

הישיבה המאה-וארבעים-ושש של הכנסת החמישית

יום שני, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ק. לוז: אני פותח את הישיבה. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
סגן מזכיר הכנסת א. צידון: ברשות ישראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי מטעם

ב. שאלות ותשובות

היו"ר ק. לוז: נשמע קצת שאלות ותשובות.
ד. סיוע באמצעות תעסוקה חלקית עדיף מסיוע מלא של סעד ללא עבודה, מבחינת שיעור ההכנסה ומבחינת הרגשתו העצמית של הנוקד.

ה. משרד העבודה פועל במסגרת התקציב שהכנסת העמידה לרשותו, ותקציב זה מנוצל במלואו.

2. מצב התעסוקה בדימונה

חברת הכנסת א. וילנסקה שאלה את שר העבודה ביום י"ט באייר תשכ"ב (23 במאי 1962):

בביקור ועדת העבודה של הכנסת בדימונה ביום 10 במאי 1962 מסר ראש המועצה, כי מבין 800 מבקשי עבודה בדימונה נקלטו בעבודה רק 350 וכי בלשכת העבודה לנוער נרשמו כ־150 נערים ורק 30 מבניהם נקלטו. כמו כן ציין ראש המועצה, כי לפחות 50 נערים נוספים אינם נרשמים כלל ללשכת העבודה מתוך התייאשות מן הסיכוי לקבל עבודה מתאימה. ראש המועצה ציין גם, כי קיימת בעיה חמורה של קשישים מעל לגיל 65 שהם מחוסרי עבודה.

בביקור בבית־חרושת "כיתן" הוברר, כי הפועלים עובדים שם 10 שעות ביום, דבר הסותר את חוק שעות עבודה ומנוחה.

אי לואת הנני לשאול את כבוד השר:

(1) מה בדעתו לעשות כדי ליצור מקומות תעסוקה מתאימים למבוגרים ולנוער דורשי העבודה בדימונה בשנה זו?
(2) מה בדעתו לעשות כדי לבטל את הארכת יום העבודה של פועלי "כיתן" בדימונה?

שר־העבודה י. אלון:

(1) מקורות התעסוקה של תושבי דימונה הם התעשיות שקמו ומוקמות במקום ועבודות פיתוח נרחבות המבוצעות בסביבה. תהליך הבניה והפיתוח בדימונה עצמה נמשך ואין ספק כי המחסור הנוכחי במקומות תעסוקה טבעית הוא זמני בלבד. עם השלמת עבודות ההרחבה המבוצעות עתה במפעלי הטכסטיל "כיתן" ו"סיבי דימונה", ייוקפו המפעלים למספר כפול של עובדים ויש רק לקוות שיימצאו במקום יריים עובדים במספר הדרוש.

1. שכרם של פועלים מוגבלים בכורש העבודה

חברת הכנסת ו. שמ־טוב שאלה את שר העבודה ביום י"ט באייר תשכ"ב (23 במאי 1962):

בהמשך לשאלתה מיום 18 בדצמבר 1961 ולתשובת כבודו שניתנה ביום 15 בינואר 1962 בענין שכר העבודה לפועלים מוגבלים שהועסקו עלידי רשויות מקומיות או עלידי גורמים אחרים, אבקש מכבודו לענות לי:

(1) האם נכון הוא, שהעולים המוגבלים המועסקים בעבודות יוזמות מקבלים שכר יומי של 4.74 ל"י בלבד?
(2) כיצד אפשר להתקיים משכר נמוך זה, אפילו כש־מובטחים 25 ימי עבודה בחודש?
(3) האם יפעל כבודו להעלאת השכר למועסקים בעבודות יוזמות?

שר־העבודה י. אלון:

(1) השכר המשתלם לעובדים מוגבלים בכשרם לעבודה עד 5 שעות עבודה, במסגרת התעסוקה היוזמה, הוא 4.74 ל"י ועוד 80 אגורות הפרשות לקרנות הביטוח והביטוח הלאומי. השכר לשעה, לעולים חדשים כליתר אורחי המדינה, אינו נמוך משכרו של עובד עבודה טבעית בענפי משק דומים. השכר החדשי, ברוטו, נע בין 110 ל"י ל־144 ל"י לפי גודל המשפחה.

אני מסכים לדעת חבר הכנסת הנכבד כי אין זה שכר גבוה יחסית, אולם יש להביא בחשבון את השיקולים הבאים:
א. ברבות מהמשפחות הנזקקות לתעסוקה יוזמה למוגבלים קיים מפרנס שני המגדיל את ההכנסה הכוללת של המשפחה.

ב. יש לראות בתעסוקה יוזמה אמצעי עזר לתקופת ביניים עד אשר תימצא עבודה בשוק העבודה הטבעית.

ג. במידה שיש צרכים מיוחדים לאותן משפחות, הן נעזרות על פי רוב על ידי שירותי הסעד.

שיבה קמ"ו, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962)
— שאילות ותשובות (אלון, וילנסקה, שחור) —

אין זה מסמכותו של משרד העבודה להתערב, אלא באו"ת המקרים שבהם מתיר לו זאת החוק במפורש.

4. קשיי תעסוקה בכפרי-ירוחם
חברת-הכנסת א. וילנסקה שאלה את שר העבודה ביום י"ט באייר תשכ"ב (23 במאי 1962):

בביקור ועדת העבודה של הכנסת בכפרי-ירוחם ביום 10 במאי 1962 נמסר לחברי הוועדה תוכיר, בו נכתב: בעיות כפרי-ירוחם בכל חומרתן מתבטאות "באפס מעשה ליצירת מפעלים וענפי תעסוקה ופרנסה מקומיים, דבר המסכן סיכון חמור גם את היש שנוצר במקום, והוא לא מעט בשטחים שונים, ומסכן את עצם קיומה של נקודת ישוב זו, באשר בתנאים ובמצב זה אין החושבים רואים את המקום כישוב קבע ובמידה רבה או פחותה האנשים יושבים על מזוודי תיהם".

אנשי הכפר, שקיימו שיחה עם חברי הוועדה, דרשו לה"קיס בכפרם מפעלים שיהיו מבוססים על חומר הגלם הנמצא בסביבה: למוצרי זכוכית, קרמיקה, חרסיה, הרחבת מפעל הקונפציה, הליטוש, הקמת מחלקה לייצור כלים וכו'.

אנשי המועצה דרשו לקבוע את חלקה של ירוחם בע"בנות האזור, במיוחד במפעלי ים המלה, ולפתור את בעיית ההסעה שלהם.

ראש המועצה ויתר אנשי המקום פנו בדרישה נרגשת לפעול לפתרון בעיותיו החמורות של ישוב זה, המתלבט על עצם קיומו.

אי לזאת ברצוני לשאול את כבוד השר: מה בדעתו לעשות כדי להקים בכפרי-ירוחם מקורות תעסוקה עוד בשנה זו?

שר-העבודה י. אלון:
לא נעלם מעיני מצבו הקשה של כפרי-ירוחם, הנמנה עם מספר מוגבל של עיירות הסובלות מהעדר תעסוקה טבעית קבועה.

את בעייתן של עיירות אלה, וכפרי-ירוחם בכללן, העליתי בפני הממשלה, אשר נתנה דעתה לבעיותיהן המיוחדות.

על מנת לקדם את פיתוחו התעשייתי של כפרי-ירוחם מטפל משרד המסחר והתעשייה: א) בהקמת מפעל למוצרי זכוכית, אשר יעסיק, עם השלמתו, כ-600 עובדים; ב) בה"חבת מפעל הליטוש לקריסטל הקיים במקום, שיעסיק כ-50 עובדים; ג) בתכנון מפעל לעבודות גמר לפורצלן, שיעסיק אף הוא כ-50 עובדים.

כ-350 מתוך 700 פועלי כפרי-ירוחם עובדים מחוץ למקום; מהם: כ-70 במפעל הפוספטים, כ-20 במפעלי ים המלה, כ-50 ב"סיבי דימונה" וכ-210 בעבודות בנין שונות במסגרת משרד הבטחון. למעלה ממחציתם פועלים קבועים.

משרד העבודה בודק את האפשרות לקנות ללשכת הע"בודה בכפרי-ירוחם מעמד של לשכה מקומית.

אני מקווה שמאמצים משותפים אלו יקדמו את ביסוסו של כפרי-ירוחם ויקנו לתושביו תחושה של קביעות ויציבות. אולם עלי להדגיש, שכל אימת שנוצרת אבטלה במקום, מפעיל משרד העבודה תעסוקה יוממה, בהתאם למקובל בכל העיירות.

5. כשרות המסעדה בע"ב
חברת-הכנסת ב. שחור שאל את שר העבודה ביום כ"ה באייר תשכ"ב (29 במאי 1962):

בביקור של חברי ועדות הכנסת בחבל ערד וכן בסירוי אישים שונים ועונאים נמצא שהכשרות במסעדה בערד היא

מספר המועסקים מקרב הנוער הולך וגדל, אף כי בעיית העסקתם של קשישים מעל גיל 65 ושל נוער היא בעיה חמורה בכל חלקי הארץ, וחמורה פי כמה בעיירות הפיתוח. ככל מקום, דורשי עבודה נענים ותקציבי התעסוקה היוממה מופ"עלים בשעת הצורך.

2) משרד העבודה נתן בזמנו היתר מיוחד ל"כיתן" בדימונה, המעסיק כ-700 עובדים, לעבודתם של 25 אורגים 2 שעות נוספות ביום ולא יותר מ"4 שעות נוספות בשבוע, לצורך אימונם של עובדי המפעל והדרכתם. מסתבר שהמפעל לא שמר בקפדנות על ההיתר שניתן לו, אולם הואיל והס"טיות היו קלות, הסתפק מפקח העבודה הראשי במתן התראה בלבד למפעל.

מאליו יובן כי פועלי "כיתן" בדימונה אינם עובדים 10 שעות ביום, ואין מקור לטענתה של חברת הכנסת הנכ"דה בדבר העסקתם בניגוד לחוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א—1951.

3. הגדלת מקורות התעסוקה
בנתיבות

חברת-הכנסת א. וילנסקה שאלה את שר העבודה ביום י"ט באייר תשכ"ב (23 במאי 1962):

בביקור ועדת העבודה של הכנסת בעיירה נתיבות ביום 10 במאי 1962 מסר ראש המועצה המקומית, מר חיים בן-אריה, כי מבין 600 משפחות, 165 משפחות הן נתמכות סעד, החיות בתנאים קשים ביותר בהעדר תזונה ובגדים במידה מינימלית. אנשי המועצה המקומית, שעמם נפגשה הוועדה, התריעו כי המצב החמור ביותר של משפחות אלו תובע התערבות מיידית לתיקון המצב ודרשו לפעול להפעלת תעשייה במקום זה, כגון בית-חרושת לכותנה, לטוכר, וכו'.

מוכיר מועצת הפועלים הדגיש, כי לנוער המסיים קורס מקצועי אין לאן להיקלט ותבע להקים מיד מקומות עבודה אשר יספקו עבודה לנוער ולמבוגרים הזקוקים לעבודה. כמו כן סיפר מזכיר מועצת הפועלים, כי הנהלת מפעל הטכסטיל הקיים בנתיבות, מפעיל לחץ על הפועלים שיעזבו את הס"תדרות העובדים כתנאי להמשך עבודתם במפעל. מזכיר מר-עצת הפועלים הדגיש, כי במפעל יש פועלים המוכנים לה"עצת שהופעל נגדם לחץ כזה.

אי לזאת ברצוני לשאול את כבוד השר: א) מה בדעתו לעשות כדי להקים מקומות תעסוקה קבועים בנתיבות עוד בשנה זו?

ב) מה בדעתו לעשות על מנת להפסיק את הלחץ המופ"על על-ידי המעביד כלפי הפועלים בבית-החרושת לטכסטיל?

שר-העבודה י. אלון:

1. פועלים המסוגלים לעבודה טבעית מועסקים בנתיבות בעבודות חקלאיות ובתעשייה המצויה במקום.

עבודות הרחבה והקמה של מפעלים שונים לצורך הגדלת מקורות התעסוקה במקום, ובראש וראשונה לצורך פתרון בעיית העסקתם של כ-90 משפחות פועלים המיוגבלים בכומר עבודתם, הולכות ומתבצעות. מפעלי "טכסטיל עזתה" ומפעל "הצבי" לייצור כפפות יעסיקו עם השלמת הקמתם והרחבתם כ-130 עובדים. נוסף על כך מתכנן משרד המסחר והתעשייה הקמת מתפרה גדולה למוצרי כד, שתעסיק, לפי המשוער, כ-110 עובדים.

2. יחסי עבודה בין עובדים למעסיקים נקבעים בהסכמי עבודה וצריכים למצוא את פתרונם במגע ישיר בין הצדדים.

4. באם לא — הנכון כבודו לקבוע מועדים קבועים לכינוסה של המועצה, כמוכן בכפוף לצרכים מיוחדים ולד"ר ישות מיוחדת?
 5. מהו מספר הפעמים שהמועצה התכנסה עד כה?

שר"העבודה י. אלון:

1. בא"כוח המעסיקים במועצת שירות התעסוקה פנה ביום 30 במארס 1962 בבקשה לכנס את המועצה.
 2. אף כי בקשתו לא תאמה את הוראות תקנות שירות התעסוקה (סדרי הדיון במועצת השירות), תשי"ט—1959, נקבע יום 7 במאי 1962 כמועד כינוס המועצה, אולם הוא נדחה לפי בקשת נציגי הסתדרות העובדים הכללית ליום 14 במאי 1962, ושוב נדחה לפי בקשת נציגי ההסתדרות ליום 12 ביוני 1962. שתי הדחיות נעשו גם על דעתו של בא"כוח המעסיקים, שהודיע בעל-פה לשר העבודה על הס' כמתו.

3. סעיף 2 של התקנות הנ"ל קובע: „היושב-ראש יכנס את המועצה — 1) לא יאוחר משהו חדשים לאחר הישיבה הקודמת; 2) על-פי בקשה בכתב המפרטת את סדר-היום המוצע, חתומה על-ידי מנהל השירות או על-ידי לא פחות משליש חברי המועצה; והוא רשאי לכנסה כשהוא רואה צורך בכך“.

4. בהתאם לכך אין כל צורך לקבוע מועדים קבועים לכינוסה של המועצה.

5. מאז נתמנתה התכנסה המועצה שבע פעמים, בהתאם ריכים: 19 במארס 1959, 5 בינואר 1960, 13 בינואר 1960, 17 במאי 1960, 17 בינואר 1961, 19 בדצמבר 1961 ו-12 ביוני 1962.

כינוסה הבא ייערך ב-12 ביולי 1962.

8. דברי סגן שר הבריאות י. רפאל בענין ביטוח בריאות ממלכתי

חברת-הכנסת ד. נצר שאלה את שר הבריאות ביום ז' בניסן תשכ"ב (11 באפריל 1962):

בעתון „ידיעות אחרונות“ מיום 9 באפריל 1962 נתפרסמה הידיעה הבאה:

„באילת ובאשקלון ייעשו הנסיגות הראשונים להנהגת ביטוח בריאות ממלכתי, — אמר אתמול סגן שר הבריאות, מר יצחק רפאל. יחידות הבריאות של משרד הבריאות בשתי ערים אלה כבר מרכוזות את כל הפונקציות של הגשת שירותים רפואיים לתושבים ואין עוד צורך בקופת-חולים“.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה האמת בידיעה זו?

2. אם נכונה הידיעה, מה הן תכניות משרדו בענין ביטוח בריאות ממלכתי בכלל, ובמקומות הנ"ל בפרט?

סגן שר הבריאות י. רפאל:

הפרסום ב„ידיעות אחרונות“ מיום 9 באפריל 1962 היה בלתי-מדויק ואיננו תואם את תוכן הודעתי ורוחתי.

במסיבת קבלת-פנים לראש הממשלה בבית-החולים הממלכתי באשקלון ביום 8 באפריל 1962 אמרתי בין היתר:

יחידת הבריאות באשקלון היא ראשונה מסוגה בארץ. בהנהלתה נמצא בית-חולים — אשר בניית שלבו השני תתחיל בקרוב — והטיפול ברפואה מונעת. בעוד חודש חודשיים ייכלל בה גם מרכז הבריאות באפריר. לקראת הסדר דומה אנו הולכים עתה גם באילת. שני האזורים הללו יהיו בהמשך הזמן מעבדת נסיון ללימוד בעיית ביטוח הבריאות הממלכתי,

מפוקפקת. אמנם נמצא שם טופס רשמי של הוועד הפועל של ההסתדרות, המחלקה לעניני דת, בדבר כשרות, אך, כד"ר דוע, נוקקים מפעלים ממלכתיים לפיקוח של הרבנות ולא לתעודות של ארגונים ומשרדים, אף המכובדים ביותר.

אי לכך אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם ידועה העובדה הנ"ל לכבוד השר?
 2. האם יסכים כבוד השר להורות שהמסעדה בערד, שהיא במסגרת מפעל ממלכתי, תעמוד תחת פיקוח הרבנות המוכרת במדינה, כנהוג בכל המפעלים הממלכתיים?

שר"העבודה י. אלון:

בהחלטת הממשלה מיום 10 באוגוסט 1957 נקבע, אמנם, שכל המטבחים במוסדות הממשלתיים יהיו כשרים, אולם אין כל חוק או החלטת ממשלה הקובעים שכשרות פירושה תעודת כשרות מהרבנות הראשית דווקא.

בהתאם להחלטה הנ"ל הוכנס סעיף בחוזה עם הקבלן בערד, לפיו התחייב הקבלן להכשיר את המטבח, ואכן המציא למשרד העבודה תעודת כשרות של המחלקה לעניני דת בור עד הפועל של ההסתדרות, המנהלת על-ידי רב מוסמך.

אין איפוא הצדקה לטענת חבר-הכנסת הנכבד שהכשרות במסעדת ערד היא מפוקפקת. אף לא היתה אלי כל פניה מצד הנוקקים למטבח שאין הם גותנים אמון בכשרות המסעדה, ולכן איני רואה צורך לשנות את המצב הקיים.

6. הבטחת פעולתם של מוסדות המושב אחיטוב

חברת-הכנסת ח. רובין שאל את שר העבודה ביום כ"ו באייר תשכ"ב (30 במאי 1962):

נוכח התפרקותם למעשה של המוסדות הפנימיים במושב אחיטוב — מה הם הצעדים שבהם נוקט או ינקוט רושם האגודות השיתופיות להבטחת פעולתם של מוסדות המושב, המהווה אגודה שיתופית?

שר"העבודה י. אלון:

ביום 30 באוקטובר 1961 התקיימה אסיפה כללית של חברי אחיטוב — מושב עובדים להתיישבות שיתופית בע"מ, אשר בחרה בהתאם לתקנות האגודה בוועד הנהלה בן תשעה חברים, למשך שנה אחת.

לרושם האגודות השיתופיות לא הגיעה כל תלונה או ביקורת על האגודה הנ"ל, או על פעילות מוסדותיה, שיהייבו התערבות מצדו.

עם זאת הטלתי על עובד המשרד המוסמך לכך לבקר בהקדם במושב אחיטוב ולהגיש לי דו"ח על המתרחש במוסדות המושב.

7. כינוס מועצת שירות התעסוקה חברת-הכנסת י. שערי שאל את שר העבודה ביום ב' בסיון תשכ"ב (4 ביוני 1962):

חטיבת נותני-עבודה דרשה בתאריך 30 במרס 1962 לכנס את מועצת שירות התעסוקה, אך למרות הזמן הרב שעבר מאז לא כונסה המועצה.

אי לכך אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. הנשלחה דרישה כנ"ל?
 2. מדוע לא כונסה המועצה על-פי הדרישה הנ"ל?
 3. היש מועדים קבועים לכינוסה של מועצת שירות התעסוקה, ואם כן — אילו הם?

סגן שר הבריאות י. רפאל:

א. הגשת משקאות במוסדות אינה בחינת הונה, אלא בחינת כיבוד. מקובל שהכיבוד מוגש לפי משאלתו ובהתאם לטעמו של המתכבד. אין שר הבריאות ומשרדו ממונים על מהות הכיבוד במוסדות המדינה.

ב. משקאות אינם נצרכים בדרך כלל מחמת ערכם התזו"נתי, כי אם בגלל ערכם ההנאתי ולשם קיום מאזן הנוזלים ברקמות הגוף. מבחינה רפואית חשובה השתיה כשלעצמה בעונת הקיץ, ללא הבדל מהות השתיה.

ג. בהנחה שהשאלת הנכבדה מתכוונת למיץ טבעי, טרי, הרי שאין לייחס לו עדיפות כלפי צריכת הפירות שמהם הוא מופק; אדרבא, צריכת הפרי עדיף בגלל הוויטמינים, המלחים והתאית. המושלכים עם הקליפה בהכנת המיץ.

ד. לעומת התכולה של מלחים וויטמינים במיץ טבעי וטרי, יש לציין את הערך התזונתי-הקאלורי של החלב וכן של משקאות אלכוהוליים, אשר ערכם הקאלורי הגבוה מנוצל במלאו. לקפה יש, נוסף על ערכו ההנאתי, ערך לגבי המרצת מחזור הדם, וביחוד הרחבת כלי הדם של המוח. תכולת הקפאין בספל קפה תורכי משתווה עם זו של זריקת קפאין מקובלת.

ה. על החשיבות הרבה של הבחינה המשקית אין כלל ויכוח. אולם העובדה שקיים יבוא בהיקף רב של מצרכי מזון מחוץ-לארץ, היות והקהל אינו מוכן לצרוך את המצרך המקומי המצוי בשפע, מוכיחה עד כמה קשה לשנות הרגלי תזונה על פי צו או שירול.

ו. עם זאת תהיה היחידה לחינוך בריאותי שבמשרדנו מוכנה לפעול בדרכים הנאותות להסברת הערך התזונתי של המשקאות.

11. ביטוח רפואי לנוקקי סעד

חברת-הכנסת ר. כהן שאלה את שר הבריאות ביום י' בסיון תשכ"ב (12 ביוני 1962):

בהתאם להנחיות משרד הבריאות הופסק מתן העזרה הרפואית בקופת-חולים על חשבון משרד הבריאות באמצעות לשכות הסעד החל מיום 1 באפריל 1962.

אי לכך אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. מה הם הנימוקים לביטול ההסדר הקיים, לפיו נהנו מספר רב של מעוטי אמצעים ונוקקים ללשכות הסעד?

2. מאחר שישנה התמרמרות רבה בין המבוטחים שנש"ל מהם האפשרות של עזרה רפואית, ומאחר שאין ביכולתם של אלו לשלם את דמי הביטוח כנדרש מהם עתה, — הנכון כבוד השר להורות על החזרת ההסדר שהיה קיים עד 1 באפריל 1962?

סגן שר הבריאות י. רפאל:

נוכחנו שההסדר בדבר ביטוח רפואי של מקרי סעד, שהיה נהוג עד עתה, היה לקוי ובלתי-יעיל. על פי המלצה של ועדה מיוחדת, שבדקה שאלה זו, הועבר עתה הטיפול בביטוח רפואי של נוקקי סעד לרשויות המוניציפליות. הסכום של כשני מיליון ל"י, הקצבת משרד הבריאות למטרה זו בשנה השוטפת, שהוא כ-75% מאומן הצרכים, יועמד על ידיו לרשות הרשויות על בסיס מקרי סעד הנתמכים על ידן ולפי מפתח ההשתתפות של משרד הסעד. מחיר הביטוח ייקבע על-ידי משרד הבריאות במשאומתן ארצי כולל, אולם כל עיריה או מועצה רשאית לבצע את הביטוח בדרך הנראית לה.

אשר משרד הבריאות רוצה עתה ללמוד מקרוב. רק לאחר שנדע באמת טיבה של בעיה זו על כל האספקטים הארגוניים והתקציביים שלה, יתא משרד הבריאות מסוגל להגיש הצעור תיו לממשלה.

אלה הם דברי בדיוקם — והתוספת על קופת-חולים היא המצאת הכתב או סילוף מקוצר הבנה, כי לא אוכל כלל לתאר לעצמי הכיצוע של ביטוח בריאות ממלכתי בצורה כלי-שהי ללא שיתופה של קופת-חולים.

9. העלאת מחירי התרופות

חברת-הכנסת ח. רובין שאל את שר הבריאות ביום י"ב באייר תשכ"ב (16 במאי 1962):

1. באיזה שיעור עלה המחיר הממוצע לצרכן של התרופות המיוצרות בארץ בתקופה מן ה'1 בינואר 1961 ועד ל'9 בפברואר 1962 — מועד פחות ערך הלידה?

2. באיזה שיעור עלה מחיר התרופות מתוצרת הארץ מאז הפיחות?

3. האם היתה או ישנה הצדקה עניינית לעליית המ"חירים, ואם אמנם לדעת כבודו העלאת המחירים היתה מוצדקת, — מה היו הגורמים שהצדיקה?

סגן שר הבריאות י. רפאל:

1. המחיר הממוצע לצרכן עלה מיום 1 בינואר 1961 עד ליום 9 בפברואר 1962 ב-8% — 10%. העלאה זו אושרה לבתי-החרושת הפרמצבטיים ביום 15 ביוני 1961. לא היה מנוס מאישור העלאת לרגל התייקרות שכר העבודה, הוצ"א ותוציאליות ואחרות.

יש לציין שמחירי התרופות מתוצרת הארץ היו יותר נמוכים גם לאחר אישור העלאת הני"ל מאשר מחירי התרופות מתוצרת חוץ.

2. מובן מאליו שהפיחות גרם להעלאת המחירים, כי חמרי הגלם הנוחצים לייצור תרופות מובאים ברובם מחוץ-לארץ.

אחרי משאומתן הצליחה ועדה בין-משרדית, מורכבת מנציגי משרדי האוצר, הבריאות ומסחר ותעשייה, לרסן את דרישת היצרנים להעלאה עד למינימום האפשרי, והוסכם: (א) למכור את כל המלאי לפי המחיר הקודם; (ב) להעלות את מחירי התרופות החל מ-15 באפריל 1962 ב-10% במ"מוצע; (ג) לאשר העלאה נוספת של 10% — 15% מתאריך אשר עוד לא נקבע.

3. לאור הני"ל היו ההעלאות האחרונות הכרחיות ושי-עוריהן מוצדקים.

10. הגשת מיץ טבעי לעובדים במשרדים

חברת-הכנסת ר. כהן שאלה את שר הבריאות ביום ב' בסיון תשכ"ב (4 ביוני 1962):

לאחרונה נתפרסמו ידיעות, לפיהן הנהיגו כמה מוסדות במשרדיהם הגשת מיץ טבעי לעובדיהם, במקום תה וקפה שהוגשו עד כה.

מכיוון שהערך התזונתי העצום שבשתיית מיץ טבעי ברור לכולנו, ומכיוון שבארצנו הברוכה בפירות קיימת בעיה של עודפי פירות ומתנהלת תעמולה להגדלת הצריכה של מיצי פירות, — הנכון כבוד השר לבדוק את האפשרות של הנהגת שיטות לפיהן יוגשו לעובדים מיצי פירות במקום תה וקפה, אף אם הדבר יצריך לדרוש מהעובדים השתתפות-מה בהוצאות שייגרמו?

חיפיים שומניים לכל האיברים החיוניים, הכליות, הריאות, וקרוב לוודאי גם המוח.

לשאלה ב': על התעודה חתומים: ד"ר ס. אוליבר, ד"ר י. פריין, וד"ר ת. שיבא, מנהל בית-החולים.

13. אימתן רשיון כניסה לאום-אל-פחם לחבר-הכנסת ת. טובי

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום כ"ט באדר ב' תשכ"ב (4 באפריל 1962):

בתאריך 26 במארס שנה זו ביקשתי מאת הממשל הצבאי רשיון כניסה לאום-אל-פחם ליום 30 במארס וקיבלתי תשובה שלילית.

הנני לשאל:

א. מה הם הנימוקים לסירוב הממשל הצבאי לתת לי רשיון כניסה לכפר?

ב. אם כבוד השר יחזור על התשובה השגרתית, שהיא סור בא "מטעמי בטחון" — כמה פוגע בבטחון ביקורו של חבר כנסת אצל תושבי הכפר?

ג. האם אין כבוד השר סבור כי סירוב זה, החוזר ונשנה מדי פעם בפעם, פוגע בזכויותיו של חבר כנסת לבוא במגע עם התושבים?

סגן שר הבטחון ש. פרס:

א. הרשיון המבוקש ליום 30 במארס 1962 לא ניתן עקב סערת רוחות שהיתה קיימת בכפר כתוצאה מהסתת מק"י לקראת כנס בלתי-הוקי שעמד להיערך עלייה ביום 31 במארס 1962 בבענה. ביקורו של חבר-הכנסת טובי במקום בתאריך המבוקש עלול היה לגרום, לדעת המפקד הצבאי, להפרעת הסדר והבטחון, כפי שקדה בכפר זה בעבר (ביום 3 במאי 1958) בהתפרעות בה נפצעו על-ידי הקהל המוסת שוטרים רבים.

ב. פירטתי הנימוקים.

ג. לאי שכן בעשרות מקרים ניתן לחבר-הכנסת תופיק טובי רשיון כניסה לכפרי הממשל, ורק במספר מקרים, שבהם היה חשש להפרת הסדר הציבורי, נתקל בסירוב.

14. תתום פעולותיו של הממשל הצבאי לחבר-הכנסת י. ח'מים שאל את שר הבטחון ביום ה' בניסן תשכ"ב (9 באפריל 1962):

בדו"ח מס' 9 של מעקר המדינה על מערכת הבטחון (עמ' 81) נאמר בין היתר: "הביקורת ציינה, שבמסגרת פעולות התיאום טיפל הממשל הצבאי לעתים קרובות בעניינים הנמצאים בסמכותם הבלעדית של משרדים ממשלתיים, בלא שנסכיבות בטחוניות בעלות משקל יצדיקו התערבות של הממשל הצבאי".

בקשר עם זה אבקש לדעת:

1. מהו הפעולות שכבוד השר עשה לאחר 15 בפברואר 1959 — יום פרסום הדו"ח הנ"ל, כדי למנוע מהממשל הצבאי את התערבותו שלא כדין בעניינים הנמצאים בסמכותם הבלעדית של המשרדים הממשלתיים השונים?

2. האם נכון הוא, שעל אף האמור בדו"ח הנ"ל ממש"כים הממשל הצבאי ועובדיו לטפל — בצורת מתן המלצות או הבעת התנגדות — בבקשות של אורחים ממוצא ערבי לרשיונות לפתיחת עסקים, רשיונות בניה, קבלת הלוואות מכספי המדינה, החכרת קרקע וכיוצא באלה?

על-ידי שינוי זה תושג חלוקה צודקת יותר של התמיכה הממשלתית למטרה זו, וכל הרשויות המקומיות ישתפו בדאגה זו, לבל יישארו מקרי סעד ללא ביטוח רפואי.

12. סיבת מותו של הרב א. מ. רבינוביץ' תאומים

חבר-הכנסת א. מרידור שאל את שר הבריאות ביום י' בסיון תשכ"ב (12 ביוני 1962):

ביום 3 במאי 1962 נפטר בבית-החולים "תל-השומר" הרב אברהם משה רבינוביץ' תאומים ז"ל, בהיותו בגיל של 85 שנה בערך, לאחר שנפל ונפגע באגן הירך. נמסר לי כי גוויתו נותחה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

(א) האם ללא ניתוח לא היתה ברורה סיבת המוות, והאם היה צורך בניתוח הגוויה כדי להשתמש בחלק ממנה לריפוי של אדם?

(ב) מי הם הרופאים אשר על סמך תעודתם בוצע הניתוח?

(ג) המוכן כבוד השר לערוך חקירה בענין זה?

סגן שר הבריאות י. רפאל:

בבית-החולים "תל-השומר" מופיע השם משה רבינוביץ' — ללא תוספת השם אברהם ושם המשפחה תאומים וללא ציון התואר "רב". הנפטר הוכנס לבית-החולים לאחר גפילה, תוך כדי הליכה, במקום משכנו, שהוא: מוסד לזקנים וחולים כרוניים. בבדיקה ובצלום נמצא שבר בצוואר הירך והוכנס ממסר להידוק שני חלקי העצם השבורה. מותו בא לפתע, בנסיבות של קוצר נשימה, למחרת קבלתו.

מוות כזה הוא לכל הדעות בלתי-מוסבר. מגפילה כזאת, שאירעה לאדם מתהלך, ומסמור במסמך לטונו, בידיים מאוּמנות, אין אדם מת; ואם האדם מת — יהיה גיל החולה אשר יהיה — הרי קביעת סיבת המוות חשובה לאין ערוך.

הסיבה יכולה אפוא להיות קשורה בפעולה בבית החר"ים (א — או בהרדמה, ב) או במסמור עצמו. היא יכולה להיות בלתי-קשורה בפעולה בבית החולים, אלא — סיבוך, ידוע למדי בתאונת שבר צוואר הירך, כמו תסחיף לריאות (אמבוליה בלעז), שבאה לרוב מורידים חולי פקת בחלקו התחתון של גוף האדם. סיבוך זה אינו מופיע בהקדם כל כך במחלה זאת, אלא לאחר שכיבה יותר ממושכת, ולכן היתה כאן שאלה חמורה: מות עקב פעולה בבית-החולים?

בכל מקרה של פעולה כירורגית או דומה לה, המסת"ימת במוות של המנותח, ואין המחלה או התאונה כשלעצמה מסבירות מוות זה, יש לבדוק אם לא הפעולה של המרדים או של הכירורג היא שסייעה למות. מסמור יכול להסתבך או על-ידי פגיעה בכלי הדם או על-ידי סחיפת שומן ממות העצם למות הריאות, הנקראת אמבוליה שומנית, או גם מזיהום סוער החודר כעת המסמור.

אפשרויות אלה — כל אחת מהן יש בה מסקנות מכריעיות לגבי הפעולה, הכלים והמצב את הפעולה, ורק בדיקת הגופה עשויה לברר הסיבה האמתית למות עקב מסמור. לשאלה א': כפי שנתגלה בבדיקת הגופה, סיבת המוות היתה ההיפך ממה שהניח הכירורג בחיי החולה, בתעודת הפטירה כתב ד"ר ס. אוליבר, האורתופד התורן במחלקה, כי המוות נגרם עקב וילקת ריאות, קרוב לוודאי כתוצאה מההרד"מה. הסיבה האמתית היתה ההיפך מכך: בריאות לא נמצא כל סיבוך שלאחר הרדמה. לעומת זאת נמצא שהחולה מת מת-

צבי צימרמן (המפלגה הליברלית):
אני מבקש לשאול: מה הנימוקים לכך, שבניגוד לכונה המוצהרת של שר הבטחון לצמצם את הממשל הצבאי בהדרגה ולהביאו לממשל אזרחי, — יהיה דווקא נציג הממשל הצבאי יושב־ראש הוועדה ולא נציג הממשל האזרחי, נציגו של שר הפנים?

סגן שר הבטחון ש. פרס:

זהו כבר ויכוח ולא שאלה, אבל אשיב במשפט קצר. על הממשל הצבאי ממונה המטכ"ל, ואם מישוה רוצה לערער על פעולה של הממשל הצבאי, הרי נוצרה כתובת לכך — הוועדות האזרחיות האמורות. כל ועדה מורכבת משלושה חברים; נציג הצבא, הממונה עליידי המטכ"ל; נציג משרד הפנים; ונציג התושבים באזור. אנו סבורים שעליידי כך יש הזדמנות מתאימה לערער בפני גוף שיש לו סמכות לחקן דברים הטעונים תיקון.

16. רשיונות תנועה ל בדואים בנגב

חבר־הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום ט' בסיון תשכ"ב (11 ביוני 1962):

אחד הבדואים משבט ג'בר אבו־סרחאן (אזור באר־שבע ואדי חברון) התאונן בפני בכתי, שהמושל הצבאי אינו מוציא לבני השבט הזה רשיונות אף לצורך ביקור אצל רופא. אלא באמצעות השייך של השבט. המתלונן טוען, שהשייך מקבל 10—15 לירות עבור כל המלצה כזאת.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

(א) האם זה נכון שהמושל הצבאי באזור הנגב אינו מוציא רשיון תנועה לבדואי אלא באמצעות שייך השבט?
(ב) ואם אין הסדר כזה — האם מוכן השר לפרסם ברבים בין בדואי הנגב, שהם יכולים לפנות למושל הצבאי בלי תיווך השייך ולקבל רשיון?

סגן שר הבטחון ש. פרס:

(א) התשובה שלילית.

(ב) אין צורך בפרסום, שכן ידוע בין בדואי הנגב כי הם רשאים לפנות בקשר למתן רשיונות באופן ישיר למושל הצבאי, ואף עושים כן. השואל לא מסר בשאלתה כל פרטים בדבר זהות המתלונן ולכן מנע האפשרות לחקור בתלונה.

ג. חוק התקציב לשנת 1962/63, תשכ"ב — 1962 (*

(קריאה שניה)

שנוצר בתקציב מטבע חוץ בעקבות הפיחות המסתכם ב־11,135,000 ל"י. שאר התוספות בתקציב המוצע נובעות: 2,310,000 ל"י — מביצוי חוקים והחלטות קודמים; 2,205,000 ל"י — מפעולות חדשות; 50,000 ל"י — מהשקעות בלשכה הראשית.

יוצא מכאן שהתוספת הממשית בשנת הכספים החדשה תסתכם ב־2,360,000 ל"י, לעומת תוספת תקציב שאושרה בשנה שעברה בסך 1,295,000 ל"י. זוהי תוספת ניכרת, כמובן, אך כיוון שהיא מיועדת בעיקרה — כמוה כתוספת בשנה שעברה — לפעולות בחוץ־לארץ, הרי היא למעשה קטנה ממה שהיא נראית. מתוך התוספת של 1,295,000 ל"י בשנת 1961/62 הוקצבו לפעולות בחוץ־לארץ 1,080,000 ל"י,

3. האם הממשל הצבאי ועובדיו נותנים מדי פעם בפעם את חוות־דעתם בעניינים הקשורים במתן פיצויים לאזרחים ממוצא ערבי עבור קרקעות שהופקעו?

סגן שר הבטחון ש. פרס:

1. לממשל הצבאי ניתנו הוראות לצמצם את התערבותו רק לאותם העניינים שטעמי בטחון מחייבים אותם, והוא נוהג בהתאם לכך.

2. הממשל הצבאי נותן חוות־דעת בטחונית למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר, על פי בקשותיהם, אם טעמי בטחון מצדיקים זאת.

3. נציג הממשל הצבאי מחווה דעתו בעניינים אלה רק מכוח היותו חבר בוועדה מיוחדת לענייני פיצויים.

15. ועדות אזרחיות לענייני הממשל הצבאי
חבר־הכנסת צ. צימרמן שאל את שר הבטחון ביום כ"ו באייר תשכ"ב (30 במאי 1962):

נתפרסם בציבור כי שר הבטחון הקים שלוש ועדות אזרחיות בכל אחד מאזורי הממשל הצבאי, וזאת בהתאם להודעתו בכנסת בזמן הדיון על ביטול הממשל הצבאי. כל ועדה מורכבת מנציג צה"ל, נציג משרד הפנים ותושב ערבי של האזור.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מי ישמש כיושב־ראש הוועדה, נציג משרד הפנים או נציג הממשל הצבאי?
2. איזה מנגנון ירכו ויכין את חומר התלונות?
3. האם יהיה מרכז מנגנון הוועדות הנ"ל ועליידי מי יתמנה?

סגן שר הבטחון ש. פרס:

1. אין הממשל הצבאי מיוצג בוועדה. נציג צה"ל יכהן כיושב־ראש.

2. יושב־ראש הוועדה ימנה את מזכיר הוועדה. המזכיר ירכו את חומר התלונות.

3. התשובה שלילית.

היו"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר־הכנסת צימרמן.

היו"ר ק. לוז:

אנו עוברים לסעיף ב' של סדר־היום: חוק התקציב לשנת 1962/63, תשכ"ב—1962 — משרד החוץ. רשות הדיבור לשרת החוץ.

שרת־החוץ ג. מאיר:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה.

הצעת התקציב של משרד החוץ לשנת הכספים 1962/63 מסתכמת ב־36,000,000 ל"י. התקציב שאושר אשתקד הסתכם ב־20,300,000 ל"י. התוספת לשנת התקציב הזאת הינה אפוא 15,700,000 ל"י, וחלקה העיקרי של תוספת זאת גובע מן ההתייקרות שחלה במשך השנה 1961/62, לרבות הפרש

גרעיני בעולם. חידוש הניסויים הגרעיניים נחת על העולם כמהלומת אימים. יש בניסויים לא רק סימן מובהק להגברת קצב היוון הגרעיני על כל תוצאותיה הקודרות האפשריות, אלא גם סיכון חמור לבריאותו הנפשית והגופנית של זורנו. יחד עם זאת עלי להדגיש, שאין אנו גורסים אפה ואיפה, דהיינו מחאה כשגורם אחד עוסק בניסויים ושתיקה כאשר עושה כך גורם אחר. לדאבונו, בעולמנו כיום מבוססת התק"ו והממשית לשלום על כך שלא יהיה יתרון לאחד הצדדים.

אקדיש עתה מלים אחדות לאזורנו, בו חלו השנה תמור רות השבבות. היציבות המדינית לא היתה מעולם מנת חלקן של ארצות ערב. העזרה נובע ביסודו מהתסיסה הלאומית חברתית שערערה את הסדרים הישנים, מבלי שיתגבשו ויתעצבו סדרים חדשים בניקיימא להחליפם. המשטרים הערביים מוסיפים להתלבט בבעיות יסוד חברתיות וכלכליות ואין ניכרים עדיין סימנים לפתרון הקרוב של בעיות אלה. רבים מן המשטרים אינם יכולים לסמוך על המכחה ציבורית ושלטונו נשען במידה רבה על כוחם הצבאי.

לתסיסה בעולם הערבי תורם לא מעט אימו של נאצר נגד המדינות האחרות, ותיקות כחדשות. איום זה מתגלה בצורות שונות, בתוקפנות ובחתרנות, ואין הוא מוגבל למדינות ערב, ועמים רבים, באסיה ובאפריקה, חיים באיום הנאצרי יום-יום. המצב לא השתנה מעיקרו עם פירוק האיחוד המצרי-סורי. האיום לקיומן של מדינות האזור אינו פוחת על ידי השימוש בסיסמאות חדשות. כגון זו של "סוציאליזם ערבי" — סיסמה שמשמעותה ברורה כשהיא באה מפ' הרוזן המצרי. ברור שגם היא אינה מביאה אתה יתר רצון לשלום בין המדינות או יתר נכונות לתת להן לפתור את בעיותיהן, כי אם נשאר אותה המגמה להתערב בענינים הפנימיים של כל ארץ וארץ ונשאר אותה הרצון להשתלט עליהן.

אין אנו פוסלים תכניות לכליות וחברתיות בארצות ערב בכלל ובמצרים בפרט. אורבא, מתוך השקפתנו היסודית, שעתידי של האזור כולו תלוי במידה רבה בפתרון של בעיות אלה. הננו מקדמים בברכה כל נסיון בכיוון זה. מעולם לא פקפקנו בזכותה של איו מדינה לבחור במשטר הכלכלי והחברתי המתאים לה, ולא נסטה מעמדה זאת כשמ" דובר במדינות השכנות. מדינת ישראל כולה תשמח אם תכניונו של מנהיג ערבי כלשהו תבאנה ההבראה היציבה, ואין זה עניינו מה שם ייקרא לתכנית או מה האידיאולוגיה המדינית המלווה אותה, כל עוד אינה תורת תוקפנות.

לדאבוני אין סימנים שכך הדבר. יש שבאים אלינו ואומרים לנו כי השתנו הדברים במצרים, וכי נאצר נתון כולו בבעיותיה הפנימיות של ארצו. אינני יודעת באיזו מידה נכונה התרשמות זאת, אך בוודאי נכון הוא שרצונו של נאצר הוא להשתלט על מדינות האזור ושלישן איבתו לעבר ישראל לא השתנתה כמלוא הנימה. וראויות חדשות לכך באותו נאום, זה לא כבר, על "האמנה הלאומית", אשר יש המנסים לראות בו חידושים מהפכניים ממש. בנאום זה אמר נאצר — אני מצטטת: "החלטת עמנו לחסל תוקפנות ישראל נגד חלקה של המולדת הפלשתינאית מהווה החלטה לחסל אחת המובלעות האימפריאליסטיות המסוכנות ביותר המתנגדת למאבק עמנו". והוא ממשיך: "מדיניותנו הפועלת נגד החדירה הישראלית באפריקה אינה אלא נסיון אחד לבלום התפשטות של הסרסן הקולוניאליסטי ההרסני באפריקה".

אינני יכולה שלא להזהיר מפני הנטיה המסתמנת לרונ את נאצר על יסוד פסוקים שוחרי-שלום כביכול, תוך התעל" מות מפסוקים אחרים השופעים תוקפנות ובלע. כך גול-

שהיו או 600,000 דולר, ואילו השנה מהווה חלק זה של התוספת 1,920,000 ל"י, השווים עתה ל-640,000 דולר.

מכאן שיש להשוות את התוספת לשתי השנים כדלקמן: בשנת 1961/1962 ואשרה התוספת של 600,000 דולר ועוד 215,000 ל"י, ואילו השנה מוצעת תוספת של 640,000 דולר ועוד 440,000 ל"י, דהיינו הפרש בין השנה שעברה לשנת הכספים הנוכחית מגיע ל-40,000 דולר ועוד 225,000 ל"י. תוספת זאת תאפשר למשרד החוץ הגברת פעולותיו בשטחים שונים, כגון השיתוף הבינלאומי, קשרי תרבות, הסברה, קבלת אורחים מחוץ-לארץ, השתתפות בוועידות ובמוסדות בינלאומיים ועוד, והיא תסייע להרחבת רשת הייצוג הישראלי בעולם. עם זאת בדקנו בקפדנות רבה אפשרויות צמצום והסכון, ואכן ננקטו צעדים מסויימים בכיוון זה. במסגרת זאת גם תבוטל לשכת הקשר של משרד החוץ בתל-אביב, צעד אשר יביא לחסכון ניכר.

אני עוברת עכשיו לסקירת המאורעות אשר התרחשו מאז הבאתי לפני הבית את הצעת תקציב משרד החוץ לשנה שעברה.

כנסת נכבדה, העולם מוסיף לחיות בצילה של המתחיות השוררת בין שני הגושים הגדולים והמוצאת ביטויה במקרי מות תורפה שונים ברחבי תבל. אמנם קיימים מגעים בין הצדדים ונעשים נסיונות להגיע לעמק השווה במספר בעיות, אך לצערנו לא חלה התקדמות ממשית במגעים אלה ולא חזינו בהפגת המתחיות הקיימת, על כל תופעות הלוואי שלה. עם זאת אין ספק שעצם קיומם של מגעים אלה דבר טוב הוא והם צופנים בחובם הסיכוי היחיד לעתיד לבוא. אני מקווה, ואני בטוחה שכל עם ישראל שותף לתקוותי זו, שנגיע בקרוב לשחרור העולם מהאווירה של פחד, חשדנות הדדית ושל סיוט מלחמה. סלעי המחלוקת רבים, אך כיוון שאין אלטרנטיבה למאמץ לפתרון בשלום, הריהו חייב להימשך עד אשר ישא פרי.

אחת התוצאות העיקריות מהמתחיות הבינלאומית הוא מירוח היוון הגובר והולך. אמנם גם כאן נמשכים המאמצים למציאת הסדר, אך עד כה לא הביאו לתוצאות. ובכל זאת: בעובדה שהמתחיות לא לבשה צורת סכסוך מזויין מקור בר" כה ומקור עידוד להמשך המאמץ. עם זאת אין כל תקווה לתוצאה ממשית בענין, כל עוד לא יהיה הסכם על פיקוח הדדי יעיל.

בעצרת האו"ם האחרונה הדגשתי בנאומי שהגורם העי" קרי הרוחף מדינה להגברת זיונה וחימושה הוא החשד והפחד: הפחד מפני תוקפנות העלולה לנבוע מכך ששכנה או יריבה הגיעה לכלי נשק הרסניים ומשוכללים יותר, וכל עוד לא תונהג שיטה יעילה של ביקורת ופיקוח, לא תשתחררה המדינות מפחד זה, ולא יוחזר האמון ההדדי המשפחת האר" מות. צינתי אז — ואני חוזרת ומצינתי — שיש למדינות הקטנות תפקיד חשוב מאד במאבק שרש. הן הרי ביסודן הנפ" געות העיקריות ממירוח הזיון, כי תחת לשרת צרכיהם החיו" ניים של עמיהן בכל שטחי הבניה והפיתוח, הן נאלצות — או חושבות שהן נאלצות — להוציא סכומים עצומים להדביק רעותיהן במירוח העקר. לאור נסיבות אלה הבעתי לפני העצרת האחרונה נכונותנו להסכם לפירוק נשק בינינו לבין שכנינו: הסדר בנידון עשוי אולי לשמש דוגמה וצעד ראשון לקראת תכנית רחבה יותר בקנה-מידה גלובלי.

בחדרה מיוחדת רואה ישראל הגברת היוון הגרעיני. ומדיניותה המוצהרת היא: תמיכה בכל הדרכים לביעור הסכ" נות האיומות הנשקפות לאנושות מהמשך תהליך זה; על כן מצודת ישראל בכל אמצעי העשוי להגביל ולהפחית כלי נשק

במחלוקת בין עמים, לא תבוא על פתרונה אלא בדרך המגע הישיר בין הצדדים הנוגעים בה במישרין. ואף על פי שההחלטה לא הושגה הפעם הרוב הדרוש, הרי הצביעו בעדה 34 מדינות, כשליש חברות האו"ם. ואם הצביעו נגד ההחלטה 44 מדינות, הרי עלינו לזכור, — כפי שציין זאת נכונה אחרי ההצבעה אחד מהנציגים האפריקניים, — מה כוחן המספרי של 11 ארצות ערב ושל בנות בריתן האוטומוטיות, ואז תיראה תוצאת ההצבעה כעידוד רב לעמדת ההגיון והמוסר. רבים מנציגי המדינות שיוזמו את הצעת החלטה כבר הודיעו כי לא השלימו עם דחייתה; ואמנם אין לשער שמשפחת העמים תוכל להתכחש לאורך ימים לקבלת עקרון יסודי זה. עם דברי הערכתי הכנים לאלה אשר שיתפו עצמם בדרך זאת התואמת יסודות מגילת האו"ם ומטרותיה הנעלות — וביניהם ידידים ותיקים וחדשים — לא אוכל שלא להביע צערי על כך שנמצאו מדינות אשר משיקולי תכסיס לא ראו לנכון להתנגד ליוזמה מבורכת זו, המיועדת לפתור הבעיה בדרך של שלום, ואני מקווה שעוד תינתן לאלה הזדמנות לתקן דרכם בעתיד. בהקשר זה יש מקום לסיפוק מיוחד בעובדה שנסיונות מדינות ערב להעביר שינויים מרחיקים לכת בסמכויות ועדת הפיוס לא זו בלבד שנכשלו כשלון חרוץ, אלא אף גייסו סביבם הרבה פחות תמיכה מאשר בשנים שעברו.

וזאת אגיד בפה מלא: היו אשר ניסו לנבא לתמורות שליליות ולקשיים מבחינת ישראל עקב התרחבות הגוברת והולכת של ארגון האומות המאוחדות והצטרפותן רבת ההיקף של מדינות חדשות. מעודי לא האמנתי בהרהורים אלה וראיתי אותם כתחזיות שווא ונבואות סרק, ואכן בעצרת האחרונה הוכח הדבר כבעליל. אמנם אין אנו חסרים בעיות בזירת האו"ם, אולם המדינות החדשות תורמות יותר לחיסולן מאשר להחמרתן.

מעמד ישראל בעולם קיבל גם השנה ביטוי חי בהרחבת ייצוגה במסודות וגופים שונים של ארגון האומות המאוחדות וסוכנותיו המיוחדות. אשתקד יכולתי להצביע על בחירת ישראל למספר תפקידים חשובים במסגרות אלה, ותהליך זה התגבר השנה. בין הגופים הראויים לציון מיוחד — הוועדה הבינלאומית למשפט, אשר חשיבותה המעשית רבה בכלל, ולנו בפרט. ובחרנו גם למוסדות אחרים והתמדנו בחברותנו באלה אשר כבר היינו מיוצגים בהם בעבר.

אין כמעט דרך טובה ומועילה להדגמת הקשרים האמיצים בין מדינות מאשר ביקורים הדדיים. התברכנו השנה בשורה ארוכה, חסרת תקדים, של ביקורי ידידים בישראל — ביקורי נשיאים, ראשי ממשלות, שרי חוץ ושרים אחרים, ואישי ציבור מכל השכבות ומכל המסגרות. עם כל רצוני לא אוכל לנקוב בשמות כל האורחים הקיפים אשר כיבדונו בבואם והפגינו יחסם הידידותי שלהם ושל ארצם למדינת ישראל והתענינותם בה, ועלי להסתפק בציונם של אחדים בלבד.

מיבשת אפריקה באו אלינו נשיאיהן של ולטה העילית, הקהיליה המלגשית, דהומיי, גבון, הקהיליה המרכז אפריקנית, ועתה נמצא בינינו נשיאה רב הפעלים של ליבריה הידידה. בעת ביקורים אלה נכרתו ונחתמו הסכמים בין ישראל לבין מדינותיהן של אורחיים רמי מעלה אלה בשטח השיתוף ההדדי והתרבות, המסחר, התעופה ועוד, ואני משוכנע נעת שהם תרמו הרבה להעמקת קשרי האהונה והידידות בינינו לבין עמי אפריקה. אני מלאה תקווה ובטחון שבעקבותיהם של אורחיים אלה יבואו רבים אחרים, ואני מאמינת בשמחה מיוחדת שנשיא ישראל הוזמן לבקר במספר רב של ארצות אפריקה. הוא יוכל לבקר רק בחלק מהן ויציא לסיורו בקרוב.

דוח הערכות ואשליות מסוכנות, ואינני מהססת לומר שלוקים בהן, לעתים, גם ידידים.

שאיפותיו של נאצר לחתימה ולחידה מהוות רק אספקט אחד, אם כי חשוב, במשחק הכוחות הבין-ערבי ובתסיסתו הפנימית. הניגודים והסכסוכים הרבים הקיימים במחנה הערבי בי לא פסקו — ויש בהם, כגון סכסוך כווית, המשמשים נושאים לא רק במחנה הערבי פנימה, אלא גם ביחסיו של העולם הערבי עם שאר מדינות. ודאי שלא על ישראל לחוות דעה או לנקוט עמדה בשאלות אלה המנסרות בעולם הערבי, דאך ראי שוב להדגיש — כאשר ראינו פעמים אין ספור בעבר — שהמכלול הקרוי סכסוך ערבי-ישראל אינו אלא אחד מתוך רבים באורונו. אולם ליבוי השנאה לישראל מוסיף להיות מכשיר בידי השליטים הערביים להרים קרנם ולנגוח יריביהם, וההתחרות הפראית ביניהם מגבירה ההסתה.

התחרות זאת מולידה, לצערי, לא רק דיבורים, אלא גם מעשים תוקפניים, והיא הביאה להתגרות סורית בגבולנו, ביתור בכנרת. צר לי לציין שכאשר נזונה שאלה זאת במועצת הבטחון, התעלמה המועצה כליל מהשתלשלות המאורעות, ותחת לנזוף בתוקפן — ננפה במתנגני. מועצת הבטחון שוב הדגישה חשיבותו של מנגנון האו"ם כמכשיר לשמירת השקט והשלום. גם אם נכיר ברצונו הטוב של מנגנון זה, אין להתקמקמ מהעובדה כי אותו מנגנון פועל בכל גבולותינו, והשקט בהם אינו תלוי ברצונו הטוב של המנגנון, אלא ברצונו של המדינה השכנה הנוגעת דבר. כאשר היא רוצה בשקט, הוא קיים באין מפריע, וכאשר המדינה השכנה אינה רוצה בשקט, גם עמדות משקיפיים האו"ם אין בכוחן כנראה להשליט שקט בגבול. והתחמקות היא מצד המעצמות היושבות במועצת הבטחון כאשר במקום לטפל בשורש הרע, הן מתפשות תרופה בהגברת סמכויות המנגנון.

כנסת נכבדה, אף כי אין בפי בשורות על שינוי ערכין או חילוף אווירה ביחסים בינינו לבין שכנינו — הריני יכולה לציין בספיקו שמעמד ישראל בעולם וזה במשך השנה למשנה חיוק וביטוי. לא אפריז את אולם המעצמות חשוכים ביותר של יחסי החוץ הגיעה המדינה להישגים רבי-ערך מבחינת החידוש המהותי ומבחינת ההתגברות הכמותית גם יחד.

בהכרח אצטרך לקצר ולהסתפק בציון אירועים מעטים, בחלקם מן הנוגעים למדינות ותיקות ובחלקם לחדשות, קצתם במרחקי תבל וקצתם במרחק התיכון; כולם מלמדים דבר עיקרי אחד, דהיינו שאף אם לא התקדמנו במשימה הגדולה והראשונה של קירוב השלום בינינו לבין הערבים, הרי הגברנו והגדלנו מעמדנו וחיוקנו כסיסנו לקראת אותו שלום אשר בוא יבוא ביום מן הימים. זה הפירוש להקמת שגרירות ישראל באדיס-אבבה, ביתר אתיופיה הידידה מימי קדם, וזה הפירוש להסתעפותה המתמדת של רשת יציגויותינו בחמש יבשות וגידולו המתמיד של מספר הנציגויות הזרות אצלנו.

מאורע ידוע חשיבות מדינית ראשונה במעלה התפתח מתוך הדין בשאלת הפליטים בעצרת או"ם האחרונה. קבוצה נכבדה של מדינות קצה נפשן בשיגרה העקרה הנהוגה זה שנים, והן באו לזירת העמים בקריאה לפתיחת משא-ומתן ישיר בין ישראל לבין ארצות ערב, על מנת לפתור כל הבעיות השניות במחלוקת בין הצדדים, ובכללן גם בעיית הפליטים. הצעת ההחלטה בענין זה הוגשה על ידי 16 מדינות מאפריקה, אמריקה הלטינית ואירופה. אני רוצה לנצל הזדמנות זאת להביע, מקרב לבי, מלוא הערכתנו למדינות אלה, ולא להאמר אשר הלכו בעקבותיהן ותמכו בהן. אני מביעה הערכה זאת בעיקר לתבונה המדינית אשר הולידה יזמה זאת — שכן אין ספק ששאלה זאת, כמוה ככל שאלה אחרת השנויה

בסוף השנה שעברה, הנו מצפים עתה להצטרפותן של אוגנדה, קניה ונזיבר למשפחת העמים החפשיים. איחולינו מלוים כל העמים האלה לקראת עצמאותם. אנו מושיטים להם יד אחים והצעה מקרב לב לעמוד לרשותם ולעזרתם בכל אשר נוכל ולתרום תרומתנו הצנועה למאמציהם להגיע לפתרון מהיר ויעיל של בעיותיהם הבוררות.

כבר היו לי הזדמנויות רבות לעמוד על מהות קשרינו עם העולם המשתחרר, ודאי, יסודות מורכבים להם. אולם נדמה לי שניתן לקבוע בכל הענותות וכלל ההחלטות, שקשרים אלה מורשתים על העובדה שלישראל אין שמץ של שאיפת השתלטות, במישורין או בעקיפין, אלא רצון לקואופרציה ועזרה הדדית מתוך יחסי שוויון וידידות; עובדה זאת ידועה ומוכחת בארצות המתפתחות והמשתחררות. תקוותנו ותפילתנו היא, שמדינות אלה תגענה לעצמאות כלכלית, חבר'תית, חינוכית בהקדם האפשרי, ללא זעזועים מיותרים, ומטרת תרומתנו היא לזרז תהליך זה.

מערכת קשרינו במכלול השיתוף הבינלאומי גדלה והולכת משנה לשנה. מספר הארצות אתן קיימה ישראל קשרים מסוג זה היה 42 בשנת התקציב הקודמת, והוא יגיע השנה ל-66. כמחציתן של ארצות אלה הן באפריקה, ויתרן — באסיה, באמריקה הלטינית, ובשכנותנו הימ'ת-תיכונית. אין בכך גידול כמותי גרידא, אלא יש בזה סימן מובהק להתעצמות האיבר תית והמהותית של קשרינו עם עשרות מדינות בכל חלקי תבל. עובדה היא כי לישראל היה נסיון מיוחד במינו בשנות עצמאותה הראשונות, ונסיון זה, על הצלחות שבו ועל הכשלונות שבו, יכול לשמש לקח חשוב למדינות אלה ולת' רום לקיצורים בחיפושיו דרך.

במסגרת השיתוף למדו והתמחו בישראל בשנת 1961 כ-1300 משתלמים ממדינות מתפתחות. הם באו אלינו במסג' רות שונות, והיינו: קורסים קצרי טווח וארוכי טווח, קבוצות סקר, משלחות לימוד, השתלמויות יחיד, ועוד ועוד. בממדיה הגוברים והולכים של פעולה מרכזית זאת ממערכת יחסי החוץ שלנו היינו חייבים להכשיר כלי קיבול מתאימים, ואכן הנהגנו מיתקני קבע לצרכי השתלמות. בין אלה אנכר לדוגמה: המרכז להכשרת מדריכים לחינוך מקצועי ליד בית הספר "אורט" בתנניה, המרכז להכשרת מדריכות לעבודה קהילתית בחיפה, המרכז להכשרת מורים לחינוך גופני ליד מכון ויינגייט, והמכון האפרו-אסייתי על ההסתדרות. בפעול' תינו אלה נהנינו משיתופם ומלוא הבנתם של מוסדות מלכ' תיים ועירוניים, הסתדרותיים ופרטיים, ואינני יכולה שלא להעלות על נס נכונותם המתמדת של גורמים אלה להטות שכם ולעזור.

בנאומי אתחך הודעת' על החלטת הממשלה להרחיב מסגרת החינוך האקדמי לסטודנטים מארצות מתפתחות במסגרות חינוך גבוהים בישראל, ובעיקר באוניברסיטה העב' רית בירושלים ובטכניון בחיפה. אני שמחה למסור עתה, שהחלטה זאת מתגבשת והולכת הלכה למעשה ומספר רב של סטודנטים זרים החלו לימודיהם במסגרת זו. אני מציינת ברצון מיוחד שלטבי הקליטה החברתית אשר עמדו לפני חלק מן המשתלמים מתחיל' לארץ הופגו במידה ניכרת. המצב טוב היום מבחינה זו לאין עורר מהם שהיה, וגוברת והולכת תודעת הציבור לאספקטים החברתיים של פעולה זאת. עם זאת דרושות עירנות והבנה מתמדת, למען לא יפגמו ההיש' גים אשר הגענו אליהם.

בצידן של אפשרויות ההשתלמות הרחבות, אשר פותחו והועמדו לרשותן של מדינות ידידותיות בשטחים מקצועיים רבים, תוכננו והוקמו בשיתופנו מפעלי הכשרה ומיחות

אורחים רמי מעמד באו אלינו השנה מארצותיה של אמריקה הדרומית. נשיאה של קוסטה-ריקה, ראשי ממשלה של גואנה וטרינידד, שר החוץ של ברזיל ואחרים. באו אלינו מרחוק להיות עמנו, וביקורים אלה הפכו להפגנת ידידות עזה בין עם ישראל ובין העמים עתירי התרבות והמ' סורת של אותה יבשת. אף אלה שימשו הזדמנות נאותה לכריתת הסכמים פורמליים בין מדינותינו.

הנאה מיוחדת הסבו לנו ביקוריהם של ראשי הממשלה של נזמרק, נורבגיה ושבדיה. היו אלה ביקורים ראשונים של ראש' ממשלה מאירופה. ארצות הצפון הן עשירות המסורת הדמוקרטית וההומניטרית והן כתבו דפי פאר בתולדות העם היהודי. לי עצמי היתה הכות הנדולה לבקר בארצות אלה בשנה שעברה, ואני שמחה שהשנה תהיה הזדמנות ראש ממשלת ישראל להחזיר ביקורים אלה בכל מדינות סקנדינביה על פי הזמנתן. ראש הממשלה ביקר במשך השנה האחרונה בקנדה ובארצות-הברית, באירופה ובכרומה, וביק' רים אלה תרמו תרומה גדולה להידוק היחסים בינינו לבין מדינות אלה.

ולבסוף לא אוכל בהקשר זה לפסוח על הנסיון רב-הרושם והבלתי-נשכח שהיה לי בביקורי' בראשית שנה זו באחדות מארצות מזרח אסיה: יפאן, פיליפינים, תאילנד, בורמה וקמבודיה. ביקורים אלה היו לי מגע ראשון עם ארצות אלה, ואני חזרתי מסור זה לא רק מלאה התפעלות מכל אשר ראיתי ומלאה תודה על הכנסת אורחים אשר אין לתאר יפה ממנה, אלא גם משוכנעת מהבנתן הרבה של ארצות המורת הרחוק לבעיות אזורנו ומידידותן לישראל.

אין לי ספק שביקורי' גומלין אלה מביאים להגברת ענין העולם בישראל, ואחת הולבישים המעשיים שלכשה הגבחת הענין מהווה הרחבת רשת הייצוג הזר בישראל. תופעה מלבבת היא שבמשך השנה האחרונה הוקמו כעשר נציגויות חדשות, ויש מקור סיפוק מיוחד בכך שחלק חשוב מנציגו' יזות אלה שוכן בבירת ישראל.

בד בבד עם זה הורחבה רשת ייצוגנו בחוץ-לארץ. מאז דיווחתי לבית האחרונה הוקמו שגרירויות ישראל בקהיליה המרכז אפריקנית, בטנגניקה, בקמרון, בוולטה העילית ובטוגו, ובקרוב, כאשר שטחים אחרים. באפריקה ובאמריקה המר' כזית, יזכו לעצמאות מיידית, נקים נציגויות גם בחלק מהם.

כנסת נכבדה, ממשלת ישראל ועם ישראל מקדמים בכרכה נאמנה ובהזדהות שלמה את המשכו המוגבר של תהליך השתחררות העמים. משנה לשנה, וכמעט אפשר לומר מחודש לחודש, קטנים והולכים השטחים הנתונים לשלטון זר, ורבים והולכים המשטרים העצמאיים בעולם. ישראל צידדה ומצדדת בכל נפשה בפיתוחו של תהליך זה ונותנת לתמיכתה זאת ביטוי מתמיד ועקבי' מזירות הבינלאומיות. שחרור העמים בעולם הוא התופעה המזריבה, המהפכה החשובה, של אמצע המאה העשרים, היא כעין חותם צדק לאחר מאות שנות עיוות ודיכוי. ובשעה שברכתנו שלוחה אל העמים המשתחר' רים, נתונה הערכתנו גם לאלה מן המדינות האירופיות המכר' רות בהכרחיותו ההיסטורית ובצדקתו האנושית והמוסרית של תהליך זה, והעושות לקידומו המהיר, וקריאתנו מופנית אל האחרות ללכת בדרך זו, אשר לא תוכל אלא להסב להן כבוד.

כבשנים קודמות עמדה אפריקה גם בשנה החולפת במוקדו של תהליך זה. אולם יריעתו פרושה גם על יבשות אחרות, והוא מוצא ביטוי חשוב באמריקה המרכזית ובאגן הים הקריבי. באפריקה עבר הדגש של תהליך היציאה לעצ' מאות למזרח של היבשת: אחרי שיצאה טנגניקה לחירותה

וכאן המקום להגיד דבר על יחסינו עם ארצות-הברית, שכן גם בהקשר זה צפים הרהורים הנראים לי חסרי חודש. עלה בארצות-הברית ממשל חדש, וטבעי הוא שממשל חדש עוסק בלימוד מוגבר של הבעיות הבינלאומיות העוללות לפניו ובתוכן כמובן בעיות המזרח התיכון. אין לי ספק שבסודם מוסיפים יחסינו עם ארצות-הברית להיות מושתתים, ככשנים קודמות, על בסיס איתן של ידידות ושל ליבון גלוי-לב וידידותי של כל הנושאים בעלי ענין משותף לשתי המדינות. יחד עם זאת אין להנעלים שיש הבדלי הערכה בינינו בראייתנו את המצב במזרח התיכון והגורמים הפועלים בו. בכלל קשה להניח שתיתכן הזדהות מלאה בין שתי מדינות שונות, וביחוד בין מדינות שונות כל כך בגודלן, בעמדתן בעולם ובשאר תנאים — כארצות-הברית וישראל.

כנסת נכבדה, כבר לפני שנה עמדתי על בעיית יחסינו עם השוק האירופי המשותף, הוא הקהילה האירופית המתאחדת גנת והולכת. בתהליך התעצמותה הפנימית והסתגפותה החיצונית של הקהילה חלה התקדמות ניכרת, והתקדמות זאת מצדה משפיעה עלינו וממריצה אותנו. יותר ויותר גדל ההכרח למצוא דפוסים מתאימים למערכת קשרינו עם הקהילה, ואכן הוקדשו למשימה זאת מחשבה רבה ומאמץ רב כאחד.

נדמה לי שאין צורך לחזור כאן על השאלות המעשיות המתעוררות בהקשר זה. יודעה לבית חומרת בעיית חומות המכס החיצוני, שלא זו בלבד שהן מאיימות על יצואה החקלאי של ישראל, אלא מקשות גם על קידום מפעל הפיתוח הישראלי בכללו ועל הפיתוח התעשייתי בפרט.

המערכה למציאת הסדר עם השוק המשותף חודשה ביולי אשתקד, כאשר פנינו אל שש המדינות החברות בהצעה לפתוח אתנו במשא-ומתן למציאת פתרון למכלול הבעיות החיוניות הנובעות לכלכלתה של ישראל מהקמת השוק. הסתייגויות תחת שילב ראשון חשוב במערכה זאת, כשמונצת השרים של השוק החליטה לקיים אתנו בירור מקיף של קשרינו הכלכליים עם המדינות החברות בו. מובן שבבירור זה לבדו אין פתרון ואין תשובה לשאלות המטרידות אותנו ביותר, אולם רשאים אנו לראות התקדמות חשובה בעצם קיומו של בירור זה ועדות להצלחתנו להחזיר בקרב הקהילה האירופית חודעה לחומרת בעיותינו הנובעות מהתארגנות מדינות אירופה, דבר שלעצמו אנו רואים בו ברכה. המערכה הזאת תימשך במלוא הנופחתה; עוד צפויים אנו לקשיים ולתקלות רבים בטרם נגיע אל הנחלה — אולם יחד עם זאת סבורה אני שנפתח לפנינו סיכוי סביר למצוא לשאלה מרכזית זאת פתרון מניח את הדעת. אני שמחה לציין בהקשר זה שיתוף הפעולה המופתי השורר בין משרד החוץ ובין המש"ד רדים הכלכליים.

אם כי עיקר מאמציינו הוקדשו כאמור למכלול יחסינו עם ארצות השוק המשותף, לא הונחנו — ואף הברנו — פעולתנו במסגרות הכלכליות האחרות, וביחוד לגבי שני ארגונים וחשובים, דהיינו ג.א.ט.ט. והארגון לשיתוף פעולה כלכלי ולפיתוח, הנקרא או.איי.ס.י.י. נתקבלנו השנה כתברים מלאים בארגון ג.א.ט.ט. ארגון המושתת על עקרון אי-התפלית. לחברותנו בארגון זה יש לא רק משמעות מדינית, אלא גם חשיבות מעשית רבה.

חידוש נכבד בסדר החוץ הישראלי מהווה פיתוח קשרינו הכלכליים עם ארצות מתפתחות. אמנם עוד מצומצם סחרנו עם ארצות אלה, אך היקפו הוכפל במשך השנה האחרונה. יצואנו למדינות אלה אינו בעיקרו יצוא מסחרי מסורתי, אלא יצוא ידע במסגרת שיתוף הפעולה הבינלאומי. כעשרים

בכמה ארצות בחוץ-לארץ. בין אלה ציינן במיוחד מוסדות ומפעלים שונים להדרכה חקלאית בכמה מדינות אפריקה, במזרח הרחוק ובקפריסין.

במכלול השיתוף הבינלאומי הגענו השנה לפיתוח מבורך מאד של יחסינו עם כמה מארצות אמריקה הלטינית, בהן ביקרו. לפי הזמנת ממשלות מדינות אלה, מומחים ישראלים, אשר ערכו סקרים ראשוניים בשטחים שונים של כלכלה וחקלאות, מינהל ציבורי ותחומים חשובים אחרים. כמו כן באו לישראל קבוצות לימוד ומשלחות סקר ממדינות אמריקה. כדי לתת משנה חוקף ומשנה תנופה לפיתוח פעולתנו זאת, מינינו השנה ציר חקלאי בשגרירות ישראל בברזיל, אשר תפקידו העיקרי יהיה קידום יחסי השיתוף בכל חלקי היבשת.

להדגשה מיוחדת ראוייה כאן ההתקדמות הכללית שחלה ביחסינו עם העולם הלטיני-אמריקני. מדינות אלה הן ברובן הגדול ירודות ישראל מראשית דרכה, ואפילו מלפני קומה, אולם בשנה האחרונה הגיע הירוק הקשרים ומילואם תוכן מהותי-ממשי לממדים חדשים. דיברתי על המסגרת המעמיקה והולכת של קשרי השיתוף הבינלאומי בינינו. אנו מאושרים שמדינות אלה, אשר רבות למדנו מהן ורבות קיבלנו מהן, נותנות לנו עתה הזדמנות ואפשרות לגמול להן בצנעה. לא אוכל שלא להזכיר שרב חלקן החשוב של מדינות לטיני-אמריקניות באותה קריאה לשלום עם ישראל וערב אשר היש מעה בעצרת האחרונה. כן יש לברך על היציג הגובר והולך של מדינות היבשת הלטינית במדינת ישראל.

כאשר אנו משתפים עצמנו בשמחתו של העולם היוצא לחירות ולעצמאות לאומית ורוחנית, לא נוכל שלא להתייחס אל ההסכם אשר הוסכם בראשית שנה זאת בין נציגי צרפת ואלג'יריה. כשנחתמו הסכמי אויאן שיגר ראש הממשלה ברכתו לנשיא צרפת, אשר התמדתו ותבונתו עשוהו אדריכל ראשי להישג גדול זה. רגשי ההערכה לשני הצדדים אשר ניהלו את המשא-ומתן מצאו ביטוי בתעוורת ובהצהרות רש" מיות שנות של ממשלת ישראל. אני מקווה — ואני יודעת שאין שנת תקווה קלה — שהעם האלג'ירי, היוצא לדרכו העצמי-אית, לא ייגרר באורח גברתי אל תוך מעגל השטנה והאיבה הערבית, והוא ישמור על עצמאותו הרוחנית והמדינית. אנו נהיה מאושרים אם עצמאות אלג'יריה תהיה ניצן ראשון, ולו צנוע, וסימן המבשר פרק חדש ביחסי ישראל-ערב. הנני יכולה להגיד בכל הסמכות שברשותי, שנשמח להקים אותה מסגרת מבורכת ורבת תוכן של יחסי גומלין עם אלג'יריה העצמאית כמה יחסי הקיימים בינינו לבין רוב יתר המדינות החדשות. אני יודעת שהסכמי אויאן לבדם עדיין לא החזירו את השלום לאלג'יריה, אך בטוחה אני שהפתרון הצפון בהם ואשר הושג בדרך המשא-ומתן הישיר והכן, יקום ויהיה, ואני רוצה להזדהות עם הקולות הרבים הקוראים להגשמתם של הסכמים אלה בדרכי שלום מצד כל הנוגעים בדבר. אנו מצטערים צער רב על המשך שפיכות הדמים בארץ רבת תלאות זאת. מי יתן ויחממו הסימנים המעודדים, המרמזים על סיומו של פרק עגום זה לאלתר.

וכאשר אני מביעה תקוותי זאת, חובה וזכות היא לי להשמיע איחולי ידי באוני צרפת. נשמעים לאחרונה הרהורי סרק לגבי עתיד יחסי צרפת-ישראל. הרהורים אלה מגלים חוסר הבנה וסודיות למהותם של יחסי הידידות בין ישראל לבין הקהילה הצרפתית הגדולה, ידידות אשר יתדותיה תקר עות עמוק במסורת שני העמים. ידידות שאיננה בת-חלוף או כפופה לצווישעה, אלא עמוד גדול בחיינו. ידידות זאת הוכחה פעמים אין ספור, ואני יודעת שהיא תעמוד בהצלחה במבחנים רבים בעתיד.

על צרכים לא־חיוניים ולא־קונסטרקטיביים, אשר אין בהם כדי לקדמן כל עיקר כאשר ארצותיהן זועקות לבינוני ולפיתוח.

כנסת נכבדה, אני מצטערת שעוד נשמעים קולות יהודיים — אמנם בודדים — הקוראים לישראל למאמץ לשלום, כשהם יודעים, או חייבים לדעת, שקריאות אלה אין להנפות לכתובת ישראל; קריאות אלה עלולות בלא דעת לסלף בעיני העולם עמדת ישראל השוחרת שלום.

דברים אלה אמורים, כמוכן, גם בשאלת הפליטים הערבים. בראשית דברי סקרתי אספקט אחד ממכלול זה, שהתפתח בעצרת האחרונה. בקיץ שעבר מינתה ועדת הפיוס את ד"ר ג'וסף ג'ונסון כשליח מיוחד, אשר נחבקש להתייעץ עם ממשלות ערב וישראל במגמה למצוא דרכים להקל על פתרון. מאז ביקר ד"ר ג'ונסון פעמיים באורנו ונפגש לשיחות יסודיות עם נציגי ישראל. כיוון שד"ר ג'ונסון טרם מסר מסקנות ביקוריו, לא יהיה זה נכון אם אומר כאן דברים לגופם, אלא אעיר רק הערה כללית אחת: אם תביא שליחותו של ד"ר ג'ונסון לפגישה פנים אל פנים לדיון משותף, יהיה בכך הישג חשוב.

אנו שומעים מצד שכנינו בקשר להפעלת תכנית ישראל לניצול ארצות מימיה. ברצוני להזכיר שבשאלה חיונית זאת גילינו אורך רוח ונכונות מתמדת לשיחוף פעולה מלא. זכורה שליחותו רבת העניין של מר אריק ג'ונסטון, נציגו המיוחד של נשיא ארצות־הברית, אשר בא לאורנו לפני תשע שנים על מנת לעבד ולהציע לממשלות הנוגעות בדבר תכנית משותפת לניצול מי הירדן וירובליו. בסבלנות ובמסירות עובד דה על ידי מר ג'ונסטון תכנית אשר היה בה כדי להבטיח לכל הנוגעים בדבר הנאה מכסימלית תוך שמירה קפדנית על זכויותיו של כל צד. תכניתו הוגשה למומחי המים בארצות ערב וישראל — והם אישרו אחרי בדיקה קפדנית ומצאוה מתאימה וטובה ושומרת על כל הזכויות. ברם, אחרי שהושג הסכם טכני מלא, דחו ממשלות ערב את התכנית דחיה פוליטית, ותכנית מים משותפת, אשר היה בה כדי לתרום תרומה רבת לאזור כולו, הייתה לקרנן המדיניות העקרה והעוינת של שכנינו. האיבה הערבית יש בכוחה למנוע ביצוען של תכניות משותפות, אך אין בכוחה להכתים לנו ביצוען או אי־ביצוען של תכניות פנימיות שלנו.

סקרתי כמה מכלולים הנראים לי כבעלי חשיבות מיוחדת במערכת יחסי החוץ שלנו. קיצרתי עוד יותר מן הרגיל והסתפקתי בראשי פרקים. נדמה לי שלא אחטא לענווה אם אומר שהיו התקדמויות חשובות והישגים חשובים במספר שטחים, ואלה הושגו תודות למסירותו והתלהבותו של צוות עובדי משרד החוץ על שלושותיו בבית ובנכר. בזמן האחרון, הוקם מצד אישים יודעים דהם של ביקורת על משרד החוץ, ביקורת הגובלת לעתים בהשמצה. בקשר לאלה אומר רק זאת: אין לפרש את שתיקתי כאילו אין תשובה בפי השתיקה. באה רק מתוך הרגשת אחריות לבעיות שבהן עוסק משרד, שעה שאנשים מבחוץ רואים את עצמם יותר הפשיים להשמיע קולם ברומה.

כנסת נכבדה, יודעת אני שעוד רחוקה הדרך, עוד רבות המשמיות, ועוד רחוק מהגשמה עיקר היעדים, יעד השלום והשיתוף עם שכנינו הקרובים. אני תקווה שעדות יחסינו המתהדקים והולכים עם עמי העולם תוכיח גם לשכנינו. כאשר תודעה זאת תגבר, נהיה קרובים בהרבה אל המטרה הנכספת.

אסכם באמת המקובלת על הרוב המכריע בתוכנו: רצוננו עז לשלום, אבל פיתוח ארצנו, קליטת עולינו וקיומנו אינם תלויים באיבת שכנינו. נבדך על כל רגע של הפסקת האיבה

חברות ומפעלים כלכליים, בניהול או בשותפות ישראלים, מפעלים בארצות אלה בשטחי הבנוי והחקלאות, פיתוח מקור רות המים, התעשייה והמלונאות. יש לפעולות אלה סיכוי להתרחבות ניכרת ולהקמת חברות ומפעלים נוספים. ברצוני להזכיר כאן, שבכל חברה משותפת של גורם ישראלי והממ"ש שלה המקומית אנו דורשים שבידי הממשלה המקומית יהיו רוב המניות, והיסוד הראשוני בכל החברות האלה הוא הכשרת אנשי המקום לקבל כל התפקידים לידיהם.

כבכל שטח אחר, הרי גם בתחום היחסים הכלכליים עושות מדינות ערב כל אשר לאל ידן להצר צעדינו ולחבל בנו. ידועות שיטות החרם הערבי, המתנהל זה שנים ללא ריסון וללא התערבות רצינית מצדן של אומות העולם, וידועים ע"מ האיומים והסחיסות שבהם משתמשות מדינות ערב במ"א לכתן זאת. למותר להדגיש ששיטות אלה לא תסגנה אותנו אחור. עם כל צערנו על קיומה של הלחמות הערבית בכל גילוייה, ועם אכזבתנו נוכח העובדה שהחרם הערבי לא עורר דעת־הקהל העולמית בצורה נאותה, אינני רוצה לגרוע הערה כתי הרבה מאותן אלפי חברות ומפעלים בעולם הדוחים נסיונות סחיטה אלה בשאט נפש. חברות ומפעלים אלה לא זו בלבד שהם מגלים יושר ואומץ בסרבם להיכנע לאיומי החרם, אלא הם גם מוכיחים שהסחיסות הערבית חסרה בכיס של ממש, וכי עמיתם האינתנה מוסיפה להם גם יוקרה וגם תועלת מעשית.

לדאבונו מגלה העולם אולטימ"ד לא רק בשטח זה של גילוי האיבה הערבית. הלחמות הערבית, הנוגדת כל עקרון משפטי ומוסרי מקובל בין עמים, והנוגדת במיוחד מגילת האומות המאוחדות — הנני שואלת את עצמי לעמים כיצד ייתכן שהעמים עוברים עליה לסדר־היום ומשלימים אתה, ודווקא עמים גדולים הרואים עצמם מנהיגי העולם ומכווניו. אם מדובר במעשי תוקפנות צבאיים ובאיומי השמדה, אם מדובר בהרס כלכלי ובחבלה בחופש הספנות והמעבר בנתיבי המים הבינלאומיים ואם מדובר בכל צורה אחרת של הלוח"מ — מתמיה ומדאיג הוא שמצב זה אינו מביא לתגובה החריפה לה הוא ראוי. זאת ועוד: לעתים נראה כאילו התוקפנות המוכחת וההפרה הגלויה של עקרונות מגילת האומות אינן מונעות חברות בגופים בינלאומיים שמתפקידם לשמור על השלום ולכבד עקרונות אלה. רק כך ניתן להסביר הדיכוי של מצרים למעצמת הבטחון של האו"ם ולוועדה לפירוק נשק — מדינה שאינה מקיימת הוראות המגילה, מדינה האוגרת נשק ואינה מסתייגת מטורותיה התוקפניות של אגודה זאת, בהכריזה על מצב לוחמות נגד תהרה אחרת של האו"ם.

אמרת בראשית דברי, שבאותו יעד עליון החרת על מדיניות החוץ השראלית — קירוב השלום — לא התקדמו. אנו רואים מצב זה לא רק באספקלריה של דאגה מדינית, אלא, ואולי עוד יותר, כמקור למיעקה אנושית. אין לי ספק, ואני יודעת ששותפים לדעתי זאת המוני ישראל והעם היהודי כולו, שתנאי שלום, או לפחות תנאים של חוסר איבה גלויה, היו תורמים תרומה חשובה מאד לקידומו ולשגשוגו של האזור כולו. אמרתי בהזדמנויות רבות, ואשוב לומר זאת עד יישמע קולנו, שהבעיות השנויות במחלוקת בין ישראל לארצות ערב ניתנות לפתרון בדרכי שלום, ורק בדרכי שלום, ואין פתרון אחר אף לאחת מהן. אני חוזרת ופה על עמדתנו מאז ומתמיד, שאנו מוכנים להיפגש עם שכנינו בלי תנאים מוקדמים, בכל דרג ובכל ענין, בכל מקום ובכל שעה. עז בטחוננו שבסופו של דבר תוביל רק דרך זאת אל המטרה המיוחלת, ואני משערת שהיא מיוחלת גם אצל רבים מבני־עירי. ככל אשר יידחה הפתרון, תמשכנה מדינות האזור להוציא כוחן, ממוגן וזמנן

שיבה קמ"ו, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962) —
 חוק התקציב לשנת 1962/63 (מאיר, לוו, בן־אליעזר) —

תפת עם רודן מצרים. אז הסבירו לנו בכנסת שהדבר נובע מתמימות, מאי־הבנה. אני רואה שגם ביחס להצהרה זו של גוש קאזאבלאנקה, עליה החומה מדינה כגאנה, נעשה נסיון להסביר באותה רוח מדוע גאנה, או מדינות אחרות, חתמו על ההצהרה. נסיון זה נעשה בכמה עתונים. אבל בחרתי לעצמי עתון מיוחד המסביר מדוע חתמו מדינות אלו על הצהרה, שהיא ברוחה אנטי־ישראלית מובהקת, מלחמתית, עוינית. כותב עתונאי — בוודאי מודרך על־ידי יודעי דבר — ובאשר לענין הישראלי, מתוך עיקוב אחרי דינוי הוועידה, מסתבר כי בעיית ישראל לא נדונה כלל בין ראשי מדינות הגוש. ההחלטה שנתקבלה בתום הדיונים ואשר נימתה היתה חריפה באופן מיוחד, נראתה שלא במקומה. וההסבר היחי, ההגיוני, שיכול להינתן לעובדת הימצאותה בהחלטות „ארצות גוש קאזאבלאנקה“ הוא האירוח הנאה שנהגו ממנו ראשי חמש המדינות שהשתתפו בוועידה בקהיר ורצונם להביע את תודתם לנאצר בדרך המקובלת של „מס חובה“ על חשבון ישראל“.

המעוניין משהו להרדים? מי מעוניין לתת הסברים כאלה? אם אמנם כך הוא הדבר, האין בקבוקי ויסקי למדיניות־החוץ של ישראל? האם זהו מה שקובע את הכרותו של גוש קאזאבלאנקה?

שרת־החוץ ג. מאיר:

אולי קצת יותר כבוד לאנשים שלנו?

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

אני מצטט מעתון מודרך; קראתי זאת בעתונים אחרים וגם בחוץ־לארץ.

אין סכנה מגוש קאזאבלאנקה? זה חוסר הבנה, זו אי־התמצאות, וזאת עושה מדינה הרואה עצמה כידידותית? ואנחנו — לא אגזים אם אומר — תרמנו לבניית צייה, הקמת צבאה, הקמת חיל־התעופה שלה, הקמת בסיס למורכבים, השקעות כספיות. אני רוצה לקוות שאפשר להסביר את התור־פעה הזאת, אבל אני רוצה לשאול את כבוד שרת החוץ: ידודת מהי, חד־צדדית או הדדית? כאשר הביא חבר־הכנסת רימלט לפני הכנסת את העובדה שאו גו חתם על הצהרה משותפת עם נאצר נגד ישראל, מצא לנחוץ, לפחות, ראש הממשלה — בצורתו הוא, כפי שהוא הבין אותה — להסביר את התופעה ואף להבריק מבקר אליו ולשאול להסברים. האם נשאלה גאנה להסברים — וזה כבר מספר שבועות, — מדוע היא חתמה על הצהרה כזאת? הנשאל מברק המבקש לפתח שיבוא שגרירנו מגאנה לישראל כדי לתת הסברים, מהי עמדת גאנה כלפי ישראל, האם העמדה הרשמית של גאנה היא שישאלה את משרד האיים־פראיליזום, שישאל היא המִן־חחרת מלחמה, שישאל היא המעוניינת לחדור לארצות־החפסיות ולמשוך מאחוריה בחורה את הארצות האיימפריאליסטיות שעוכו אותן. עם כל הכבוד, גברתי שרת החוץ, אני מציע, אם לא נעשה הדבר עד עכשיו — כבוד ישראל מחייב זאת, — היחסים שלנו עם העמים הידידותיים שאנחנו נו מגסים לפתח, עם הארצות באפריקה או במקומות אחרים מחייבים זאת, להסביר להם מהי ידידות, כיצד ישראל רואה ידידות בין עמים, אם היא מבוססת על בסיס של ידידות, או שכל מדינה יכולה ליהנות מן הסינוע שלנו ובאותה שעה עצמה לעמוד בשררה אחת עם אויב האיכסים של מדינתנו ולהצטרף יחד איתו כיצד ישראל נראית בעינינו. אף מגוחך לשמוע עמים אלה מדברים על אימפריאליזם. ישר־אל היתה הראשונה שהניפה דגלה בחלק זה של העולם נגד שלטון אימפריאליסטי. סוריה קיבלה את העצמאות שלה על־ידי מלחמת הבריטים נגד הצרפתים; רובן של הארצות באפ־

נגדנו, אבל גם אם ירחק היום, נישא בגורלנו — להתחוק ולגדול מתוך מאמצים רבים ושאיפה כנה לשלום ונכונות וכוח להגן על קיומנו.

היור"ק. לוו:

הכנסת תעבור לדיון, כולל הנמקת הסתייגויות, על תק"צ. משרד החוץ, רשות־הדיבור לחבר־הכנסת בן־אליעזר, ואחריי לחבר־הכנסת הררי.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

אדוני היושבי־ראש, כנסת נכבדה. בהקשיבי לסקירתה של שרת החוץ, היה לי לפחות סיפוק־מה בראותי כי יש למדינת ישראל שרת חוץ מאושרת. היא נוסעת ב„רכבת־הדילוסכ“. אין בה מוקשים, אין בה מכשולים; כאילו מדינת ישראל אינה עומדת מדי יום ביומו לפני קשיים. ובעברה כסורה על פני מפת העולם, פוגשת היא רק מדינות ידידותיות.

סקירתה של שרת החוץ לקחה בחסר מבחינה זו שכמה וכמה מבעיות מדיניות־החוץ שלנו לא השתקפו בה. היתה בה בסקירתה הצהרה, שמבחינת האינטרס הלאומי העליון של המדינה אסתפק באמרי שהיא לא היתה בעתה, ולא היתה טובה בתכנה. ובגלל האינטרס הלאומי העליון לא אכנס ברגע זה לזיכרון על הצהרה זו.

בעברנו ברכבת זו על פני מפת העולם, כדאי היה — בטרם נעבור לארצות רחוקות יותר — שמשד החוץ ישים לב לבעיה של אי־הכרה יורידית במדינת ישראל מצד מדינה שכנה ידידותית השוכנת לחופי הים התיכון — יוון. היה זמן שהסבירו לנו שאי־הכרה זו נובעת מתוך כך שליוון יש אינטרסים רציניים במצרים; יש קהילה גדולה של יוונים במצרים, ויחסי ידידות בין ישראל ויוון עוללים לפגוע באיניטרסים הישרים של היוונים הנמצאים במצרים. מאז, גורשה הקהילה היוונית ממצרים, כפי שגורשו אירופים אחרים, זרים ויהודים. תהליך זה אינו חדש בהיסטוריה של העמים בהם שולטים ערצים, ובארצות בהן שלטת דיקטטורה ופשיזם. תחילה מגורשים היהודים; אחר כך כל מיני זרים של עמים חלשים וקטנים; ואחר כך נתינים של עמים ידידותיים העומדים בקשר עם אותה ארץ. אולם מאז בריחת היוונים וגירושם ממצרים עברה תקופה ארוכה. מה עשתה „רכבת“ מדיניות־החוץ של ישראל כאשר עברה על פני יוון? וכי לא נוצרו נתאים חדשים ליחסים חדישים בין ישראל ויוון?

מאז 1956, חברי הכנסת, נקרא שגריר תורכיה בחורה לארצו ושגריר ישראל בתורכיה החזר לארצו. היחסים הקיי־מים אינם בדרג של שגרירים. כנראה, הרכבת־הדילוסכ של מדיניות־החוץ הישראלית אינה עוברת במקומות אלה, אינה נתקלת בבעיות אלו ואינה מוצאת להן פתרון.

שמא כדאי להזכיר לשרת החוץ תחנה נוספת שמדיניות־החוץ של ישראל עוברת בה, ומתנגשת בה, שמה — גוש קאזאבלאנקה. הגוש הזה כולל בתוכו מספר מדינות; מהן עוינות אוחזו בגלוי, ומהן, או לפחות אחת מהן רואה עצמה כמדינה ידידותית; על כל פנים מדינת ישראל רואה בה מדינה ידידותית. גוש קאזאבלאנקה קיבל בוועידתו האחרונה החלטת האומרת: „... להזהיר את מדינות אפריקה מפני הנסינות של ישראל, שנוצרה על־ידי האימפריאליזם בלב העולם הטרבי כדי לאיים על בטחונם של הערבים ושלטמות ארצותיהן, לחדור למדינות אפריקה, להשתלט על כלכלתן במסווה של עזרה כלכלית וסיוע טכני“. בין החותמים על הצהרה זו ישנה מדינה ידידותית לישראל ושמה גאנה.

רבתי חברי הכנסת, לפני מספר חדשים ביקר מי שהיה ראש ממשלת בורמה, או גו, בקהיר, וחתם על הצהרה משו־

אלה היא מכתב המתפרסם פה ושם של יהודי, או של אמריקאי אלמוני, ובו השאלה: הכיזד? והיא התעמולה של מדיניות החוץ — ולא אומר של משרד החוץ? מה אנו שומעים בעיקר מישראל? — מה זה ציוני; מיהו לא ציוני; מיהו ציוני טוב; מיהו ציוני לא טוב? כאילו השאלות הללו מעניינות את העולם, כאילו הן מעניינות את ארצות־הברית.

אני מסב את תשומת־לב משרד החוץ לעובדה זו. ביום בהיר אחד נעמוד לפני עובדה מצערת מאד. יש כיום כוחות בארצות־הברית המעוניינים „למכור” את נאצר לדעת־הקהל של ארצות־הברית, להבטיח את רצונה הטוב של דעת־הקהל לקראת המילויים הניתנים או העומדים להינתן למצרים. אין זה אלא אבסורד אם משרד החוץ אומר: אין זה מענייני איזה משטר יהיה שם. זהו משטר אויב, משטר עויין, המכריז על רצונו להשמידנו. זכותנו היא ללחום נגד הגברת כוחו; חובב תנו היא ללחום נגדו ולהציגו בפני העולם כדיוק כפי שהוא. ואם לא נעשה זאת, אל יתפלא משרד החוץ אם יבוא יום ומשרד הבטחון יצטרך להיות פעיל בשטח מדיניות־החוץ.

דוד הכהן (מפא"י):

האם שרת החוץ לא אמרה זאת לגבי נאצר באו"ם?

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

חבר־הכנסת דוד הכהן, אני עובר עתה לנושא זה.

מנחם בגין (תנועת החירות):

ואתה לא עשית זאת באו"ם, חבר־הכנסת הכהן?

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

שמענו היום — ולא בפעם הראשונה — טענה פשוטה והגיונית, האומרת: איך ייתכן שמדינות החברות באו"ם מצד היריות בגלוי, שמטרתן המוצהרת היא להשמיד עם, שאף הוא חבר באו"ם, ודבר זה נסבל? נסבל — עליידי מי, רק עליידי חברות האו"ם? הוא נסבל גם עליידי ישראל, לפני מספר חודשים הצביעה ישראל יחד עם מדינות אחרות באו"ם בעד ההצעה לגנות אואם של נציג מדינה אחת, שהסביר את מדיניות הפנים של ארצו.

ישראל גלילי (אחדות העבודה—פועלי ציון):

האם הכוונה לדרום אפריקה?

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

כן.

נוצר תקדים של גינוי. משך ארבע־עשרה שנה עולים נציגי ערב וידידיהם על במת האו"ם, והם אינם מדברים על „אפרטהייד”; אינם מדברים על יחסים בין עדות וקהילות, אלא אומרים באופן גלוי ביותר: מטרתנו להשמיד את מדינת ישראל. אנו מקיימים יחסים עם עשרות מדינות, מתן ידידות, תיות, האם לא יכולנו למצוא מדינה אחת שתעלה על הבמה ותציג לפני האו"ם את השאלה: היכול מוסד זה להרשות לעצמו לשמוע מדי שנה בשנה, שהמטרה המוצהרת של מדינות אלו היא להשמיד את מדינת ישראל?

אני שמח מאד ששמעתי ביטוי מעל במה זו המביע צער על כך. אבל תפקידה של מדיניות איננו להביע צער, אלא ליצור תנאים, לשנות תנאים. ואם אמנם יאמרו לי שלא ייתכן למצוא אפילו מדינה אחת שתעלה בעיה זו על סדר־היום של האו"ם, אז היכן היא „הרכבת דה־לוכס”?

זלמן ארן (מפא"י):

ואם הצעה זו תידחה?

ריקה שוכו לעצמאות בתקופה האחרונה, וזו לה מתוך רצון חפשי של אותם העמים אשר הגיעו להכרה שאין מקום עוד לאימפריאליזם, וחוסלה שיטת הקולוניאליזם בעולם. וישראל הייתה הראשונה שכבשה עצמאותה תוך מלחמה נגד כוח אימפריאליסטי, ששלט פה. מצער עד מאד שאין בממשלה שרים שיכולים לספר על נסיון אישי במלחמה זו נגד האימפריאליזם בישראל, או שיכולים לפחות להזדהות עם מלחמה זו. אני יודע שלעמים קרובות הם נתונים במצב של קצת מבוכה כשמוכרים להם את המלחמה והמרד שהתחולל נגד שלטונה של בריטניה בארץ ישראל. ואם יש מה ששרר את דמיונם של העמים האלה לשחרור, לעצמאות, הרי זו ההוכחה הפשוטה ההיסטורית, שעם קטן יכול היה להילחם — ואף להצליח — במלחמת שחרורו נגד האימפריאליזם.

דוד הכהן (מפא"י):

ההתיישבות אינה מעניינת אותם?

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

חס ושלום, לא אמרתי זאת, אל תשים כפי דברים שלא אמרתי. אבל דברתי על האימפריאליזם, אני חושב שהגיע זמן שישראל תעמוד בראש גוש אשר יהיה את העולם מפני האימפריאליזם החדש ההולך וקם במזרח התיכון, בראשותו של נאצר. אין אימפריאליזם מסוכן יותר, מכוער יותר, מאשר קומביניציה של שלושה כוחות משולבים: נשק קומוניסטי, פילוסופיה ואינדוקטרינציה והדרכה נאצית, ופאנאטיזם ערבי. זהו האימפריאליזם של נאצר, המסכן את המדינות ועצמאותן באפריקה, המסכן את המדינות הערביות במזרח התיכון, ובוודאי מעמיד בסכנה את עצם קיומה של מדינת ישראל.

אני מציע למדינות החוץ לא לחזור שלוש פעמים ביום, כיהודי צדיק המתפלל: — אני מוכן להיפגש בכל התנאים, בכל הזמנים, בכל המקומות. אתם יודעים את התנאים, אתם יודעים עם מי אתם רוצים להיפגש, עם מי אתם מוכנים להיפגש; מדוע איפוא לא יהיה נקרומה מוכן להיפגש, מדוע לא ייפגשו מדינות אחרות עם נאצר? אם אתם מכריזים זאת, למה תבואו בטענות אל יהודים או לא־יהודים האומרים לך, שרת החוץ, או למדינות החוץ: אתם מכריזים שאתם רוצים בשלום, למה אינכם נותנים משהו, למה אין מצדכם כל ויתור? זאת אינכם עושים, ואתם טוענים על יהודים ולא־יהודים הפונים אליכם ואומרים: תעשו צעד, או: מדוע לא תסכימו לשלום.

קאזאבלאנקה היא תחנה, ייתכן שאותו רעיון של איחוד צבאות תחת פיקוד מצרי — וברגע זה מבחינה צבאית איננו מסוכן, אבל הוא יכול להביא לסכנה למחרת היום, — אותו רעיון עלול ליצור את הדוגמה גם לפיקוד צבאי ואיחוד צבאות במזרח התיכון. האם חושבת הגברת שרת החוץ שמדיניות־החוץ צריכה לעצור ולעכב את ההתפתחות ולמנוע את ההתפשטות הנאצית הזאת, לא רק מבחינה זו: ראו, אנחנו מביאים לכם תועלת — יהודים הביאו תועלת בכל העולם, בכל הזמנים — לא רק מבחינה זו: ראו, חלשנו נותנים לכם סיוע; אלא מבחינת אזהרה עמוקה: ראו את האויב, הוא מאיים על עצמאותכם.

ואויב זה מתואר בשבועות האחרונים בעתונות של ארצות־הברית כ„רפורמר” הגדול ביותר שקם לעם המצרי ושהיה אי־פעם במזרח הקרוב; כמו שמעלה את רמת החיים של נתני מדינתו; כאדם אשר יבא את השלום לאורו אזור. ול„רפורמר” זה ניתנים המיליונים הגדולים ביותר, שאי־פעם קיוותה מצרים לקבל מארצות־הברית. דברים אלה מתפרסמים, כאילו במכוון, יום יום, בעתונים כמו „ג'ורניורק טיימס” או „ג'ורניורק הרולד טריביון”, והתגובה היחידה נגד פרסומים

שיבה קמ"ו, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962) —
 חוק התקציב לשנת 1962/63 (בן־אליעזר, בגין, ארן, מאיר) —

עצמנו, נארגן דעת־קהל כדי שלא נעמוד יחידים בספטמבר —
 אם אמנם החלטת הכנסת מחייבת את מדיניות הממשלה. אבל
 אם ההצבעה באו"ם היא המחייבת — היטבת לעשות שאין
 את מגלה את השיחות עם ג'ונסון.

שרת־החוץ ג. מאיר:

אתה הלא יודע שבועדת החוץ והבטחון סיפרתי את כל
 פרטי הפרטים. אתה יודע זאת.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

גברתי, קודם כל אני מבקש ממך לא לומר לי את אשר
 אני יודע. תפקידי כאן להציע. ואני הרי מציע עצה פשוטה,
 והנסיון ההיסטורי מוכיח לנו זאת. ועדת החוץ והבטחון לא
 תלחם את המלחמה באומות המאוחדות. ועדת החוץ והבטחון
 יושבת כאן; יש בה כאלה השומעים והם שבעירצון מן
 הדיון־יחשבו ומן ההסברים, ויש כאלה שאינם שבעירצון
 והם מביעים את אי־שביעות־רצונם, אבל הם קשורים בסודיות
 בבוגע לירוע להם מוועדת החוץ והבטחון. אבל אילו סודות
 יש כאן? ג'ונסון ישנו, החלטת האו"ם ישנה, ועדת הפיוס
 ישנה, תכנית יש, שיחות יש לך עמהם; ואני אומר לך: אם
 החלטת הכנסת מחייבת אותך, זו שנקבעה עלי־ידי הודעתו של
 השרת הממשלה ועלי־ידי אישור הכנסת, ואשר למעשה תנועת
 החירות עמלה קשות כדי שתתקבל החלטה פה אחד, אם
 היא מחייבת — אני מציע לך להתחיל במערכה כבר עכשיו
 ולא לחכות עד ספטמבר.

במשך שנים אנחנו שומעים על מיליון פליטים, על מיליון
 ומאה וחמישים אלף, והוויכוח באומות המאוחדות ובעניינות
 היהודית בעולם וגם בעתונות הידידותית הלא־יהודית בער
 — מתנהל מסביב למספר זה. תמיד טענו שלמספר הזה
 אין יסוד, שהוא אינו מבוסס. והנה, אני קורא ב„ג'ורנלס
 פוסט“ מעין מאמר או ראיון עם אדם ששמו וולטר פינר,
 יהודי אשר ברח מן הנאצים עם עלייתם לשלטון בגרמניה
 ונעשה א־ש תעשייה גדול באנגליה. וכפי שהוא בעצמו אומר,
 נמאס לו לשמוע על מספרים מוגזמים אלה לגבי הפליטים
 והוא החליט לחקור את הענין. הוא בא לארץ, ואני מבין
 שאין זה סוד בשביל משרד החוץ, כי הוא נתקבל כאורח
 על־ידי, ועד כמה שאני מבין יצאה חוברת, והוא קובע שכיום
 אין יותר מ־350,000 איש הרשאים, מבחינתם הם, לראות את
 עצמם כפליטים מאותו שטח עליו הוקמה מדינת ישראל. והוא
 אינו מכחיש את העובדה שהמספרים הרשמיים של אונר"א
 ושל מוסדות אחרים מדברים על מיליון, והוא גם מספר שכתב
 להמרשילד את טענותיו אלה, עם הוכחות ברורות, והמרשילד
 העביר את הענין למר דיוויס. אחר כך קרה האסון ומר
 דיוויס, בוד"ח האחרון שלו, מדבר על מיליון ו־150 אלף
 פליטים ערביים, אבל בתוך איוז פינה הוא אומר: "Other
 victims of the conflict of 1948", והוא קורא להם בשם
 Economic refugees. הם אינם פליטים אשר עזבו את שטחם
 של מדינת ישראל, אלה הם ערבים אשר נפגעו כביכול מן
 המלחמה אשר היתה ב־1948, ולדעת אונר"א הם רשאים לקבל
 עזרה, תמיכה ועזרה. ייתכן שהם רשאים, אם האומות המאר
 חרות רוצות לעזור להם, זה ענינן. אבל האם זה מתפקיד
 מדינת ישראל?

האם מדיניות־החוץ של ישראל היא להביא לפני הציבור
 כולה, אשר זו ארבע־עשרה שנה חי באשליה. על מיליון
 ולמעלה ממספר זה של פליטים, הסובלים כביכול מהקמתה
 של מדינת ישראל? ואני מוכרח, ממש חייב לגמור את סיפורו
 של אותו מיסטר פינר, והואיל ואיני רוצה לתת תרגום
 חופשי, אקרא זאת באנגלית. הנה מה אומר מיסטר פינר, אשר

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

אם תידחה ההצעה, יש להעלותה שוב. יש ליצור מצב
 שבעיה זו היא שתידון באו"ם, ולא בעיית הפליטים. יש ליצור
 מצב שיעסקו בשאלה זו עמים וארצות והם יצטרכו לתת
 תשובה לבעיה, ולא יעסקו בבעיית הפליטים.

מנחם בגין (תנועת החירות):

כאשר נדחתה ההצעה בקשר למשאומתן עם ישראל —
 מה היתה המשמעות?

זלמן ארן (מפא"י):

יש בכך הכול גדול.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

זוהי מערכה למען יצירת תנאים. יש להבטיח את התמי
 כה, וגם אם ההצעה לא תוכה לרוב — תועלה בעיה זו לדיון.
 לא צריך שדווקא ישראל תהיה תמיד מונחת על שולחן
 הניתוחים, אם בשאלה זו או בשאלה אחרת.

שאלת הפליטים היו באו"ם שתי הצעות. היתה הצעה
 אחת של אורן נדינות ידידותיות שהציעו משאומתן ישיר
 עם מדינות ערב. היתה הצעה שניה, זו הצעה אמריקנית —
 המתבססת על טעיף 11 וקוראת להתחרת הפליטים למדינת
 ישראל או לתשלום פיצויים. נציג ישראל הצביע בעד הצעת
 החלטה זו. בחודש ספטמבר תונן כנראה עצרת האו"ם שנית
 בשאלה זו. איוז החלטה תחייב את משלחת ישראל באו"ם,
 האם ההחלטה שישראל הצביעה בעדה — ולא אשתמש במר
 נחים כדי לומר מה אני חושב על הצבעה זו באו"ם; או אותה
 החלטה שהכנסת קיבלה ברוב, שדומני שאין דוגמה לו. האיר
 מרת:

„הכנסת רושמת לפניה עמדת הממשלה בענין הפליטים
 הערביים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהכרזות של ראש
 הממשלה בכנסת ביום 11 באוקטובר 1961, ובדברי שרת
 החוץ בדיון בכנסת ביום 6 בנובמבר 1961, ואשר תשמש יסוד
 וקו מנחה למשלחת ישראל באו"ם בדיון בבעיית הפליטים
 הערביים. הכנסת קובעת: אין להתזיר את הפליטים הערביים
 לשטחה של ישראל; וכי הפתרון היחיד לבעייתם הוא ישיר
 במדינות ערב.“

איוז החלטה תחייב את משלחת ישראל באו"ם בעצרת
 שתתקיים בספטמבר? כדי להקל על מתן תשובה לשאלה זו,
 אני מבקש להסב את תשומת־לבה של שרת החוץ להצהרה
 הבאה: „אני מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת
 ישראל ולחוקיה ולקיים את החלטות הכנסת“. ואנחנו לוקחים
 את החלטות הכנסת ברצינות, ברצינות גמורה.

מאז, הופיע מר ג'ונסון במזרח התיכון, וועדת הפיוס
 פועלת בהתאם להחלטת האומות המאוחדות למצוא את הדרך
 כיים הנאותות כדי להחזיר פליטים. אני רוצה לשאול: כל
 הפליטים? כמה פליטים? — למדינת ישראל, או לשלם
 פיצויים. גברתי שרת החוץ, אני מציע לך לא לשמור בסוד
 את תכניתו של מר ג'ונסון. אני מציע לך לגלותן עכשיו
 ולהביע באופן גלוי ומחולט שישראל לא תתקבל. וההודעה
 הזאת אומרת, שאנחנו מוכנים להיפגש ולדון ולדבר, בהתאם
 לתנאים, וכי — את יודעת את התנאים. למה לעמוד בספטמבר
 מול התקפה פתוחה, התקפת מחץ של המעצמות הגדולות,
 ובמקרה זה של המעצמות משני הגושים, של עתונות עצומה,
 של דעת־קהל — ואז נבוא ועוד פעם נתגונן מפני האומות
 המאוחדות: לא שדדנו מדינה של זרים, לא שדדנו רכוש של
 זרים, אנחנו במולדת שלנו? נעשה זאת עכשיו. נכין את

יונה כסה (מפא"י):

אני חושב שעל הערה זו יכולת לוותר.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

זה כל מה שיש לי לומר. לא יכולתי לוותר.

מנחם בגין (תנועת החירות):

את זאת, חבר-הכנסת כסה, לא צריך היה למחוק מן הפרוטוקול.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

לא צריך לוותר, וזאת היה עלי לומר.

גברתי שרת החוץ, בימים האחרונים קרו מאורעות מצעי-ים במד במדינת רוסיה הטוביטי. דעת-הקהל בעולם הנאור מוועדת מן המאורעות האחרונים הלוכשים אופי אנטייהודי מובהק בארץ זו. על מצב זה אין ישראל יכולה לעבור לסדר-היום. רדיפת יהודים, בין אם היא נעשית על-ידי פאשיזם בין על-ידי קומוניזם, תמצא את ישראל לא-אדישה. זה נושא גם לאומות המאוחדות וזה נושא גם לפעילות בינלאומית עם המדינות, אתן עומדת ישראל ביחסים דיפלומטיים.

ואשר לגרמניה — מהי מדיניות ישראל כלפי גרמניה? הזכאית הכנסת, אחת ולתמיד, לדעת מהי מדיניות ישראל כלפי גרמניה? ככל שאנסה להעלות על זכרוני ולו רק הצהרה אחת של שרת החוץ בענין גרמניה, קשה לי להיזכר בכך. בענין גרמניה שמענו רק הצהרות של ראש הממשלה. בכל זאת, גרמניה שייכת לאותה הרכבת, לאותו שטח הפעולה של משרד החוץ.

אם כן, מה היא מדיניות משרד החוץ כלפי גרמניה?

דוד הכהן (מפא"י):

משפט אייכמן היה או לא היה?

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

שרת החוץ שותקת. למה אתה קופץ?

זהו נושא שהעלינו אותו מספר פעמים. אין אנו מעלים אותו, אדוני היושב-ראש, מבחינת הסטימנט; אין אנו מעלים אותו מבחינת הזכרון או הזכרונות הקודרים שיש לנו כלפי מדינה זו בלבד. אנו מעלים אותו לפני משרד החוץ מבחינה מדינית. האם טוב לאינטרסים של מדינת ישראל לעמוד על ברכיה כדי לקבל יחסים דיפלומטיים...

מאיר ארגוב (מפא"י):

זה סגנון בווי.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

זה לא בווי, בן-גוריון עומד על הברכיים ואדנאור אינו מסכים.

דוד הכהן (מפא"י):

זה פטפט.

מאיר ארגוב (מפא"י):

זה סגנון בווי.

היו"ר ק. לוז:

חבר-הכנסת ארגוב, אני קורא אותך לסדר.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

הוא עומד על הברכיים בטלביזיה, ועומד על הברכיים מחוץ לטלביזיה, באמריקה, בניו-יורק ובכל מקום אחר.

"Mr. Pinner is astonished that the entire international press including Jewish, Zionist, and even Israel papers, have seen fit blindly to accept and repeat unrw'a's figures and Arab propoganda claims. He is also astounded that the Israel Government has not, either at the u.n. or in any other international forum, formally challenged these figures."

דוד הכהן (מפא"י):

זה במאה אחוז לא נכון.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

הוא היה אורח של משרד החוץ — תן למשרד החוץ להשיב.

דוד הכהן (מפא"י):

את המספרים של דיוויס אנחנו מומים בכל הודמנות.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

אודה לך אם תמציא לי את החומר.

דוד הכהן (מפא"י):

אמציא לך.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

לפחות לי, אינני מדבר על נציגי האומות המאוחדות. אתה יודע מה? — אני מקווה שאתה תקבל את החומר.

דוד הכהן (מפא"י):

עוד היום.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

אם כן, אני מקווה ששרת החוץ בעת תשובתה תודיע באופן ברור ביותר, אינו החלטה מחייבת את ממשלת ישראל ואת משלחת ישראל באומות המאוחדות בשאלה זו: החלטת הכנסת או ההצבעה — בלי שאתן לה תארים — באומות המאוחדות בשאלה זו.

שרת-החוץ ג. מאיר:

לשאלה זו לא תקבל תשובה.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

אנחנו נקבל את התשובה לשאלה זו, כי את התשובה שלנו קיבלנו לפי החלטת הכנסת. ואם לא תפעלי לפי החלטת הכנסת, אני מקווה שתקבלי תשובה מן הכנסת.

מאיר ארגוב (מפא"י):

הכנסת כבר קבעה; אם פעלה או לא פעלה — זו שאלה אחרת.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

שמעתי בשמחה את הודעת שרת החוץ שאוייבינו יכר לים להכריז כל הכרזה שהם רוצים ביחס לעתיד ערוץ הירדן, אבל אינם יכולים לנמוע את ישראל מלהפעילו בעת שישאל תחליט על כך. האם יהיה בזה סוד שירדן כבר קבעה עובדה, ושסוריה אף היא כבר קבעה עובדה? ומבחינה זו כל מה שאני רוצה לומר: הבעיה היא העיתוי. ואני חושש מאד להרחקת הזמן. לא הייתי מציע לממשלת ישראל לדחות, לדחות ולדחות. לא הייתי מציע. אבקש את הממשלה לדון שנית בענין זה מבחינת העיתוי.

או לא? אני רוצה לדעת ענין זה, או שזה נתון בידי ראש הממשלה אכסלוסיבית? מותר לי לשאול שאלה זו? ואני מבקש תשובה עליה.

אדוני היושב־ראש, המטרה שלנגדי איננה, ולא היתה, ויכוח לשמו. בכל הכנות, גברתי שרת החוץ, אני אומר לך למען הבטחת ידידות עם עמים ידידותיים אחרים, שאנו רואים אותם כידיוותיים באפריקה ובארצות אחרות, — קבלי הסבר מראש ממשלת גאנה, כיצד הוא רואה את היחסים שלו עם ישראל וכיצד ישראל בעיניו. בקשי משגריר מדינת ישראל בגאנה לשוב לישראל, ואולי יוכל הוא לתרום להסברים אלה. אם לא תהיה כלל תגובה, מי יתפלא אם למחרת היום נעמוד שנית לפני עובדות כאלו? האם זה לקינטור? את יכולה לקבל את ההצעה, את יכולה לרחות אותה. אבל זוהי הצעה. הרי כל מדינה נוהגת כך.

דבר שני: ענין האר"ם וטענתך שהיתה צודקת. אינך יכולה להסתפק בטענה. משרד החוץ חייב למצוא את הדרך כים הנואות וליצור את התנאים המתאימים כדי להעלות זאת על סדר־יומן של האומות המאוחדות, וכבר השנה.

דבר שלישי: להזכיר לך את החלטת הכנסת בענין הפלי"טים — והיא הקובעת. ובהתאם לכך אנו מציעים לך שלא לשמור בסוד את השיחות עם מר ג'וסף ג'ונסון, אלא להתחיל במערכה ציבורית המיוסדת על עמדה ברורה של מדינת ישראל אל וממשלת ישראל, לפי החלטת כנסת ישראל בענין הפליטים הערביים.

ודבר רביעי: היש למשרד החוץ מדיניות־חוץ בענין גר־מניה, אם אין?

היו"ר ק. לוז:

רשות־הדיבור לחבר־הכנסת הררי, ואחריו לחבר־הכנסת ארגוב.

יזהר הררי (המפלגה הליברלית):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. שעת הדיון על תקציב משרד החוץ היא שעת כושר שלא תמיד מזדמנת לנו בכנסת, לטפל קצת בארגונו של משרד החוץ ובמעשיו. לא רק במדיניות גבוהה, אלא גם לפעמים בפכים קטנים שהם הקובעים — או גם הם קובעים — לא במטע את המדיניות הגבוהה. ואגע בצללים ובאורות בשטח זה.

ראשית, עלי לצייץ שלפני שלוש שנים הבטיחה לנו שרת החוץ מעל דוכן זה, שמכינים את התקנון או את החוקה של משרד החוץ, שתחרוג מן המבנה הרגיל של משרדי הממשלה. קידמתי או בברכה את הכנת התקנון הזה. כי מטבעו של דבר שאין משרד החוץ יכול להיכלל במסגרת הצרה של מבנה משרדי הממשלה. עליי העדר תקנות אנו מאבדים, לדעתי, כוחות חשובים שרכשו נסיון רב בחוץ־לארץ. כשמי גיעה העת להחזירם לארץ — אין הם מוצאים את השיבוץ המתאים במשרד החוץ עקב מבנה המשכורות ומבנה הדרגות. עכשיו אנו עומדים בכלל לפני אינפלציה של שגרירים שיחורו. יש לקבוע את התחומים ואת הגבולות בין התפקידים השונים, ויפה שעה אחת קודם. אני מצטער שעברו שלוש שנים — והזכרתי זאת בשני הויכוחים שלאחר מכן על תקציב המדינה — ולא שמענו דבר וחצי דבר על התקדמות הענין הזה.

דבר שני שמחובתי להתריע עליו הוא שמשרד החוץ הוא פחות או יותר — ויותר ויותר מאשר פחות — משק סגור. כשדנים בתקציב — „משק סגור“ נקרא משק המרוויח ומכסה את הוצאותיו; לא לכך אני מתכוון. כשאני אומר „משק סגור“

מאיר ארגוב (מפא"י):
איזה דיבור בווי.

היו"ר ק. לוז:

חבר־הכנסת ארגוב, אני קורא אותך לסדר פעם שניה.

(צערות באולם)

אני קורא אותך לסדר פעם שלישית. אני אשולל ממך רשות־הדיבור.

מאיר ארגוב (מפא"י):

זה לא סגנון של דיבור.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

אדוני היושב־ראש, עומד על הברכיים — אסור לי להגיד? מר ארגוב...

מאיר ארגוב (מפא"י):

אתה עומד על הברכיים.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

מר ארגוב, האם אדנאור עומד על הברכיים שישראל תכונן יחסים דיפלומטיים אתו? מי שלח שליחים?

מאיר ארגוב (מפא"י):

אנחנו.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

למה שלחנו אותם, לתחנונים?

היו"ר ק. לוז:

חבר־הכנסת ארגוב, אני מבקש אותך להפסיק. חבר־הכנסת בן־אליעזר, אני מבקש אותך שלא תדבר אל חבר־הכנסת ארגוב, אתה מדבר אל הכנסת.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

אני טוען שזה פוגע בבטחון המדינה.

מאיר ארגוב (מפא"י):

מה שאתה אומר פוגע.

שרת־החוץ ג. מאיר:

הוא יודע שאיננו צודק.

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

זה פוגע בבטחון, וזה פוגע במדינה כולה. זה מונע סיכוי הסיכוי הקלוש ביותר להחלשת היחס העוין כלפי מדינת ישראל מצד מדינות מורח־אירופה. לנאצר יש נשק, מכודר ועד מיג, כולו ממורח־אירופה ורוסיה הסובייטית, והוא על הגבול שלנו. מי שחושב שאין צורך למצוא דרכים מעשיות, ולא פראזות...

יונה כסה (מפא"י):

ענין גרמניה הוא הקובע בזה?

אריה בן־אליעזר (תנועת החירות):

הרבה, הרבה עד למאד. כל המדיניות של המלחמה הקרה היא מסביב לגרמניה. העולם הנאור יודע שאם תפרוץ מלחמת־עולם שלישית, יהיה זה או בגלל גרמניה או עליידי גרמניה. באמריקה החלו הרהורים חדשים של אנשי מדינה, של אנשי מחשבה, סופרים, עיתונאים, וחושבים כבר בצורה אחרת ומתחילים לחפש דרכים כיצד לפתור את הבעיה הזאת. וכיצד נראית הבעיה הזאת בעינינו? משרד החוץ עוסק בה

זו מספיק כדי לשלול מאדם את חופש הנסיעה שלו, את חופש התנועה שלו, כל זמן שאין אנו אוסרים על נתינים ישראלים להימצא בחוץ-לארץ. ממה נפשך, איפוא: אסור לו לעבוד במוסדות שבהם הוא עובד? אסור לו להיות מזכיר במקום שהוא מזכיר? צעות קשה היא, פגיעה קשה היא בדמוקרטיה, בחיים החופשיים ובחופש המחשבה. ישנם בתי-דין, ישנם חוקים, וכל אורח שפגע בבטחון המדינה יש להביאו לדין. אבל אלה שרק חושבים אחרת, או שיש להם קשיים אחרים, לכל היותר אפשר שלא למסור להם תפקידים ממלכתיים; אבל לשלול מאדם את הדרונו, ובכך למנוע ממנו חלק מחינוכו, שהרי בלי דרכון אינו יכול לזוז, — חושבני שזו שגיאה קשה.

אם נגעתי בגיו גולן, וללא כל קשר אתו, הרי קרה עוד דבר שהרעיש את עולמנו. היה זה המכתב ששלחה הממ"שלה אל יושב-ראש הנהלת הסוכנות בקשר עם פעולה מסוימת של נשיא ההסתדרות הציונית, אגיד מיד שלא המכתב מעניין אותי, ובשלב זה — אפילו לא נשיא ההסתדרות הציונית. אין לי שום קשיים לדבר על ד"ר נחום גולדמן, הוא איננו מנהיג של המפלגה הליברלית, הוא אינו חבר בה. לכל היותר הוא אוהד של המפלגה הליברלית. אני יודע הרבה מפלגות בבית הזה שהיו שמחות אילו היה ד"ר גולדמן מצ"ט רף אליהן ופעיל בהן.

עלי לומר שלמפלגות אין שום קומפלס של נחיתות לגבי מנהיגות, כפי שחושבים אולי כמה אנשים ממפלגות אחרות. אני מכיר את מנהיגי כל המפלגות בבית הזה ומחוצה לו, זה הרבה שנים, ואיני סבור שהם יכולים, מתוך איזו הסתגרות ואופטימיות, לחשוב שרק המנהיגים של מפלגתם, הם הראויים, ומנהיגי מפלגתי אינם בעלי משקל. אבל לא זה מה שמטריד אותי. מה שמטריד אותי, וזו הטרדה מאד קשה, זו השאלה, מה יהיו יחסי מדינת ישראל והקיבוצים היהודיים בגולה. נדמה לי שיחסים אלה הגיעו עד משבר, ויש לדעתי לעשות הכל כדי למצוא פתרונות ליחסים אלה.

זוכר אני את המאבק הגדול בימי סיני. היו שני מאבקים. היה מאבק צבאי מלחמתי, שארך שלושה ימים או ארבעה ימים; היה מאבק מדיני בארצות-הברית, בירת האומות המאוחדות, שארך ארבעה חודשים וחצי. אז באתי לידי מסקנה, שאינך יכול לשכנע מנהיגי מדינות זרות אם לא שיכנעת תחילה את היהודים, יושבי המדינות ההן, בצדקת פעולתך. כי לעולם לא תצליח להשפיע על איזה ראש מדינה אם היהודים היושבים באותה מדינה סבורים שמדינת ישראל אינה צודקת. רק לאחר ששיכנעת את היהודים, תוכל להיעזר בהם ולשכנע גם את ראשי המדינות.

ובכן, יהדות הגולה היא אחד הדברים היקרים לנו ביותר, יקרים מבחינה יהודית ויקרים מבחינה ישראלית, מבחינת נשק ההשפעה אשר לנו. מה הם בכלל התחומים בין הארגונים היהודיים — ואין כוונתי רק להסתדרות הציונית — ובין מדינות-החוץ הישראליות? התעלמות, מגע, קשר, הודויות, עבודה משותפת? דרשתי להעלות את השאלה הזאת לפני ועידת החוץ והבטחון; ובלי כל ספק, נדון בכך. אני חושב שהדברים הגיעו עד משבר. הדברים האלה חשובים הרבה יותר מאשר אישיות פלוגנית או אלמונית; הם הרבה יותר קבועים מאשר אהדתו של מישהו היום למפלגה זו או למפלגה אחרת למחר. בשעה שדנים בענין מדיניות החוץ, מחובתי להעלות את הבעיות האלה.

גם המשלחת הישראלית, בשעה שהיא מופיעה באו"ם — אומר חבר-הכנסת בן-אליעזר — מקבלת את מרותה מהחלטות הכנסת הזאת, אבל רואים בה לא רק את נציגה באו"ם —

מתכוון אני, בין אם זה נכון ובין אם אינו נכון, להרגשה הברורה והנוקבת בציבור שמרבית עובדי משרד החוץ משתייכים למפלגה אחת. זוהי תופעה מצערת מאד, מכמה טעמים. ראשית — המפלגה הזאת בכל הבחירות במדינת ישראל מער"ם למעלה הישנה אלא קצת יותר ממשלש מן הקולות. ועם ישראל הוא עם ישראל כולו, ומשרד החוץ שייך לעם ישראל כולו ולמדינת ישראל כולה. יש כוחות צפונים לא רק במפלגה אחת. אנו יודעים שפה ושם מנים גם ממפלגות אחרות. אנו יודעים שמבחינה עקרונית בכלל אין מתעניינים לאיזו מפלגה משתייך האיש. אבל המעניין הוא הדבר שכבר העירו על תופעה זו מעל במה זו לשר החוץ הקודם, משה שרת, והוא אמר: הכיצד? האם פלוגני שייך למפלגת פועלי ארץ ישראל? — אינני יודע זאת; האם אלמוני ופלמוני שייכים למפלגת פועלי ארץ ישראל? — אינני יודע זאת. הוא הזכיר אז למשל שגריר נכבד כמר אבא אבן, כאחד הבלתי-משתייכים למפלגת פועלי ארץ ישראל. ראיתי שאבא אבן עזב את שירות משרד החוץ, ונעשה שר נכבד בממשלה, מטעם מפא"י. מעולם לא התעניינתי לאיזו מפלגה שייך שגרירנו שהיה ברומא ואחר-כך בברן, אליהו שרון. והנה, אני שמח לראותו שר בממשלה — מטעם מפלגת פועלי ארץ ישראל. אני מתאר לי שנשמע גם הפעם שלפוגני או אלמוני אינם משתייכים לשום מפלגה. אבל העובדה והמציאות היא שכאשר הם פוסקים למעבור במשרד החוץ ועוברים לתפקיד אחר — בין בממשלה או מחוצה לה, יהי זה בנשיאות הוועד הפועל הציוני או בכל תפקיד אחר — מתגלה שהם חברים של מפלגה אחת.

משה שרת (מפא"י):
לא תמיד, לא תמיד.

יוזר הררי (המפלגה הליברלית):

חבר-הכנסת שרת, שנכנס זה עתה, לא שמע מה שאמרתי. הוא אמר: לא תמיד, לא תמיד. אני מסכים שלא תמיד, לא תמיד, אבל כמעט תמיד.

משה שרת (מפא"י):
יש טעויות.

יוזר הררי (המפלגה הליברלית):

כבר דיברתי על הטעויות האלו, וחבל שלא שמעת אותי. הצער כולו שלי.

אין אני פסימי לגבי מצבנו במדינות-החוץ כמו הנואם הקודם חבר-הכנסת בן-אליעזר. אבל אין כל ספק שאת הכוחות המעולים ביותר שיש לנו — אפשר לגייס גם במפלגות אחרות, והם יהיו ממושמיים אם פתוח מאלה הסבורים שמשתייכים הם למפלגה אחת. אי-אפשר איפוא להשלים עם הממשק הסגור הזה, ויש להרחיבו. יש לגייס, יש לחשוף את הכוחות הצפונים גם בשכבות אחרות של המדינה.

לא אוכל שלא להזכיר מעל במה זו את שלילת דרכונו של אורח ישראלי המכונה ג'ו גולן, המשתתף, אגב, למפלגת פועלי ארץ ישראל. לכאורה, אולי אין לענין חשבות רבה, אבל זוהי הפעם הראשונה שמשרד החוץ מתערב — עד כמה שידוע לי — לשם שלילת דרכונו של אורח ישראלי. אינני חולק אפילו לרגע על הנימוקים, אם כי עוד לא שמעתי בוועדת החוץ — והדבר בוודאי יבוא — מה הם הנימוקים של משרד החוץ לביטול הדרונו. אני רוצה להשיג שכולם מוציאים, עד אחד, ואז נשאלת השאלה: ממה נפשך? אם האורח ג'ו גולן — יוסף גולן — חטא למדינת ישראל, יש להעמידו למשפט.

אם הדברים שעשה, עשה רק בסטייה מחשבתית, רעיונית, או בפעולות שמאד אינן לפי רוחנו — במדינה דמוקרטית אין

עמה, אלא שהיא עושה זאת בעל כורחה. הייתי מבכר אילו השמעת את קולך נגד מדינה הרבה יותר חזקה, והיא הודו, אשר ראש ממשלתה אינו פוסק, בשפת דיפלומטיה חלקלקה, מלהסביר מדוע איננו צריך לקשור יחסים עם מדינת ישראל.

ואני מוסיף להציע למדינת ישראל ולממשלת ישראל ולמדיניות החוץ שלנו, לא רק להחלו מן הנסיבות להשיג יחסים דיפלומטיים עם הודו, כי אם גם לרמוז יפה להודו שאילו רצתה ביחסים כאלה, הרי איחרה קצת את המועד ואנחנו איננו מוכנים לקבלם עכשיו. אין מצבנו דומה למצב בה של ישראל מפני ארבע-עשרה שנה. מדינה מוכרת על ידי שישים ושש מדינות, אשר יש להן שגרירים כאן, — מדינה זו איננה נמצאת חליה במצב רע כל-כך. אמרת, חבר הכנסת בן-אליעזר: לעמוד על הברכיים. העירו חברים שעל הברכיים אי אפשר לעמוד בכלל, אפשר לכווץ. אזי לגבי הודו ודאי שאין כל סיבה שנהא זקוקים כל-כך לאהדתה ול- הכרתה וליחסים דיפלומטיים קיימים עמה; ומן הרצוי להבליט זאת ולהדגיש זאת להודו — חסל סדר ההסתרות, ועתה איננו מוכנים עוד לשמוע לא הבטחה ולא הסברים דיפלומטיים על יחסה.

הזכירה שרת החוקי, וגם מחוץ לנאומה, לצערי, הדבר חוזר ואי-אפשר להתעלם מכך — וכבר אמרתי שמבאני הש" חרות תמיד פופולריים במדיניות החוץ — שאין כל ספק כי מדיניות צרפת כלפי ישראל, לאחר שחרורה של אלז'יריה, תהיה מוכרחה להשתנות, ובכן, ראשית, מוטב היה להניח את הגבוהה השחורות ואת ההכרזות על שינוי המדיניות לצרפת עצמה, ולא שאנחנו ננהל את המדיניות הצרפתית כלפינו. אבל כמובן, איש מאתנו איננו יודע מה ילד יום. אולם דבר אחד אנחנו יודעים: כאשר קשרה צרפת קשרים אתנו, כאשר מכרה לנו את הנשק הראשון שקיבלנו, היתה אז צרפת אימפריה מושלמת גדולה. עדיין שלטה אז רוק, שלטה באלז'יריה, שלטה בטוניסיה, וזה לא מנע אותה מלקשור יחסים עם מדינת ישראל. נראה שפינה זו בים התיכון ענינה אותה כל-כך, לאחר שסולקה מסרייה ומלבונו, שהיה לה ענין, למרות כל יחסיה עם המאגרב ועם המוש" למים, לתקוע יתד יידידותית בפינה זו.

והנה ראינו שמרוקו השתחררה, שטוניסיה השתחררה, וצרפת לא שניתה את יחסה כלפי מדינת ישראל. אם כן, מדוע עלינו להניח שכיום שתשתחרר אלז'יריה, מחייב הדבר שלפתע תשנה צרפת את יחסה אלינו? הנה ראינו שמדינה אחרת, שקיבלה הרבה איומים ממדינות ערב בקשר עם תש" לום השילומים, לא נכנעה למדינות ערב ולא סירבה לשלם את השילומים שהתחייבה עליהם בשעתה; ומדינות ערב לא רק שלא הגישו את האיומים שלהן, אלא אף קשור קשרי מסחר אשר עלו עשרת מונים על אותם הקשרים המסחריים שהיו להן קודם-לכן עם מדינה זו. אל נהיה איפוא חוזי שחורות בטרם עת, וביחוד אני מציע זאת לכל אלה אשר מדברים בבטחון על כך שצרפת תנטוש אותה ועל הצורך לחפש מדיניות חדשה — אינני יודע איו; הרי כאלה שאמרו: מדיניות של ערבות אירופית. מה זו "אירופה" אם לא אותה צרפת ואותה גרמניה ואותה אנגליה אשר מהות את אירופה? אירופה בנויה ממשנה, מורכבת ממשנה, ולעולם לא נסרב לקבל ערבויות מיותר ממדינה אחת. הייתי מציע איפוא שלא להרבות בנבואות שחורות. אנחנו רואים נכוחה את מצבנו, אבל אין גם להתעלם מן האורות. מן ההתקדמות — בשטחים אחדים רבה, בשטחים אחדים פחותה; ובכלל הגיע הזמן להשתחרר מן הרושם המוטעה שרק לכדינת ישראל יש בעיות במדיניות החוץ; כאילו כל יתר המדינות בעולם חיות בחו-

ישראל. אם נרצה או לא נרצה, משלחת ישראל מייצגת את כל העם היהודי כולו. דבר זה מורגש החל בגדולי מנהיגי אומות העולם, ועד האנשים הקטנים שברחוב, היהודים ברחוב, הרו-אים במשלחת ישראל משלחתם בכל ארץ וארץ שבה הם נמ-צאים.

אני יודע שאחרי שיקולים רבים ומתוך חישובים קשים אנחנו נאלצים לפעמים, אפילו מטעמי מדיניות, להקריב קיבוץ יהודי, או לא להתחשב עם מצבו המיוחד. אבל מעולם לא יכלה להיות למדינת ישראל מדיניות שלא להתחשב עם כל היקבוצים היהודיים, עם כל הארגונים היהודיים, ושלא תהיה בכל מדיניות כלפיהם, כמדינות של שיתוף-פעולה.

אם דיברתי על האו"ם, הרי זה האו"ם המשתנה. האו"ם של היום בודאי אינו זה שהיה בשנת 1947 ובשנת 1948. אפי" לו אינו זה שהיה לפני שנתיים ושלוש שנים. ומיד אני חייב לומר לשבחה של מדינות ישראל ומשרד החוץ, שבתנאים הקשים של או"ם זה, הצליחה מדיניות ישראל להפוך נתון נים, שבאופן טבעי צריכים היו לפעול נגדנו, לפועלים לטור בתנו. תמיד חששנו מהגוש האפרו-אסייתי, ובצדק, תמיד חששנו מפני כל גידול של הגוש האפרו-אסייתי. היו כאלה שבצדק חשבו שככל שיתרחב, כן יהיה פחות הומוגני וירבו בו הבקיעים. אילו אנחנו, לדעתי, הצלחנו. ואני רוצה להגיד להצרכים הכנסת בן-אליעזר שהצלחנו באחד הדברים הקשים ביותר — להיכנס בתוך החריצים של הגוש האפרו-אסייתי הזה, וליצור ממה שעלול היה להיות כוח המכוון נגדנו — כוח התומך בנו.

פעולת משרד החוץ באפריקה זהו אחד הדפים המזוהרים של מדיניות החוץ שלנו. כשם שאני מדגיש את הצללים, כך מחובתי להדגיש גם את האורות. אני יודע את כל הקשיים שהיו בעבודתנו. ואני יודע מה עוד צפוי לנו בעתיד. אבל רוצה אני לציין את עצם העובדה שהגענו עד הלום, כאשר ראשי מדינות, בזה אחר זה, מוצאים לנכון לכבדנו בכיקורי-הם, ולכבוד הוא להם לבוא אלינו, ולפעמים לפני שביקרו בארץ אחרת. רבותי, יש ארצות הרבה יותר חזקות, הרבה יותר גדולות הרבה יותר עשירות מאתנו, ובעובדה זו יש לראות, בלא כל ספק, אחד ההישגים הגדולים.

אין אנו תולים בכך תקוות גדולות מדי. במדיניות החוץ טוב להיות זהיר, ומבואר השחורות הם תמיד פופולריים מאד. אבל אנו מקוים שעלידי יזידות זו נוכל בכל זאת להתגבר על החישובים והטבעות המקיפים אותנו כל הזמן ומבקשים להצר את צעדינו. והאו"ם, זהו מוסד כזה שהוא קיף מאד כלפי החלשים וחלש מאד כלפי התקיפים. לכן ניטיב לעשות אם מראש נדע שעלינו להדוף כל נגיעה מצד ארגון האומות המאוחדות לגבי ריבונותה של ישראל בתוך השטח שלנו ומחוצה לו. אין כל סיבה שבשנה הארבע-עשרה, לקראת השנה התמשע-עשרה של מדינת ישראל, יהיו לנו אפטרופסים של ארגון האומות המאוחדות, ממש כמו שהם מבקשים, לדעתי — בחוסר-כשרון מוחלט, לנהל את קוגנו של לאיפולדווייל. גם אין זה מתיישב יחד, ששוחרים על פתחנו לקבל מאתנו עזרה, סעד, השכלה, ויחד עם זה יתחיל ארגון האומות המאוחדות לחוות לנו דעות כיצד עלינו להתנהג, היכן עלינו להוביל ומה עלינו לעשות. לכן כל עמדה של הממשלה, ההודפת כל הצעה הבאה לצמצם את ריבונותנו, היא נכונה ברוחה ובתחושת המדיניות שלנו, לדעתי.

הוכר חברה-הכנסת בן-אליעזר את יוון. אין ספק שלא הכל מזהיר ולא בכל יש הצלחות. אבל אם הזכרת את יוון, יש לפחות להגיד לשבחה של יוון שהיא שתקנית למדי לגבי המדיניות הזאת שהיא מנהלת נגדנו, שאמנם אין להשלים

שאם יבואו ההודעות מצד איוה חוג אחר, או יתקבלו או ישפיעו יותר או יקרבו יותר את השלום.

נדמה לי שלית מאן דפליג שעניי כלונו לשלום. מסופקי אם יש עוד עם אחד, אם יש עוד מדינה אחת שכל־כך עורגת לשלום כמו מדינת ישראל. אבל השלום הזה יבוא רק אם נהיה איתנים בהשקפתנו, ובטוחני כי בוא יבוא.

היו"ר י. בן־אליעזר:
 רשות־הדיבור לחבר־הכנסת ארגוב.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. הדיון המסורתי במדי־ניות החוץ הישראלית בשעת הדיון על תקציב משרד החוץ אינו צריך ליהפך לדיון שגרתי, ואני מסכים עם אלה האומרים שאנו חייבים הן בסיכום של מאורעות השנה החולפת והן בציון נקודות התורפה או אירועי התורפה הקובעים את עמדתנו ואת אופי פעולתנו בזירה הבינלאומית. דברי יהיו מעין הערות בשולי הסקירה היסודית והמקיפה של שרת החוץ.

לפני שאגע בעניינים עצמם, אני רוצה להצטרף בכל לבי להערכת צוות נציגות ישראל בכירות שונות בעולם, המבי־אים את דבר ישראל לפני עמים ואישי מדינה ומעל הבמה הבינלאומית של ארגון האומות המאוחדות. בכשרון, בידע, בנאמנות ובהתמדה. צוות אנשים זה הוא בבחינת נכס אנושי יקר למדינה, שנתברכנו בו במשך שנים אלה.

ועתה לשאלות היסודיות. יש כמה עובדות יסוד הקובעות את מדיניות החוץ הישראלית ומי שמתעלם מהן — פועל או חולם בחלל ריק. א) נסיבות לידתה של ישראל שהן מיוחדות במינן ואינן דומות לנסיבות לידתן וקבלת עצמאותן של מדינות אחרות בעולם. מבחינה מדינית, — ואני מדגיש: מבחינה מדינית — ולדנו על פי פסק דין בינלאומי שלא כולם הסכימו לה, ובעולם מפולג, שבו פעורה התהום בין המחנות היריבים, תהום ההולכת וגדלה.

ב) אנו המדינה היחידה בעולם שגוש מדינות לא רק מאיים על קיומנו, אלא אף לא השלים, בשנה החמש־עשרה לקיומה של מדינתנו, עם עצם קיומה, וגוש מדינות שני עוייני לישראל.

ג) למרות הפיצול המדיני בעולם ולידת מדינות כמעט כל יום, מצויות מדינות העולם במסגרות גדולות וצמודות, מדיניות ובטחונות. כמעט כל מדינות העולם, כגדולות וכ־קטנות שבהן, מצויות במסגרות משותפות, מדיניות או בטחונות. ארצות־הברית מהווה גוש וכן גם בריטניה־המועצות. הגושים הנוספים הם: הקומונוולט הבריטי, הגוש האפרו־אסייתי, הגוש האסייתי, הגוש הערבי, הקומונוולט הצרפתי החדש. המדינות אינן מופיעות בימינו כייחוד בודדות. אלא מצטרפות לגושים גדולים ולמסגרות מדיניות־בטחונות.

אף באירופה אנו עדים לתהליך שלפני המש־עשרה שנה היה כמעט בבחינת דבר דמיוני. תהליך זה החל בוויכוח על צירוף ומיזוג שוק הפחם ומכירת תוצרת הפחם. ועבר לשלב של „שוק משותף“, המשמש כיום כאבן שואבת למדינות רבות, חוקות וחלשות; מדינות אירופה הכירו בנחיצות קיומה של מסגרת אחידה לאירופה כולה, מסגרת פדרטיבית אחידה, חזקה, כי אחרת תאיים עליהן חולשה כלכלית, בטחונות ולאומית כאחת.

כל התהליכים האלה התגבשו רק בשנים האחרונות. ד) העובדה הרביעית היא, שגוש שלם, הגוש האפריקאי, המונה 200 מיליון איש, צועד עתה על בימת העולם המדיני,

פש גמור, ללא דאגות, ללא בעיות, ומדיניות־החוץ שלהן מזוהיה ללא כל קשיים.

נזכר אני בביקורה של משלחת הכנסת ביפאן. בסעודה מטעם אגודת ישראל—יפאן היה לי או הכבוד לייצג את המשלחת, ונאמתי והסברתי עד כמה אנתנו מדינה קטנה, של שני מיליון נפש, לגבי מספרה עדיף אדירה כיפאן — תשעים ושניים מיליון; השיב לי מי שהיה שר יפאני, ואמר: אתה טועה. אתם מדינה קטנה ואנחנו מדינה קטנה. אתם, שני מיליון, יש לכם בעיות עם מדינות שכנות של ארבעים מיליון תושבים. אנחנו אמנם מדינה של תשעים ושניים מיליון, אבל יש לנו בעיות עם מדינה שכנה בעלת שש מאות וארבעים מיליון תושבים. אנחנו, היפאנים, מרגישים אותו רגש של מדינה קטנה כפי שאתם מרגישים לעומת השכנים שלכם.

כלפי מה אמרתי זאת? כלפי כך שכל מדינה מרגישה את צרותיה, פחדה, קשייה, ואין אנחנו בודדים מבחינה זו.

ישראל ברזילי (מפ"ם):
 אני מוכן להתחלק אתם.

יוזר הררי (המפלגה הליברלית):

חבר־הכנסת ברזילי מוכן ברוח־לב להתחלק אתם. אילו היה לי יותר פנאי, הייתי מנסה לשכנע אותך שאני בשום פנים ואופן לא הייתי מוכן לקבל את דאגות ארצות־הברית בלאום, בברלין המערבית, בקובה, באיי קמוי של פורמוזה או בכל מיני שטחים אחרים, והייתי מוכן למרוח ביקורת על משרד החוץ האמריקני ביתר קלות מאשר על משרד החוץ הישראלי, עם כל האורות והצללים שבו. אני אינני מוכן להתחלק בקלות כזאת, אף־על־פי שאתה מוכן להתחלק.

אל לנו ללא צורך להרבות דאגה בישראל, אולם גם אין לנו לראות ורודות בכל מה שנעשה סביבנו. עלינו להיות שקטים ולראות נכוחה את הדברים שלפנינו.

ואגיד אולי רק זאת, שכל המדיניות הישראלית במשך ארבע־עשרה שנה הייתה בנויה על מלחמה איתנה לזכויותינו ועל חוסר ויתורים בדברים שאנו חושבים אותם למוצדקים. אם כי השלום עוד רחוק מאתנו, הרי משוכנע אני שהוא הרבה יותר קרוב אלינו מאשר לפני ארבע־עשרה שנה; משוכנע אני שלום זה לא יבוא אף סמך ויתורים מצד ישראל, כי כל שלום שהיה מבוסס על ויתורים מצד ישראל לא יהיה שלום לישראל. אלה אשר ביום מן הימים ירצו באמת בשלום עם ישראל, כפי שאנו רוצים בשלום אתם, יוכלו שלום זה להיות מבוסס רק על הכרה הדדית בנכויות, בגבולות, בריבונות מיש לכל אחד מאתנו, כפי שזה כיום. כל ויתורים וכל מי שגורם שהיה מבוסס על יקרבונו לשלום, אלא יביאו לנו פחות שלום מאשר אלה הגורסים את הדרך שאנו הולכים בה. הדרך, אפוא, צריכה להיות — עמידה איתנה גם לעתיד. ואם הציבור במדינת ישראל הגה במדיניות החוץ — ואני יודע שהוא הגה בכך — מוטב שהיה מרסן את עצמו ועוזר לממשלה לשמור על עמדתנו האיתנה, ולא היה מכניס בכל פעם איוה טרי, שאולי צריכים היינו לוותר כאן או לוותר שם, או להציע — כפי ששמעתי — פירוני חלקי מנשק גרעיני. שמעתם מפי שרת החוץ שהיא הציעה פירוני הרבה יותר גלובלי מאותו הכרוז של הפרופסורים. שמעתי את שרת החוץ זה שלוש שנים מצהירה הצהרה זו במדינת ישראל ובשם מדינת ישראל בארגון האומות המאוחדות. לא ראיתי שהדבר עשה רושם כלשהו. גם לא ראיתי שבכנסת עשה הדבר רושם רב, ואינני יודע מדוע אלה אשר אונם אטומה להודעות הרשמיות, הברורות והמוסמכות מטעם ממשלת ישראל בענין הפירוני, — מדוע סבורים הם

כמעט כל מדינות העולם רוצות לכבוש בו שטחי יידידות ואהדה. לאחר שגוש זה יצא לזירה הבינלאומית. לאור ארבע עובדות אלו ברצוני לברוק את צעדי מדי־גיוחה של מדינת ישראל, על צלילה ואורותיה, את היסוד העיקרי הקובע את מדיניותה של ישראל. העובדה הראשונה המזדקרת מאליה היא, שלאור הגיבוש הכללי של מסגרות ענק בצורה זו או אחרת בעולם, ישראל היא כמעט כוכב־לכת בודד. היא לא נכללה בשום גוש ולא הוזמנה לשום גוש. לא מדיני ולא בטחוני. גם גושים נייטרלאיים כביכול משתייכים בצורה זו או אחרת למסגרות מדיניות ובטחוניות כלליות. אנו היחידים בעולם שלא נכללו במסגרות כגון אלו. מכאן מסקנה פשוטה: שאלת יציבות עמדתה המדינית של ישראל בזירה הבינלאומית היא שאלה חמורה. על יציבות זו יש לעמול יומם וליל. אתה יכול לנחול נצחון במדיניות החוץ על ידי רכישת אהדה של מדינה מסוימת או באירוע זה או אחר, ולמחרת היום, מפאת סיבות גלובאליות עול־מיות — נצחון זה מתמוטט. עובדה זו אי־אפשר לשנות על ידי נאום בכנסת ועל ידי אמירה, "צריך ליצור הנאים". השאלה היא: כיצד יוצרים תנאים? וזוהי שאלה חמורה. ברור שאינם נוצרים מאליהם. צריך לעמול כדי ליצור אותם, וזאת אין עושים בחלל ריק. לפי תפיסתו של חבר־הכנסת בן־אליעזר יושב במשרד החוץ סגל אנשים החולש על המדיניות העול־מית והוא יכול לשלוח שגרירים, להחזיר שגרירים, לתת הוראות לכל מדינה כיצד לכלכל את עניניה, לבקש דו־יחות; לפי תפיסתו של חבר־הכנסת בן־אליעזר — או שמשרד החוץ הוא חסר כל כשרון של הסבר, או שיש לו כוח פנומנאלי הוא חולש כמעט על כל מדיניות העולם, ובהוראות הוא יכול לשנות עובדות כרצונו.

מנחם בגין (תנועת החירות):

הוא אינו חושב כך.

מאיר ארגוב (מפא"י):

כך הציג את הענין. אבל הוא צריך לכבד את האינטלי־גנציה שלנו.

היו"ר א. בן־אליעזר:

חבר־הכנסת בגין, את נאומי של חבר־הכנסת בן־אליעזר לא שישע איש, זולת חבר־הכנסת ארגוב. והיחיד שזכאי לקרוא קריאות־ביניים לחבר־הכנסת ארגוב, הוא חבר־הכנסת בן־אליעזר, אבל הוא אינו קיים עוד; ואילו היושב־ראש בן־אליעזר, מבקש ממך לא להפריע...

(צחוק באולם)

מאיר ארגוב (מפא"י):

בצדק שאל חבר־הכנסת הררי, מדוע הזכיר חבר־הכנסת בן־אליעזר את יוון? מדוע לא הזכיר את הודו, את אינדונזיה, את פאקיסטן, מדינות המונות 70 מיליון, 80 מיליון, 90 מיליון תושבים? מדוע לא הזכיר את סין העממית? מדוע לא הזכיר מדינה הרחוקה מלהיות אהדת את ישראל — ברית־המועצות? מדוע הזכיר דווקא את יוון? יש כשלושים אומות שאינן מקיימות אתנו קשרים דיפלומטיים. האם נעלמו מעיני של חבר־הכנסת בן־אליעזר? למה נטפל דווקא ליוון? אי־ראית הסיבות מדוע מדינות אלו אינן קושרות אתנו קשרים דיפלור־מטיים — פירושה התעלמות מהמציאות המדינית בימינו.

אתה לדוגמה מעמדנו בארצות אפריקה ואסיה. ארצות אלה נעשו עצמאיות לאחר שיצאו משטחיהן מעצמות אדירות, שהיו בהן מאות בשנים, כמו אנגליה וצרפת. אנו נתקלים בקונטרנטים עצומים הפועלים בהן: הליגה הערבית, ברית־המועצות וסין העממית. אין צורך לצרף שלושה גורמים אלה יחד כדי להצביע על עצמת הכוח שלהם. אני מניח שברית־

יצירת עובדות וזוהי הפעולה המשכנעת ביותר מעל במת הארץ במדיניות כלפי אחרים. בהכרת משקל מעמדה של ישראל. זה בא גם לידי ביטוי הפגנת־יידידותי בעצרת האחרונה — וזה לא היה כל כך מקרי. אמנם יש עוד כאלה שלא הגענו אליהם, בודאי שיש כאלה, ואני מצפה ליום שהונו תקשור אתנו קשרים דיפלומטיים, או פאקיסטן, או אינר־נויה או אחרים. אבל מה שהשגנו — זו היא עובדה מדינית מכרעת. ואין להציג את השאלה בצורה כל כך חלקה: מה היה בקובלנקה, למה לא הזכרתם את קובלנקה, למה אינכם תובעים די־יוחשבון, מה עשיתם שם?

מנחם בגין (תנועת החירות):

מי אמר זאת?

מאיר ארגוב (מפא"י):

זה משתמע מדבריו של חבר־הכנסת בן־אליעזר.

ההצעה לסדר־היום שהוגשה על ידי חבר־הכנסת רימלט בקשר לחתימת או נו על ההצהרה המשותפת עם נאצר, וכן התביעה להחזיר את שגרירותנו מגאנה — אינני חושב שיש משום חכמה מדינית בכך. מכיוון שרבינו יחסי עמים אינם משחק אשקוקי חלק. פעם אמר לי מר אברמוב, השגריר הרוסי: זה לא כל כך חלק כמו "נייבסק" פרוספקט" שמטיילים בו. אין זה כפי, שלאחר שקבעת פעם יחסים, הרי הם קיימים ואינם מתרופפים, ואין עוד חשבונות גלובליים אחרים. האם היחסים עם ראש מדיניות החוץ האמריקאית, עם הסטייט־דפרטמנט האמריקאי, הם קלים? מה שהמדיניות האמריקאית עשתה בעצרת האחרונה — והתהמרמרות על כך באה לידי ביטוי גם בהוצאת שרת החוץ וגם בדיון בכנסת — כלום מקרה זה היה דבר פשוט, היה דבר קל? האם נסיק מזה מסקנות מרחיקות־לכת? ואם ציילון שיינתה את פניה, ואם נר נקרומה יה לו מדיניות חוץ שלו — כלום זה תלוי במשרד החוץ שלנו או בהוראותיו לשגרירינו? ומנין אתה יודע שלא נשאלו שאלות, שלא נדרשו הסברות? זה צריך לעשות מעל במה בהצהרות? כל העמים מנהלים את מדיניות החוץ רק בחוץ, לא בפנים, לא בשחיתות אישית, לא במכתי־בים סודיים־אישיים? רק בנאומים מעל במות הפרלמנטים געשה הדבר? רק באופן זה מנהלים מדיניות חוץ? באופן זה מסיקים מסקנות? מעמדנו באפריקה הוא כל כך חלק, הוא לא יעבור משבריו? יש להניח שהוא יעבור משברים, יהיה לחץ מצד גורמים שונים, אבל ביתיים אנו עוברים בין גושי

הכנסת תעבור להמשך הדין על תקציב משרד המשטרה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ישעיהו, ואחריו — לחבר-הכנסת הכהן.

ישראל ישעיהו-שרעבי (מפא"י):

אדוני היושבים ראשי, נכנסת נכבדה. הודעתו של יושב-ראש ועדת הכספים, שוועדת הכספים ביקשה מארבעת חבריה הנמ"נים על ועדת הורוובין, שיפנו תשומת לב ועדה זו לבעיית גובה משכורתם של השוטרים — יש בה משום הרגעה פור-תא, נוכח תהליך הנשירה השירות המשטרה, תהליך המעורר דאגה כיוון שהוא מתרחב והולך. אולם הרגעה פורתא עדיין אינה הרגעה מלאה. לא ברור אימתי תסיים הוועדה את עבודתה ובוודאי שלא ברור מה יהיו סיכומיה בדבוי משכורת השוטרים ואם יהיה בסיכומים האלה כדי לעצור מגפת הני-שירה. יתירה מזו: מסתבר שגורמי הנשירה הם מרובים וענין גובה המשכורת אינו אלא אחד מהם. מן הראוי אפוא שיהיה דיון מקיף על הגורמים האלה, במליאת הכנסת, או בוועדת הפנים של הכנסת. לאחר שהכנסת תטמין אותה לכך, כדי שתוכל להביא לפני הכנסת מסקנות ממשיות והצעות פה-רר-נים. הייתי מייצץ לשר המשטרה למצוא הזדמנות מתאימה לדיון בכנסת על בעיות אלה, שבסופו יועבר לוועדה, על מנת שהיא תסיק מסקנות.

יורשה לי להזכיר כאן רק אחד מן הגורמים הללו, שלפי דעתי הוא מן הקשים שבהם. כולנו שמחים על השיפור הרב שחל ביחסים שבין האזרח לבין השוטר, שיפור שעליו טור-חים ושוקדים ראשי המשטרה בלי הרף. אולם למרבה הצער, דווקא נבחרי הציבור, המדברים בשמו, עדיין אינם מתייחסים אל המשטרה כאל מוסד שהוא צורך הציבור וצורך המדינה, ולעתים קרובות משמשת המשטרה משרה לחצים שאין בינה לביןם ולא כלום. יש גם כאלה שהתנגדותם למשטר מוצאת לה ביטוי קודם כל בהתנגדות למשטרה. והרי המשטרה היא ככלות הכול המגן העיקרי לאזרח מפני כל עובר חוק וכל זומם מזימה. היא אינה מכשיר מדיני, אלא מכשיר אזרחי מובהק, ורק עוברי חוק יכולים לדונו מפניה ולוהתייחס אליה כחשד וביחס עויין. ובכן, יחס אנשי הציבור אל המשטרה, שלא תמיד הוא ידידותי, ולעתים קרובות הוא ביקורתי וקנט-רני, אינו עשוי לעודד אנשים שישרתו במשטרה או שישמ"כו את שירותם בה. שליחי ציבור מסויימים חייבים להרחיק מלבם את חסכין המשטרה, כדי שהמשרתים בה ירגישו שהם מופקדים על שירות אזרחי וממלכתי חיוני, שהכל מודים בחיוביותו ובחשיבותו. איני אומר שלא צריכה להיות ביקורת. אבל הביקורת חייבת להיות ידידותית, חותרת לתיקון מעשים ולשיפור התנהגות. אני נוהגים כך לגבי מוסדות ממלכתיים ואזרחיים שונים ואין סיבה שלא נוהג כך כלפי המשטרה. זוהי שאלה של השתחררות משיגרה ושלי חינוך עצמי, ששלי-חי הציבור חייבים בו בתוקף שליחותם.

נכנסת נכבדה, אין לי שום ספק שכל הבית, על סיעותיו השונות, מאוחד בדעתו, בהכרתו וברצונו, שמדינת ישראל היא מדינת חוק ושעליה להיות מדינת חוק לעולם, בין שתהיה לה חוקת יסוד ובין שלא תהיה לה חוקת יסוד. אולם נוכח אי-אילו ויכוחים ציבוריים, שהתגלעו לאחרונה בעתונים וב-דיני הכנסת, ביותר בבינונים על פעולותיהם של משרד המש-פטים ומשרד המשטרה, מתעוררת בעל כורחה השאלה: האם כולנו מתכוונים לכך שבמדינה הזאת ישורר חוק אחד ומשפט אחד לכל האזרחים? אחד מיסודותיה המפוראים של תורת ישראל הוא: חוקה אחת ומשפט אחד לגר ולאזרח.

לצערי, כבר נשמעים בקצוות המחנה קולות של רינון וריסון, שכאשר החוק, המשפט, הנוהג או הגולה, פוגע במישהו,

קרח ומתקדמים. בשביל מר בן-אליעזר זה דבר פשוט מאד: האניה נוסעת לה; הוא הביע לשרת החוץ מחמאה, הוא אמר: אניה, "דה-לובס".

(קריאות: הוא דיבר על רכבת.)

הוא דיבר על רכבת אקספרס. הוא "סידר" היום את הכל: את בעיות גרמניה, את נאצר, את רוסיה, את כולם, את מי לא "סידר" היום? האם היתה מדינה אחת שלא "סידר" אותה? האם זה רציני לא להתחשב בעובדות הקיימות בקונטיננט שכמעט הכל מתחרים על ידידותו?

אני רוצה להגיד דבר אחד — לפי מיטב מצפוני — על גורלה של ישראל. אני רואה את ארצנו כארץ שיחסייה אינם צמודים לשום גוש, וזה לא מפני שאנו רוצים בכך. מדיניותנו צריכה להיות מכוונת לכך שבימי מבחן העלולים לבוא, יהיה גוש מדינות ידידותיות שיוכל להטיל על כף המאזנים את יחסו כלפי ישראל — לזה יהיה ערך גורלי. אם גם לאחר משפט אייכמן, רוב הגוש הלטיני-אמריקאי ורוב גוש אירופה וארצות-הברית 30 מדינות אסיה ואפריקה, כלומר: כמעט 70 מדינות מגלות ידידות לישראל — אמנם ידידות מוגבלת, לפעמים ידידות דו-צדדית, לפעמים חד-צדדית, ולפעמים בעלת מגמה למונע מדיניות עוינת — הרי זה הישג מדיני.

מנחם בגין (תנועת החירות):

מה זה שייך למשפט אייכמן?

מאיר ארגוב (מפא"י):

הגוש הלטיני-אמריקאי לא שינה טעמו כלפי ישראל לאחר משפט אייכמן. זה מעיד על כך שמדיניות ישראל הכתה שרשים עמוקים במדינות אלה במשך השנים. לכן ציינת את הדבר.

ואחרון אחרון: ענין "הברכיים" כלפי גרמניה. הייתי רוצה להציג מלבו של חבר-הכנסת בן-אליעזר דעה אחת. כשאנחנו מתווכחים על גרמניה — אנחנו מתווכחים כבר ארבע-עשרה שנה, אולי נבוא לידי הסכם בינינו — יכולות להיות הערכות שונות לכך. אינני חולק על זכות הערכה שונה. אבל אל יראה עצמו עומד על רגליים, ואותי — על ברכיים. על כל פנים אל תיעשה חלוקה פשטנית כזאת. ואם הוא שואל מה המדיניות כלפי גרמניה, אנסה להשיב במלה אחת: המדיניות היא, שאם ישנו עם של 60 מיליון איש, אשר כל עמי העולם השלימו אתו, לאחר הטבח ומלחמת העולם השנייה, והעם הזה נכלל בנאט"ו, וידידיו הגדולים, גם אר-צות-הברית, גם צרפת וגם אנגליה, הם ידידיו הגדולים — מה החכמה המדינית לצרף את 60 מיליון איש אלה אל הגוש הערבי, אויבי ישראל? חבר-הכנסת בן-אליעזר אמר כן, שנשק זורם לנאצר, הוא מקבל אווירונים, תותחים, צוללות, ומאחורי אספקת נשק זו עומדת מעצמה גדולה. הפער בין ישראל לבין מדינות ערב הולך וגדל, והצהרות על השמדת ישראל נשמעות כל יום. מה החכמה המדינית-בטחונית לצרף אותם 60 מיליון איש למחנה של אויבי ישראל? וזוהי מדינה חזקה בעולם ומכריעה באירופה, לקולה מאזינות גם ברית-המועצות וגם ארצות-הברית. את מעצמות אלה היו רוצות מאד בידידותו של ד"ר אנואר. אינו מבונה מדינות היא זו לנהל מדיניות אשר תצרף אותם לגוש הערבי, למחנה אויבינו, ונוסף גם הוא על שונאינו? או מדינה בת 2 מיליון איש, ומדיניותה של ישראל היא לסכל מדיניות של צירוף אויבים, כי בנפשנו הוא. זוהי המדיניות היחידה, הנוב-עת מצרכי בטחונה וקיימה של מדינת ישראל.

היו"ר א. בן-אליעזר: הדיון על תקציב משרד החוץ יימשך בישיבת הכנסת מחר.

ישיבה קמ"ו, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962) — חוק התקציב לשנת 1962/63 (ישעיהו־שרעבי, גרוס) —

שאינו אורח רגיל, אלא אדם בעל יחוס, או בעל מעמד, או סתם מ„אנשי שלומנו“ — מיד ינועו אמות הסיפים והאוויר מתמלא עשן של תרעומת, מאות, פקפוקים, פרשנות, לחץ והתערבויות של אישים ומוסדות וכו' וכו'.

אגף החקירות של המשטרה מטפל במאות ואולי באלפי חקירות של אזרחים רגילים. דבר החקירה מתפרסם ברבים ואיש אינו שם לב לכך אם הפרסום בא לפני שהנחקר הובא לפני שופט או לאחר מכן. אנתנו קוראים את הפרסומים, מוצאים ענין בעובדות עצמן, ואיש אינו מהרהר על לוח הזמ"נים של פרסומן או על הצורה שבה מובאים הנחקרים לפני בית המשפט. והנה קרה המקרה המפורסם והאומלל, שפרקליט מחוז תל־אביב נתבע לחקירה. קשה לומר שיש איזה אורח הגון השמח על המקרה. לרבים מאתנו גרם הדבר צער ועגמת נפש, לא רק משום שהמקרה חל בסמיכות של זמן עם הופע"תו המרשימה של אותו פרקליט, בצד היועץ המשפטי, במשט"ה ירושלים; אלא ביהוד משום שהמדובר באדם שתפקידו להיות קטיגור נגד עוברי עבירות מכל סוג שהוא. הדעת נותנת שהיינו צריכים להתאפק עד שיתברר הענין בירור משפטי מלא. אך במקום התאפקות באו התקפות חריפות נגד המשט"ה, על שכאילו גרמה לכך שהענין התפרסם יום־יומיים בטרם הובא לפני בית המשפט, וכן על הצורה שבה הובא הנחקר לפני השופט, שלא היתה בהתאם לכבודו ולמעמדו. כמעט נוצר הרושם שלא החטא — אם ישנו חטא — של הפרקליט הוא הנזמם עכשיו על הפרק, אלא דווקא חטאה של המש"טרה; היא, המשטרה, שאול חטאה.

ראשית, שר בישראל התערב ותבע להפסיק את ההליכים המשפטיים בטרם החלו. אותו שר לא היה ידוע כבקיא בחומר הראיות והעדויות באותו משפט. ואף על פי כן עמד ותבע שלא לערוך משפט זה בכלל, שעה שלא היה מסוגל כלל לשפוט אם יש מקום לזיכוי או להרשעה. העובדה ששר בישראל שם עצמו במקום בית המשפט ובמקום הפרקליטות. נתנה מקום למחשבה שלפי דעת אותו שר אסור בכלל להביא איש דתי לפני בית משפט במדינת ישראל, ושאסור למדינת ישראל לשפוט יהודי דתי, בבחינת „אל תגעו במשיחי“.

והנה, לאחר שנערך המשפט והנאשמים זוכו — נשמ"עים קולות של ביקורת נגד המשטרה והפרקליטות על שהעזו להביא את הענין לפני בית המשפט. נשאלת השאלה: מה נכון יותר, מה צודק יותר, מה בריא יותר — גם מנקודת ראותם של מי שהיו נאשמים — שהחשודים הוראו טוב בית המשפט וזה זיכת אותם מן החשד, או שהיה יותר טוב ויותר נכון שהחשד והלחישות ימשיכו לרחף בחלל חיינו כרוח עכורה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
חבר־הכנסת ישעיהו, זאת היתה עליה, ולא חשד.

ישראל ישעיהו־שרעבי (מפא"י):
אם כך, טוב שבית המשפט בירר את הענין. טוב יותר מאשר אילו לא בירר אותו.

רבתי, מן ההכרח שיהיו חוקה אחת ומשפט אחד לכל אורח בישראל. ואם מישוה חשוד — יובא לפני בית המשפט, שרק הוא המוסמך לזכותו או להרשיעו. לא כל אחד מאתנו יטול לעצמו את סמכות השפיטה. לא יהיה זה משפט.

הנה, עם גמר המשפט של הרב וחבריו מקומיות, היתה שמחה. ובאמת, אין לב יְהוּדִי שלא ישמח כשסתם יהודי, כל שכן רב בישראל, יוצא וכאי מחשד פלילי. אבל, רבותי השמ"חיים, לאט לאט בשמחה זו. בצד הזיכוי מן החשד הפלילי גולל בית המשפט על ראשו של הרב האשמה מוסרית חמור"רה. בית משפט מחוזי ישראלי, בהרכב של שלושה שופטים חשובים, נוף ברב המזוכה על אימיליו חובתו האזרחית כלפי המדינה, שידע מה שידע על מקום הימצאותו של הילד — ושתק. אחרי גניפה זו לא זו בלבד שלא נשאר מקום לשמחה, אלא אולי צריך מישוה לשבת עליה „שבכה“.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
זה לא נכון. אחרי עליה כזאת יש מקום לשמחה.

ישראל ישעיהו־שרעבי (מפא"י):
בנייפה זו נחשפה נקודת התורפה שבין חוגים דתיים מסויימים — מסויימים מאד — לבין המדינה וחובת הנאמ"ה

חברי הכנסת, לפנינו עומדת בעיה שאפשר לכנותה „מכת הפרסום“. זוהי מכה שלא נכללה בין מכות מצרים, ואף לא בין מדווי מצרים. כולנו סיגלנו לעצמנו את המחשבה המוט"עית שלא יחשב לאנשי תרבות אלא אם כן נלעיס את עצמנו בפרסומים מלאים, מפורטים ומנופחים, על עבירות ועל חשדות. האמת היא, שאין זה אלא אותו יצר הרע של גירוי וסקרנות כלפי החטא. הוא היצר המניע את גלגלי הרכ"ל לות ולשון הרע. ואם ודורנו להוט אחרי המטעמים האלה — יבושם לו. אבל יש יוצא־מ"הכלל אחד במכת הפרסום — שלדעתי הוא עצמו בגדר חטא כבד הרובץ על כולנו — וביחוד על כולנו כנציגי העם וכבית המחוקקים — ועלינו להוציא מחוץ לחוק לגבי כל אורה, בין שהוא אורח מיוחס ונכבד ובין שהוא אורח רגיל. אני מתכוון לפרסום של חשד עבירה, בין שהפרסום בא לפני החקירה ובין שהוא בא לאחריה; בין שהפרסום קודם להבאת החשוד לפני שופט ובין שמתפרסם לאחר מכן. המנהג של פרסום חשד הוא בחזקת שפיכות דמים, ואולי אף גרוע ממנה. שכן, עד שמגיע החשוד לבית המשפט ועד שיוצא לאור משפטו — בזיכוי או בהר"שעה — עובר עליו ועל בני משפחתו וקרוביו סיוט איום והרסני של החשד והחקירה, סיוט שלפעמים נמשך חודשים ושנים. המנהג הזה — לא המשטרה הנהיגה אותו, ואין הוא המצאה שלה. אני משתמש פה במשלי האומר „לא העכבר גנב, אלא החור גנב“. וכל עוד המנהג הזה קיים; כל עוד לא נאסר באיסור חמור וגמור — לא תהיה לנו שום זכות מוסרית לתבוע מן המשטרה שתקיים אותו לגבי אזרחים מסויימים ולא תקיים אותו לגבי אזרחים אחרים. זהו מנהג של איפה ואיפה. שמדינת חוק לא תעמוד בו ולא תסבול אותו.

אילו נהגה המשטרה אחרת מכפי שנהגה; אילו הסתיירה משהו או אילו רק הצניעה כלשהו את המקרה האימלל ההוא — היתה מאבדת כל קורטוב של אמון בעיני הציבור. היא היתה חייבת לנהוג כפי שנהגה, בין שהדבר נעים ובין

הדליפו — למה ההתחשדות הזאת והסתת־המוסר שמט־פנים לשוטר מעל במה זה זו הדלפה? האם רק זאת קראנו ככות־רות העתון? האם אף פעם לא קראנו דבר אחר יוצא־דופן?

מרדכי ביבי (אחדות העבודה—פועלי ציון):
האם דבריך תואמים את החוק? האם אינך מעודד להד־לפות?

דוד הכהן (מפא"י):
אבל לגופו של ענין, הבה נברר אותו. חברי־הכנסת ביבי ושופמן, וכן חברי כנסת אחרים היו יחד אתי כאשר ניתנו לנו הסברות על ענין זה. ישב אתנו המפקח הכללי של המשטרה...

יוסף שופמן (תנועת החירות):
אל תדליף מועדת הפנים.

דוד הכהן (מפא"י):
יש בוועדת הפנים המפקח הכללי של המשטרה, שמסר לנו דין־וחשבון, לפי פנקס פתוח ויומן, והוא הסביר לנו מה היה בענין בראור. אינני צריך להיות בקיא בסיפורי בלשים כדי לקבל תמונה ברורה ממה שהיה. הדבר היה ברור. המשטרה קיבלה אינפורמציה על בראור מאיש מסויים. כל מי שרצה היה יכול לקבל אותה אינפורמציה מאותו אדם. שר המשטרה, או שר המשפטים, כמדומני, נקטו בכל הצעדים כדי לא לתת פרסום לענין, עד שיסתיים מטפט אייכמן. והעתונות נשמעה לדבר זה. למחרת סיום מטפט אייכמן — זה היה ביום ה' בערב, נדמה לי — פורסמה הודעה בענין בראור, ואז יכול היה עתונאי פיקח ווריו להסיק מסקנות ולהודיע שביום א' ייאסר בראור. עובדה היא, שרק עתון אחד כתב שהוא ייאסר. הוא הסתמך על התהליך הרגיל, שהמשטרה פונה לשופט כדי לקבל פקודת מאסר, ומיד אחרי זה, אחרי קבלת פקודת המאסר, מוציאים את האיש העצור לחפשי בערבות. זה היה ברור לכל עתונאי, והעתונאי הזה ידע שאין בכך שום סיכון, שהוא לא ייענש אם יכתוב שהאיש ייאסר ביום ראשון, וגם אם זה יהיה לא ביום ראשון, אלא ביום שני, אינו מסכן בכך שום דבר. הוא עשה את החשבון שלו וכתב מה שכתב. שום שוטר ושום פקיד של משטרה לא היה צריך להדליף לו ידיעה זו. יצר כזה לעתונאים לחפש לעצמם כותרות לעתון, והצדק אולי אתם. אם יש בזה טעם טוב או טעם רע — זה ענין אחר. העתונאי יכול היה לעשות חשבון ברור, והוא ידע שביקשו לעצב פרסום הידיעה עד לאחר משפט אייכמן. כיוון שמשפט אייכמן נגמר וביום ה' מסרו את ההודעה האמורה ברדיו, שיער שביום ראשון יתחילו לטפל בענין בראור.

יוסף שופמן (תנועת החירות):
מדוע לא ביום שני, מדוע דווקא ביום ראשון?

דוד הכהן (מפא"י):
מפני שיום ראשון קודם ליום שני. אני רוצה לומר לך, כל עתונאי בקיא במקצוע, אינו זקוק להדלפה כדי למסור דבר כזה.

זה בנוגע לשאלה זו. מכל מקום, לא היה זה צודק להא־שים כאן את המשטרה בהדלפה. וכפי שאמרתי, לא צריך להיות בלש כדי לברר את הפרטים כפי שתיארתי אותם כאן.

נחום גיר־רפאלקס (אחדות העבודה—פועלי ציון):
מה בענין החיפוש בפרקליטות המחוז?

(חבר־הכנסת צ. צימרמן קורא קריאת־ביניים)

נות האזרחית כלפיה. אל נא איפוא תשיאו את הציבור לביקורת כלפי המשטרה והפרקליטות. הם עשו את חובתם והביאו את החשדות וההאשמות הידועים להם, ושהיו להם מהלכים בציבור, להכרעת בית המשפט, שהוא בלבד מוסמך לזכות או להרשיע. הציבור היה מתרעם קשות על המשטרה ועל הפרקליטות אילולא עשו כן. הוא היה רואה בכך משוא פנים ומנהג של איפה ואיפה.

הציבור בישראל גריש למירות של צדק, ורצונו הנחרץ הוא שבארץ הזאת יהיה חוק אחד, משפט אחד ונוהג אחד כלפי כל אזרח, בין שהוא מעם־הארץ ובין שהוא ממרום ע־הארץ.

היו"ר א. בן־אליעזר:
רשות־הדיבור לחבר־הכנסת הכהן.

דוד הכהן (מפא"י):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. אינני בא להוסיף על השבחים שנאמרו כבר לשר המשטרה, למפקח הכללי, לשוט־רים ולסוהרים במלוי תפקידם בתנאים הקשים. אך ברצוני להעיר הערה למה שאמר נואם אחד בשבוע שעבר — נדמה לי שהיה זה חבר־הכנסת שופמן — שיש בכלל בציבור הרג־שה של חוסר הערכה, גם של שטנה ושל חשש כלפי כל שוטר, מתוך מסורת של דורות, מתוך מסורת של היינו בגלות. ברצוני לציין: אני לא חונכתי באווירה כזאת. גם אני חי במדינת ישראל רק 14 שנים, אבל רוב שנותי, 55 שנה פה בארץ הזאת, לא היה מצדי יחס שלילי כלפי המשטרה. כלפי השוטר ששמו בכור שיטריתי, השוטר המנדטורי, היה מצדי יחס טוב מאד, וכן היה מצדי יחס טוב גם כלפי כל שוטר אחר, יהודי, ערבי או אנגלי. היה כאן מאבק מדיני ומחובתם של השוטרים היה למלא את תפקידם במאבק זה. אבל בתחום הברור של מאבק מדיני לא היה מצדי יחס של זלזול, אלא יחס של הערכה כלפי מי שממלא את תפקידו, דוגמת השוטר היהודי, הערבי או הבריטי.

אין אני אומר שתפקיד המשטרה אינו שונה לגמרי במדינת ישראל, כי בינתיים נסתיים אותו מאבק מדיני, ומתוך הערכת תפקידו של השוטר, שהוא אחד התפקידים הקשים ביותר בשירותי המדינה, שומה עלינו לרחוש כבוד לשוטר ולתנן את ילדינו בבתי־הספר ברוח זו.

חברי הכנסת, אני רואה שקודמי, חבר־הכנסת ישראל ישעיהו, הקדיש את נאומו לפרשה שהועלתה כאן בשבוע שעבר. בשבוע שעבר דיברו כאן על פרשת בראור, והיום הזכיר אותה כאן חבר־הכנסת ישעיהו. כיוון שאני חולק על כמה מן הדברים שנאמרו בקשר לכך, הריני מוכרח לייחד כמה דקות לנושא זה.

האשימו את המשטרה בפרשת בראור שהיא הדליפה משהו לעתונות ושזה היה מעשה בלתי־הוגן יוצא־דופן. ראשית כל, אני רוצה לומר בכל הרצינות לחברי הכנסת: אם הדליפו, — ואני חושב שלא הדליפו — מה ההתחשדות הזאת לגבי הדלפות? האם איננו קוראים בעתונות הדלפות משולחן השירים? האם אינני קורא בעתונות הדלפות משיבות סגר־רות של מפלגות, ובכללן של מפלגתי? האם איני קורא בעת־נות הדלפות משיבות סגורות של ועדות הכנסת?

(חבר־הכנסת צ. צימרמן קורא קריאת־ביניים)

האם אנשי המשטרה עשויים מחומר אחר מאשר כלל ישראל? האם אינם יושבים בארץ הזאת? איזו דוגמה אתם גותנים להם? ולו הדליפו — ואני רוצה להסביר להלן שלא

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:

אדוני היוש־בראש, רבותי חברי הכנסת. תרשו לי לומר שבדברי על המשטרה הייתי במידה רבה צנוע; לא הפרותי כשבחים, הבאתי לפני חברי הכנסת עובדות, מספרים, אשר אתם יכולים לבדוק אותם, אשר בדקתם אותם לפני שהענין עלה על שולחן הכנסת, בדקתם אותם היטב בוועדת הפנים וכמעט ידעתי יותר ממה שאני ידעתי בשעה שהתחיל הדיון. רק אומר שהחיות אשר התנהל מטעם חברי הכנסת הראה מידה רבה של התעניינות כנה בעבודתה של המשטרה ובה־דים החוזרים מפעולותיה.

ברור — ואל תראו בדברי פגיעה — שחברי הכנסת השייכים לאופוזיציה עשו את מלאכתם לפי דרכם, ואני מאמין שגם אם בתוך ליבם פנימה מעריכים הם הערכה גמורה את עבודת המשטרה, הרי לא יכלו להימנע גם מדברי ביקורת. ואני מניין שהביקורת לא היתה חמורה, פרט לגבי שני מקרים מסויימים; ולהיפך, בשטחים רבים, אשר דיברתי עליהם, באו לעזרתי חברי הכנסת כולם, גם מתוך האופוזיציה, אשר היו הפותחים בדיון.

לא אחטא בדברי אם אומר שהזירה, אשר בה יכולה להיראות האובייקטיביות המובהקת של המשטרה או העדרה, היא הזירה אשר בה מתגושים כוחות פוליטיים, ופסגתה היתה זירת הבחירות האחרונות. בה היתה התגוששות המפ־לגות חריפה עד למאד. לית מאן דפליג שהמשטרה, המצווה על פי תפקידה למלא משימות רבות ערך, קיימה חובה זו בלי להיגרר לכל צד שהוא. התהלתה ושבתה בלשו מתוך העדר ביקורת כאן, בבית הזה, ומדברי השבח שנאמרו מפי השופט העליון אשר ישב ראש בוועדת הבחירות המרכזיות, בה ישבו נציגי כל המפלגות. לפיכך, אם אמרתי בדברי שמש־טרת ישראל היא נחלת העם — לא הגזמתי, ואני מדגיש ומציין זאת: משטרת ישראל היא נחלת העם, אינה שייכת לשום מפלגה. החוק הטיל עליה משימות מסויימות ומוגדרות והיא ממלאת את המשימות הללו באמונה ובמסירות. אם תאמרו לי שמישהו שגה — אין אדם אשר לא ישהה, כלנו בשך ודם, ובשר ודם עלול לשנות, יש צורך לחדור לעמקם של דברים ולא להטיח כלאחר יד כלפי גוף, שאנו חייבים לעודדו, אשמות או לומר שהוא נוטה כביכול לאיזה צד שהוא.

ברצוני לומר, שבכלל אין מידת התעניינות הציבור והעתונות בפרשה כלשהי פונקציה של פעולות המשטרה או טיב הביצוע של פעולותיה; היא באה לידי ביטוי כשהיא נוגעת באדם שרמתו ומעמדו החברתי בולטים בציבור. היום, וגם בוויכוח שקדם לזה, דיברו על פקיד גבוה ומעמדו הרם. שמעתם היום מפי חברי־הכנסת ישראל ישעיהו ודוד הכהן דברים ברורים בענין זה. אילו לא היה איש כזה, הרי לא הייתם אפילו חשבים בו. המשטרה מוציאה יום יום ושבע שבוע עשרות ומאות פקודות מעצר שאינן זוכות כלל להד ציבורי, כי על פי רוב האנשים המעורבים בהם אינם ידועים לציבור ואינם תופסים מקום בולט בחברה. לא כן כאשר פועלת המשטרה כלפי אדם ידוע בציבור.

אני מדגיש כי טיפול המשטרה בפרשת בראור לא חרג מטיפולה במקרים אחרים, אלא לקולא, וההדים המפורסם נגרמו רק בשל מעמדו. יש לומר כי על פרטי החקירה לא דלף כל חומר עד עצם היום הזה. מה שניתן להסיק הוא, כי מתנהלת או שעמדה להיערך חקירה, וזה — מתוך הדברים שהתפרסמו בגלוי בעתונות מפי אותו אורח שהביא את קובלנתו הפרטית למשטרה. כן, נכון שכמה עתונאים הצליחו להתחקות על זהות האזרחים שרואיינו על ידי המשטרה,

היו"ר א. בן־אליעזר:

אין חייב לשמוע. חבר־הכנסת צימרמן, זה היה מיותר לגמרי.

דוד הכהן (מפא"י):

דיברתי על שאלת ההדלפה, ולא דיברתי על ענין החיפוש. זה ענינה של המשטרה. אין להאשים את המשטרה כאשר היא ממלאה את תפקידה בהתאם לחוק. לגופו של ענין, ההאשמה היתה בלתי־צודקת והמשטרה נהגה בהגינות מוח־לסת.

ועתה ברצוני לעבור לשאלת שכרם ותנאי עבודתם של השוטרים. כלנו בוועדת הפנים — אני יודע שגם בוועדת הכספים דנים על זה — מודאגים משכרם הירוד של השוטרים. זהו שכר בלתי־מספיק, ביחוד בהתחשב בתנאי עבודתם, וזה גורם להתפטרות, שעולות למדינה ולציבור ביוקר. מוכרחים למצוא דרך לפתרון. והדרך היא, לא כפי שחבר־הכנסת ריפ־תין אמר כאן, שעלינו לדרוש שכר בסך 460 ל"י לחודש, שלפי טבלה סטטיסטית מסויימת זה המינימום הנחוץ לפר־נסת עובד, שצריך להיות פטור ממסים. כיוון שאני שומע זה שנים מפי חבר־הכנסת ריפתין וחבריו על האינדוס המסולף והמוזיף, יש לי כל הוכות לומר שאני מפקפק בנכונותה של סטטיסטיקה זו. שאף היא נראית בעיני כמסולפת ומוזיפת. אני יודע את החיים בארץ לא פחות ממנו. אינני יודע אם המינימום צריך להיות 460 ל"י. אני משוכנע שיש רכבות משפחות בארץ הזאת שהיו מרוצות אילו היו מגיעות למיני־מום של 360 ל"י לחודש. לצערנו עדיין לא הגענו למצב זה, אך עלי לציין כי למרות כל הסטטיסטיקות שמביא לפנינו חבר־הכנסת ריפתין, אין גוועים כאן ברעב. ואשר לשכרם של השוטרים, אין כל ספק ששר המשטרה מוכרח לקבל את הסיוע המוסרי בדרישה למתן שכר הגון לשוטרים, בהתחשב בתנאי עבודתם. הם עובדים בתנאי עבודה בלתי־רגילים, ואין דרך אחרת מאשר פיצוי כספי מסויים.

לבסוף ברצוני להעיר הערה, אשר העירוהי פעם לחברי־למפקח הכללי של המשטרה, ולחבריו, ויש לי הרושם שלא הצלחתי לשכנע אותם. יש אפשרות להקל בימים מסויימים על עבודת השוטרים; הציבור יכול להקל עליהם. שום פיצוי כספי לא יוכל לבוא במקום זה שבים העצמאות השיטר עמוס עבודה יותר מכל האזרחים האחרים ומנותק ממשפח־תו. נראה לי שאפשר להקל עליהם, לפחות על חלק מהם, על ידי גיוס אזרחים בימים מסויימים. האזרחים בארץ הזאת הוכיחו בגיוסים הרבה יותר חמורים, שהם מוכנים לעמוד במאמץ הנדרש מהם. אפשר לגייס גם גופים מאורגנים שיעזרו לשוטרים. כמובן, השטר הוא האזרחי, הוא המבצע את החוק, אבל ביום העצמאות, לשם שמירה על הסדר ברחוב — אפשר לגייס אזרחים. הוא הדין כשיש התחרות גדולה בכדור־רגל או מופע ספורטיבי אחר. יכול המוסד או המועדון לגייס חלק מאנשיו לשמירה על הסדר, וזה ישחרר שוטרים מעב־זה. זה, עכשיו, בספורים הנאותים, כגון מכוניות ניידות, רדיו וכ"ו, תמיד אפשר להיעזר בשוטרים ותוך כדי כך לגצל מאות אזרחים, ארגוני ספורט וכ"ו, אשר יעזרו לשוטרים במבצעים מיוחדים. המבצעים המיוחדים הם כיום כעין מגיפה במדינה הזאת, ובכל הזדמנות כזאת מגייסים שוטרים. אין זה צורך להעסיק את השוטרים במבצעים אלה שעות נוספות, ללא כל תמורה, כדי שאנחנו נהנה ממופע ספורטיבי או ממאורע אחר.

היו"ר א. בן־אליעזר:

רשות־היבור לשר המשטרה.

הנוגעים לתיק זה ולתיק זה, והאיש במשרד נותן לו את המסמכים. הלוה תקראו חיפוש? נכון הובר שכאשר המשטרה הלכה לחפש בביתו של מר בראור, הצטיידה בצו חיפוש. אחרת אסור היה לה להיכנס לבית במטרה לערוך בו חיפוש. ובאמת, לפני שאמרה למר בראור שהיא רוצה במסמכים אלה ואלה, שאל מר בראור את הקצין: היש בידיך צו חיפוש? השיב לו: כן. אמר מר בראור: הראנו לי. הראהו לו. שם היה צורך בזה. והמשטרה הצטיידה בצו חיפוש, והצו היה אתה. מר בראור שיתף פעולה. הוא בעצמו פתח את המגירה, הוא בעצמו נתן את הניירות ואת המסמכים שהמשטרה חיפשה אחריהם.

עם זאת, ואם כי לא היה כל דבר בלתי־חוקי בבקשת הצו, אני מסכים כי מוטב היה להימנע מהוצאת צווי חיפוש במשרדים ממשלתיים, וברוח זו הישבותי גם לשר המשפטים. בזה, אני חושב, אני מפיס את דעתכם.

הושמעה הערה גם בשאלת העיתוי לעריכת החקירה, מפאת סמיכות הומון לסיום משפט אייכמן. מבחינה זו יכיר לות להיות דעות לכאן ולכאן. אלא שמסיבות הנוצרות בעקרון היחס ההוגן המגיע לאיש אשר לגביו הושלמה החקירה בטרים נפלה הכרעה, אני מעדיף לדחות קביעת עמדה בקודה זו.

ועתה כמה הערות לענין קוממיות על רקע מה שנאמר כאן. לאור פסק הדין שניתן על ידי בית המשפט המתווי בירושלים, ועם כל הצער על כך ששלטונות החקירה והתביעה הוטעו על ידי עד שקר, הרי איני יסוד לספק כי התעניינות המשטרה בכמה מאנשי קוממיות היתה מוצדקת. וכדי להימנע בזה, די לעיין בפסק הדין. איני רוצה להרחיב את הדיבור בנושא זה. יוסל'ה היה בקוממיות, בזה לית מאן דפליג; בזה הודה גם הרב.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
 אבל לא חטפו אותו.

שר־המשטרה ב. ש. שיטירית:

אני אומר דברים ברורים. ובכן, כל הארץ סערה בשעה שחיפשו את יוסל'ה. כאשר המשטרה הגיעה לקוממיות, צדקה בעשותה זאת, כי הוא היה שם ומשם הוברת לחוץ לארץ.

אין זה צודק ואין זה הוגן לייחס למשטרה נטיה להצביע על האנשים שהיו מעורבים כמשתתפים לחוג מסויים, כי אין זה מענין המשטרה...

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
 לא הוכח שמקוממיות הוברת לחוץ לארץ.

שר־המשטרה ב. ש. שיטירית:

הבר־הכנסת פרוש, אמרתי לא אחת מעל במה זו. כי אילו היה יוסל'ה בארץ, היתה המשטרה מוצאת אותו, אבל הוא הוברת מומון. ועוד אמרתי, שאין לחפש אדם במקום שאינו. אני זוכר את דברי ולפיכך, אם אמרתי שיוסל'ה היה בקוממיות והוברת לחוץ לארץ, תוכל להאמין ולסמוך על מה שאני אומר. היום יתפרסם גם דבר־מה בעתונות בענין זה, אבל איני רוצה להסתמך על כך.

אני אומר שאין זה מענין המשטרה לסווג אנשים שעמם היא באה במגע, לרגל מילוי תפקידה, ואין היא עושה זאת לעולם. לעתים קרובות, ואני מעיר זאת בכנות, הכרזותיהם של אלה היוצאים להגנת האנשים, כביכול, הן הן העלולות ליצור ולעורר בציבור את תחושת ההשתייכות.

וזאת מתוך בילוש בדרכים שונות אחר צעדיהם של החוקרים. ותסכימו אתי, שעתונאים בישראל זריזים ויודעים להסיק דבר מתוך דבר, ואין צורך, משום כך, לייחס למשטרה דברים שלא היו, רק משום שעתונאי זריז ידע להשוב, להתעמק, לראות ולשער דבר מסויים.

שר המשפטים ביקש שיעשה הכל כדי למנוע ברבים פרסום הענין לפני סיום פרשת אייכמן. הפרסום הראשון בענין הפרקליט בראור נעשה עוד לפני שהדבר הגיע למשטרה, כי היה מישוה שהגיש קובלנה, ועוד לפני שהגיש קובלנה דיבר עליה, שמעו את דבריו והדברים הללו גלשו לעתונות. המשטרה סתה הפעם ממנהגה והפצירה בגורמים ובעתונות להימנע מפרסום הפרטים, אשר ידוע היה לנו כי הם מצויים בידיהם, שלא ממקורות המשטרה, עד לסיום משפט אייכמן.

יתר על כל, פעולות איסוף החומר עלידי המשטרה הופסקו אף הן מעת פניית שר המשפטים למפקח הכללי ועד לאחר פרסום הודעת משרד המשפטים בדבר השעייתו של מר בראור.

מענין אותי לדעת: האם אתם סבורים שהעתונאים בישראל, כשהם שומעים ברדיו שפקיד גבוה הושעה מתפיד קידו, כשהם קוראים בעתונות, עוד לפני שהמשטרה התחילה לחקור, שפקיד מסויים עשה כזאת וכזאת, — האם אתם סבורים שאינם יכולים להסיק שהמשטרה חייבת לערוך במקרה זה חקירה, ואף תערוך חקירה, וכיוון שקיימת חקירה, מה הדרך בה תלך כדי להגיע לתוצאות מסויימות?

בניגוד למה שנרמז כאן, הנני מושכנע כי לא היתה כל הדלפה מכוונת מצד המשטרה. ברצוני לשאול את חברי הכנסת: מדוע לא תאמינו לחבר ממשלה, או לקצין משטרה גבוה החולש על משטרת ישראל, למפקח הכללי, כאשר אמר לכם ברורות שהמשטרה לא הדליפה ושהמשטרה לא הודיעה שום דבר על כך שפלוגי עומד להיעצר או להיאסר? מדוע לא תאמינו לזאת, ורק משום שאתם חברי אופוזיציה תיתלו בזה שמישהו אמר דברים מסויימים ולכן צריך לבקר את המשטרה?

מה שנתפרסם הוא פרי יזומה של חלק מהעתונות, אשר עשתה מאמצים גדולים לעקוב אחרי המתרחש בחקירה זו. אמר לי קצין גבוה: כמעט שהיינו במצור, והיינו צריכים למצוא דרכים כיצד להסתלק מתחנות המשטרה כדי שלא יראו אותנו העתונאים שצבאו מסביב. והרי ברור שחקירה זו היתה מוקד להתעניינות בלתי־רגילה מפאת מעמדו של האיש הנוגע בדבר.

נאמר גם כי שר המשפטים הביע ביקורת על אופן ניהול החקירה על ידי המשטרה. לי, כחברו בממשלה, לא ידוע על ביקורת כזאת. ובכן, תוכלו להאמין לי ולא להאמין לסתם ידיעה שנתפרסמה בעתונות, שכביכול שר המשפטים ביקר קשות את אופן החקירה שהמשטרה נהגה בה כלפי הפרקליט בראור. הערתו היתידה של שר המשפטים נגעה לעובדה שהמשטרה ביקשה משופט צווי חיפוש בנוגע לכמה משרדים ממשלתיים, ובתוכם משרדו של מר בראור בפרק־ליטות תל־אביב. גם בענין זה עלי להגיש, כי הגם שהיה בידי החוקרים צו כזה, הם לא הציגוהו בבואם למשרדים ממשלתיים ולמעשה הם ביצעו שום חיפוש. אותם מסמכים שהמשטרה ביקשה, נמסרו לידה תוך שיתוף פעולה מלא מצד הנוגעים בדבר.

אם נדבר על צו חיפוש במובן משפטי, הרי אין זה חיפוש אם מישוה נכנס למשרד ואומר: הבה לי מסמכים

מזים כאן על „היד הנסתרת“ אינם פרי ההקדנה של מעשה הטלת דופי זה, העושה לו כנפיים ופועל כגל חוזר?

עוד נאמר בכנסת, כי כאשר מדובר על המשטרה כמכ"שיר לטיפול בעבירות ובגילוי פשעים, היא מצוינת וראויה לשבח. על זאת, כשר המשטרה, בוודאי לא אערער. אמרת: הייתי צנוע בדברי על המשטרה; לא הפרתי בשבחה. אלא שכאשר המדובר — ואני מצטט — „בטיפול של אותה משרה בענינים שיש בהם איזה רקע ציבורי, יחסי השפעה של גורמים, של קבוצות לחץ ומפלגות, הרי אין זו כבר אותה המשטרה“.

הרשוני להבטיחכם כי אותה משרה פועלת ואתן ההנחיות קובעות גם כאן וגם כאן. הגורם המשתנה איננו המשטרה, כי אם התגובה לפעולת המשטרה וההד הניתן לה על ידי הגורמים בעלי ההשפעה, כפי שנאמר. אין זה כוד כי כל גורם שהמשטרה עוסקת בו מחפש לו משענת אזהרת בדעת הקהל. היקף התגובה וטיבה תלויים על כן על פי רוב בעצמת האמצעים הציבוריים שאותו גורם יכול לגייס, ולא דווקא באופי הפעולה של המשטרה. אנא זכרו, כי המשטרה איננה 'וצרת מצבים חברתיים, אלא נגררת אליהם עקב חובתה על פי החוק.

ברצוני להגיב על דברי חברי הכנסת צימרמן. הוא קיים כאן מסורת, ואני משבח אותו על כך. מדי שנה בשנה הוא מעלה בעיה זו שמכאיבה לו; מדוע יש שר משטרה ומדוע יש משרד משטרה במדינה? אני מדי שנה בשנה עונה לו, ולכן אינני צריך להאריך הפעם בדיבור כדי להשיב לו.

חבר הכנסת צימרמן, אם אתה רוצה לקחת דוגמה מאנ"ל, ליה, אולי היית מיטיב לעשות, כשדיברת על המשטרה, אילו אמרת כמה משרות יש באנגליה, כמה מפקחים כלליים, למי שייכת המשטרה ולמי הסמכות שם — אם לשר מסויים או אם לגופים של העיריות. שכחת שלמשטרת אנגליה יש עבר, עבר היסטורי, היא לא צמחה ביום אחד; יש לה מסורת. אתה אינך אוהב לוותר על המסורת ובכל שנה אתה מעלה את הבעיה הזאת; גם אם אין רוצים לוותר על המסורת. אלא הפעם הגדלת עשות ואני רוצה לעזור לך.

רצית השנה לבטל את משרד המשטרה ולחלק את תפקידיו בין שלושה משרדים. כך אמרת לחברי הכנסת. חברי הכנסת שמעו דברים אלה מפך והם יכולים להשוב שזה דבר מצויין. אמרת: חלק ניתן למשרד הפנים, חלק ניתן למשרד המשפטים, חלק ניתן למשרד הסעד. אינני יודע כיצד הגעת לידי חלוקה זו. אבל אם אתה רוצה להמשיך ולבתר את המשטרה לגזרים ולחלק את הגזרים, מדוע ייגרע חלקו של משרד התחבורה? הרי יש גם תנועה.

דוד הכהן (מפא"י):
הוא מסכים.

שר המשטרה ב. ש. שיטרתית:

ומדוע ייגרע חלקו של שר הבטחון? משמר הגבול הוא כעין כוח צבאי. ובכן, הוא צריך ליהנות מזה. ומדוע תקפה את העיריות? ובכן, צא ולמד...

(קריאה: ושר האוצר.)

אילו רצינו לנהוג לפי דעתך, אינני יודע לכמה נתחים היינו מנתחים את המשטרה ולהיכן היינו מגיעים. חברי הכנסת צימרמן, כאדם היודע מה זאת המשטרה, אני אומר לך שאם משטרת ישראל, תוך ארבע-עשרה שנה, הפכה למשטרה שאתה

נקח לדוגמה את דבריו של חבר הכנסת פרוש בכנסת בענין בראור. אני מצטט: „האם ייתכן כי דווקא בגלל ישרותו, אצילותו והשתייכותו למשפחה ברוייער הדתית, נעשה כלפיו העול הזה? ... וכו'. אדרבא, מי כורך כאן חקירה משטרתית עם השתייכות הנחקר למשפחה דתית? האם לא כך עושים כנפיים „לפסיכוזה“ של „אווירה תוסה“, „קיט“ רוג השטן“, „יד נסתרת“ וכו'? היעלה על דעתו של אורה כלשהו במדינת ישראל, כי להשתייכותו המשפחתית והדתית של מר בראור היה גרגיר של השפעה על החקירה שהתנהלה נגדו? רבותי חברי הכנסת, הו הזירים בדברייכם. האם ברצני נות אתה מייחס למשטרה אשמה כבדה כזו? האם משום שבראור הוא בן-אצילים ומשתייך למשפחה דתית, התייחסה אליו המשטרה כפי שתאראת?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
לא המשטרה, אלא — היד המכוונת.

שר המשטרה ב. ש. שיטרתית:

המשטרה מכוונת את מעשיה בהתאם למשימות המוטלות עליה לפי החוק ותו לא.

חבר הכנסת פרוש, העירותי הערה כשדיברת ואמרת לי כי יש פתגם תלמודי האומר „שבשחא כיון דעל — על“ מיישוא הדליף, מיישוא רדף, ואז כולם מדברים על כך. זוהי פסיכוזה.

וכיוון שאנו עוסקים בדברי חבר הכנסת פרוש, אענה גם על שאלתו בדבר עד מסויים, אשר לדברי חבר הכנסת פרוש התפרסם עליו בעתונות, כי מסר עדות במשטרה לאחר שהושקה לשכרה. ראשית, הדבר לא פורסם בעתונות, כי העתונות כוללת יותר מתון אחד. אלא הדבר פורסם בעתון אחד ויחיד, „המרויע“, אשר חבר הכנסת פרוש ודאי לא יתקצף עלי אם אומר כי השתייכותו של עתון זה איננה מוטלת בספק. והרי לשון ההודעה בעתון, שניתנה בסוגריים בעתון עצמו: „(במסדרון סיפר העד כי הוא מסר עדויות במשטרה לאחר שהושקה לשכרה ואז אמרו לו מה להעיד)“.

כנסת נכבדה, האם מותר להביא לידעית הציבור מעל במה נכבדה זו, בהסוואה המכוונת ופורר אמון, דברים שאין להם שחר כאלה שאותם מייחסים לעד שלא היה בכלל עד המשטרה? המשטרה לא קראה אותו להעיד.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
בית המשפט קרא אותו.

שר המשטרה ב. ש. שיטרתית:

אני אני אחראי, המשטרה אחראית? בית המשפט יכול לקרוא כל עד שהוא, יכול לקרוא אדם שאינו מוצא חן בעיניך. ובכן, ייחסו לו דברים שכאילו אמרם במסדרון לאחר שירד מדוכן העדים בבית המשפט, דברים שלא אמר אותם בפני השופט.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הוא אמר דברים אלה.

שר המשטרה ב. ש. שיטרתית:

אני רוצה לומר לך, שהעד הזה לא נקרא למשטרה ובוודאי לא השקוהו לשכרה. אם כן, מדוע תייחס אשמה כבדה למשטרת ישראל? האם אין כאן כוונה לפגוע במשטרה בעיני חלק מהציבור אשר יש לו נכונות נפשית לקלוט אותם דברים, ועל ידי כך נוצר הרושם כאילו יש למשטרה, חס ושלום, חשבון עם חוגים מסויימים? והאם הדברים המר-

ולפעולתו מיוחסת חשיבות ועדיפות רבה והוא קיים מראשיתו של משטרת ישראל.

היקף בעיית הנעדרים בישראל גדל והולך עם גידול האוכלוסייה; הוא עלה בהדרגה מ-527 מקרים בשנת 1950 ל-2117 מקרים בשנת 1960. מספר הנעדרים שעקבותיהם לא נתגלו מאז הקמת המדינה בשנת 1948 ועד סוף 1960 מגיע ל-82 איש, מהם 15 נשים. בחלק ממקרים אלה יש השערות מבוססות בדבר גורלם של הנעדרים, אך עקבות ברורים וראיות ממש לא נתגלו.

אף-על-פי-כן, אין המספרים הללו מדאיגים כלל ועיקר, באשר השוואתם למספר המקרים בארצות נאורות אחרות מצביע על מצב חמור יותר מבחינה זו במקומות אחרים. בארצות-הברית מגיע מספר הנעדרים לכמיליון איש בשנה, מהם מתגלים 98%. בישראל מתגלים יותר מ-99%.

הפרסום ברדיו ובעתונות נמצא כמכשיר הטוב ביותר לסיוע למשטרה במילוי תפקידה בתחום זה, וכך נעשה בכל הארצות הנאורות.

ועתה לדברי חברה-הכנסת שופמן. אמנם, שאלת אותי שאלה באופן אישי. והיושב-ראש באותה ישיבה העיר לך ואמר שהבעיה שעוררת אינה נוגעת לסקירה של שר המש-טרה, היינו, השאלה מה אני יודע או הסודות שאני יודע בענין רצח ארלוזורוב. מתוך כבוד אני אומר לך: אענה על השאלה הזאת אף על פי שאינני חייב לעשות זאת.

אני רוצה להגיד לך שהמנות ד"ר אבא אחימאירי, לאחר פרסום אותו מאמר שהזכרת, בא אלי וישב אתי שעה ארוכה. ותאמין לי — הוא עכשיו בעולם האמת, יהי זכרו ברוך — שהוא יצא משוכנע שמה שאני יודע הוא יודע ואין באמתחתי שום סוד שאוכל לגלות אותו כדי להטיח אותו כלפי מישהו. הוא בצמנו, המנוח אבא אחימאירי, לא עמד לדין, ומי שאמר שהועמד לדין — טעה. הוא היה רק בחקירה והשופט החוקר לא העמידו לדין, למשפט. הובאו לדין שניים, אחד יצא זכאי ואחד נידון. בבית משפט לערעורים גם הנידון יצא זכאי, וכל מה שהיה כלא היה.

כפי שאמרתי לך, באמתחתי אין שום סוד, ואילו היה לי סוד או שמישהו השפיע עלי, הייתי אומר לך זאת. לי יש מצפון, אדוני. וחבריי באותם הימים יודעים שאני נהגתי במלוא היושר. לא כאן המקום לומר לך מה מידת האמון שרחשו אלי כולם. ולכן, זו תשובתי אליך, חברה-הכנסת שופמן.

בדבר סכסוכי העבודה, הייתי מאד רוצה לקבל את עצתו של חברה-הכנסת ריפתין ולהפסיק את התערבות המשטרה בסכסוכי העבודה. יכולני להוסיף, כי מכלל התפקידים המכ-איבים המוטלים על המשטרה לפי החוק — וישנם רבים כאלה — מעטים התפקידים שהחייבים בביצועם ששים לקראת תם פחות. אפס, בכל הנוגע למותר ולאסור בשטח זה, החוק הקיים בהיר וברור. אין זה סוד, ובטוחני כי גם חברה-הכנסת ריפתין יסכים אתי, כי בשום מקרה מסוג זה אין המשטרה זריזה יתר על המידה בהתערבותה. אולם יש גבולות שאין לעבור אותם בלי לתת פתח-פה להאשמת המשטרה באי-מילוי חובתה. לכן, אם חברה-הכנסת ריפתין סבור שהתערבות המשטרה בסכסוכי עבודה פסולה בכל התנאים, מפתיע אותי הדבר, כי תחת לקבוע תיקון החוק המחייב בנדון, הוא מטיל על המשטרה את הברירה הבלתי-אפשרית של התעלמות מקיום החוק הקיים.

ותוכרו, חברה-הכנסת ריפתין, שחברך למפלגה, חבר-הכנסת שמיטוב, כאשר הועלתה על סדר-היום שאלת סכסוך

יכול להתברך בה יחד עם כולנו, הרי זה רק הודות לכך שיש לה משרד מסוים, ואיננה כמות מבוטלת שמותר להני-ח בה בקרן זווית של איזה משרד שהוא. וגם בקונטיננט — שאולי אתה מתכוון להפוך את המשטרה למשטרה קונטיננ-טלית — גם שם המשטרה איננה שייכת למשרד אחר. קח למשל את המשטרה בצרפת. האם כולה שייכת למשרד הפנים? כל הזונדרמריה, היינו כל המשטרה של הכפרים והעיריות, איננה שייכת למשרד הפנים. היא שייכת למשרד המלחמה וחלק ממנה שייך לעירייה. ובכן, סתם לזרוק דברים? כאן יש לנו משטרה ארצית, כוח אחד. האנגלים, בשעה שנכנסו לארץ, ביטלו את המשטרות העירוניות. נשארה רק משטרת תל-אביב, משטרה עירונית יחידה, עד שנת 1927: עד שעבדך הנאמן נשלח לשם מטעם משטרת פלשתינה — אי-כרי לעמוד בראש המשטרה בתל-אביב. ומאז לא היחה משטרה עירונית. הם הבינו שמשטרה ארצית צריכה להיות נתונה לפיקוד אחיד, וכך אמנם היחה. אילו יכלו לעשות זאת באנגליה...

אמרתי לך פעם, כמדומני, שדוברתי פעם עם נשיא של איזו מדינה, והוא אמר לי: אילו היינו צריכים להתחיל מברא-שית כמכם, היינו מייסדים ומקימים משרד משטרה. בזה אני רוצה להסתפק, אני מקווה שבשנה הבאה, אם תעורר שוב את הבעיה, אמצא לי זמן להשיב עליה.

צבי צימרמן (המפלגה הליברלית):
 עד שתהיה שר של משרד אחר.

שר-המשטרה ב. ש. שיטרתית:
 תודה רבה לך.

דיברת הפעם על "אלפי נעדרים ונעלמים בישראל". אתה ודאי זוכר כי הגשת לי שאלתה על נושא זה, ואני עניתי לך בישיבה מיום 7 בנובמבר 1961, מעל במה זו, ואמרתי לך כך: בשנת 1959 נעלמו 1788 אנשים, מהם 693 נשים ו-1095 גברים. מתוך אלה היו 467 חולי-גפוש. נתגלו 1785, נשארו נעדרים 2 גברים ואשה אחת. אמרתי לך שבשנת 1960 נעדרו 2117 אנשים, מהם 615 נשים ו-1502 גברים, מהם 684 חולי-גפוש. נתגלו 2110, נעדרים 7 גברים, 0 נשים. בשנת 1961, אשר בה אנו עוסקים, נעדרו 2132 אנשים, מהם 690 נשים ו-1442 גברים, מהם 720 חולי-גפוש. נתגלו 2130 אנשים ונשא-רו 2 נעדרים, גבר ואשה. התקרא לזה "אלפי נעדרים ונעל-מים"?

שנית, אני רוצה לומר לך, מה למשטרה כי תלין עליה אם איש חולה-רוח בורח ממוסד והמשטרה מתחילה לחפש אותו?

ברוך עוזיאל (המפלגה הליברלית):
 או שאיש בורח מאשתו.

שר-המשטרה ב. ש. שיטרתית:

או מישהו הבורח מאשתו, כפי שאמר חברה-הכנסת עוזי-אל, ויש גם כאלה. ויש להיפך, אשה הבורחת מבעלה.

אני יכול לומר לך, כי במשטרת ישראל קיימים נהלים ברורים ומוגדרים לטיפול וחקירה במקרים של נעדרים. בר-צוני לציין, שמשטרת ישראל נתנה ונוהגת את דעתה גם לבעיה זו, שבצדק הטרידה אותך. במטה הארצי באגף החקי-רות יש משרד מיוחד בראשותו של קצין, המטפל בהכוננת חקירתם של המקרים, במסוים לציבור וכי. למשרד זה

ישיבה קמ"ו, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962) —
 חוק התקציב לשנת 1962/63 (שיטרי, בן-אליעזר) —

לפיכך בקשתי היא, שחברי הכנסת בבואם לדבר דברי ביקורת על המשטרה, אם אין להם יסוד נכון לדברים — ודברים אלה אפשר להעלות בהצעות לסדר-היום — אל יעשו זאת. הם יודעים שבמשטרה ישנו שר המשטרה, המפקח הכללי וקצינים בכירים, שאינם רוצים בשוטרים פגומים. הם רוצים בהחלט בשוטרים הנאמנים ומסורים לתפקידם; כי לעינינו האזרח, ותפקידנו, תפקיד המשטרה, הוא — שירות לאזרח.

אסיים במה שאמרתי בפתיחתי: זכרו שאנו רוצים שהמשטרה תהיה נחלת העם.

היו"ר א. בן-אליעזר:

חברי הכנסת, תם הדיון בתקציב משרד המשטרה. הכנסת תצביע עכשיו על ההסתייגויות של חברי-הכנסת בדר, גולן, שם-טוב וסנה, המונחות לפניכם.

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות של חברי-הכנסת בדר לסעיף 15 — משרד המשטרה.

הצבעה

התיקונים א', ב' וג' של חברי-הכנסת י. בדר לא נתקבלו.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות של חברי-הכנסת גולן לסעיף 15.

הצבעה

התיקונים א', ב', ג', ד', ה', ו', ז' וז' של חברי-הכנסת י. גולן לא נתקבלו.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות של חברי-הכנסת שם-טוב לסעיף 15.

הצבעה

התיקונים א', ב', ג' וד' של חברי-הכנסת ו. שם-טוב לא נתקבלו.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות של חברי-הכנסת סנה.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת מ. סנה לסעיף 15 לא נתקבל.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד להצבעה את תקציב משרד המשטרה, כפי שהוצע עליידי הוועדה.

הצבעה

סעיף 15 — משרד המשטרה — בנוסח הוועדה נתקבל.

העבודה שהיה בפרסם חנה, איים עלי בהיסטוריון הסוציאליסטי שידון אותי לכף חובה. אני טענתי לעומתו שאינני חושש מכך, כי הוא שותף לי. כל חוק במדינה הוא על דעת הכנסת, בין אם הוחק לפני קום המדינה והכנסת קיבלה אותו, בין אם הוחק בכנסת ואנו פועלים לפיו — כולנו שותפים לו. לא חשוב אם מישוה מתנגד לו. חוק שנתקבל מוטל על כולנו ואנו חייבים לציית לו. הלוואי והיית פוטר אותנו מסכסוכי עבודה על ידי חוק.

אשר לעבודתה של המשטרה בשבת, שום משרדים מינה ליים במשטרה אינם פועלים בשבת והעבודה בהם שובתת לחלוטין. פועלות רק יחידות הממונות על שמירת הסדר הציבורי בחוץ, ובעיקר באירועים חברתיים הנערכים בשבת. תסכימו אתי, שאילו ידעו הפושעים והעבריינים בישראל, שהמשטרה שובתת לחלוטין בשבת — היו עורכים הילולה, והרי אינם יכולים לצוות על העבריינים שישבתו בשבת. לפיכך חייבת המשטרה לפעול בשבת. אבל דברים שהם בבחינת דברי נוהל, אינם נעשים בשבת. אם תלכו לתחנת משטרה ותשוו הנעשה בה ביום שבת לנעשה בה ביום חול, תראו את ההבדל.

ועכשיו לנושא שעמד במרכז דברי הנאמים על סקירי — תנאי השירות של השוטרים. אני חייב תודה לכל חברי הכנסת שדיברו על הנושא ובכך עזרו לי בשטח זה. הקשבתי בסיפוק רב לדברי הנאמים מכל הסיעות. והגני — תרשו לי לומר — מאושר כי מעבר לכמה פרשות חולפות, שלגביהן הושמעו דברי ביקורת, הנה ביסודו של דבר הובלט בדברי המתווכחים יחס של אהדה למשטרת ישראל, הערכה לרמתה המקצועית, ליעילות הארגון ויכולת הביצוע שלה. מצד הנאמים שהם גם חברי ועדת הפנים של הכנסת ניכר היה כי העמיקו בלימוד בעיות השירות על כל צדדי. בהקשר זה הגני מקווה שהממשלה תשים לב לדברים שנאמרו, וכן להמציאת ועדת הפנים, אשר דנה על פי יזמתה היא בסיבות ההתפטרויות מהמשטרה.

תסלח לי, חברי-הכנסת צימרמן, שאינני מוכן לקבל את העצה שהשיא לך מישוה ואתה השאת אותה לי. היחס בין המשטרה והציבור נשתפר במידה רבה מאד. אני רוצה לציין — ונדמה לי שחלק מהנאומים הדגישו זאת — שאנו חברי הכנסת משמשים דוגמה לשומעים אותנו כאן ולקוראי דברינו בעתונות. האזון קשובה לכל ביקורת היוצאת מהבית הזה. אם הביקורת על המשטרה תהיה ביקורת חמורה ללא יסוד, האיש הפשוט יקרא את הדברים, יקבל אותם כדבר מוסמך, ויחשוב שאמנם יש בשוטר פגם או פגמים, ולפיכך ברור — אדם פגום, היחס אליו פגום. אבל אם ישאב השוטר ידוד מן הדברים הנאמרים כאן, גם אלה שידברו על המשטרה טרה בחוץ ויתבעו יחס הוגן מצד האזרח — ימצאו אנשים קשובות ולא אטומות. ברור שגם השוטר חייב ביחס הוגן לאזרח. האמינו לנו שאיננו חוסכים בהטפה לכל שוטר, אם בשעה שהוא לומד בבית הספר, אם בשעה שהוא מזדמן למחזור מסויים בקורס זה או אחר, לתקופה קצרה או ארוכה. איננו חוסכים בהדגשת העקרון שיהם הוגן אל האזרח הוא לא רק ענין אנושי, ולא זו בלבד שכל אדם חייב בו, אלא הוא עוזר גם לשוטר במילוי תפקידו. אם אדם מתייחס אליך בעדינות, באופן טבעי מתעורר בך הרצון לגמול לו באותו יחס.

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון) (בן-אליעזר, אבניאל); חוק התובלה האווירית (בן-אליעזר, אבניאל) —

ד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות)

(תיקון, תשכ"ב — 1962 *)

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

הארכה אפילו יותר משהוצע בחוק המקורי. בחוק המקורי הוצע להאריך את תוקף התקנות לשנה אחת; ועדת הכלכלה מצאה לנכון — כדי שלא יבואו מדי פעם בפעם לבקש מהבית הארכה — להאריך את תוקף התקנות לשנה ומחצה, עד 31 בדצמבר 1963. אנו מקווים שעד אז ישתנו הנסיבות המצדיקות קיום תקנות-שעת-חירום אלה. אבל לצורך מילוי הצרכים הקיימים כיום, אנחנו מבקשים מאת הבית הארכת תוקף התקנות.

החוק מוגש בלי הסתייגויות, ואני מבקש להעמידו להצבעה בקריאה שניה ושלישית.

היו"ר א. בן-אליעזר:

מכיוון שאין הסתייגויות, נצביע בקריאה שניה על סעיפי החוק כפי שהוצעו על ידי הוועדה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ב—1962, נתקבל.

ה. חוק התובלה האווירית, תשכ"ב — 1962 (**)

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

משק ישראל מתבטא גם בכך שב־1961, למשל, הגענו בישראל ל־3,449 טיסות; מזה 1,920 על־ידי חברות זרות ו־1,429 על־ידי חברות ישראליות. מספר הנוסעים שטסו במטוסים של חברות משני הסוגים הגיע ל־254,044, וזה מלבד הטיסות בפנים הארץ על־ידי „ארקיע“ שמספרן היה 7,523, ושהטיסו 119,000 נוסעים. מענין יהיה להוסיף ולהודיע לבית שמלבד הטיסות הסדירות הללו היו גם טיסות בלתי־סדירות, אם בצורת החכרה קיבוצית או בצורת טיסה קיבוצית, שלא קיבלו רשות, ומספר הנוסעים בהן הגיע ל־40,665. מן המספרים שהבאתי לפניכם תוכלו לקבל מושג על חשיבותו של החוק הנידון, שנועד להסדיר את תנאי הטיסה ואת החובות של החברות והזכויות של הנוסע הטס, להגן עליו מפני תאונות, או חס ושלום מפני אסון, או מפני אסונות לגבי מטענים. מאידך גיסא, יש גם צורך להגן על החברות ולקבוע את המהות והגבולות של התחייבויות החברות, שלא תתמוטטנה במקרים מסויימים אם לא יהיה גבול להתחייב־יותיהן כלפי הנוסעים, כאשר אינן אשמות ואינן נושאות באחריות. החוק הנידון מותאם לאמנות הבינלאומיות. הוא קובע את השיטות ואת הדרכים של ההובלה; את הזכויות ואת החובות של המוביל ושל הנוסע.

היו"ר א. בן-אליעזר:

הכנסת תעבור לסעיף ד' של סדר־היום — חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ב—1962, קריאה שניה ושלישית. רשות־הדיבור ליושב־ראש ועדת הכלכלה, חבר־הכנסת אבניאל.

בנימין אבניאל (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. אני מביא לפני הבית חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ב—1962. החוק הזה, שהוא בפעם הראשונה לכנסת ב־28 בינואר 1957, תכליתו — מתן סמכות יות לשר התחבורה בדבר פיקוח על אניות, מבנו, צידו, וכן פיקוח על עניינים אחרים הנוגעים לכלי שיט מבחינת צרכי המדינה. מדי פעם בפעם, כאשר החוק הובא להארכה, הכניס בו הכנסת שינויים — או יותר נכון: הוועדה הציעה שינויים והמליאה אישרה אותם. שני השינויים המהותיים הם: א) העברת סכסוכים בדבר דמי שכירות של כלי שיט מוועדת העררים לבית הדין לענייני אניות. ב) שמירה על זכויות עובד שפוטרו מעבודתו מהאניה בגלל נסיבות מיוחדות ומתן פיצויים, אם ועדת העררים מצאה שהפיטורים אינם מוצדקים.

הנסבות הקשורות בעניינים חיוניים של המדינה שחייבו את הארכת החוק הנידון, קיימות גם כיום, וועדת הכלכלה של הכנסת, כאשר דנה בחוק הזה, מצאה לנכון להציע

היו"ר א. בן-אליעזר:

הכנסת תעבור לסעיף ה' של סדר־היום — חוק התובלה האווירית, תשכ"ב—1962, קריאה שניה ושלישית. רשות־הדיבור ליושב־ראש ועדת הכלכלה.

בנימין אבניאל (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. אני מביא לפני הבית לקריאה שניה ושלישית, חוק התובלה האווירית, תשכ"ב—1962. החוק הנידון היה בקריאה ראשונה בכנסת בימים ג', ד' ו' בשבט תשכ"ב (8, 9, 15 בינואר 1962), והוא מוגש עתה לבית לקריאה שניה ושלישית ללא הסתייגויות, אם כי ועדת הכלכלה של הכנסת הכניסה בחוק הנידון מספר ניכר של שינויים, ואת החשובים שבהם אביא ליריעת הבית.

לפני כן — מספר מלים על עצם החוק. החוק הנידון קובע את החובות של החברות והזכויות של הנוסעים בתוב־לה האווירית ושל השולחים מטען בתובלה האווירית בהתאם לאמנות הבינלאומיות. התובלה האווירית כיום אחד הענפים החשובים ביותר בכלכלה ובמשק, נושאת אופי בינ־לאומי, ולכן חייבת כל מדינה נאורה המפתחת את הענף הזה לתאם את התנאים ואת דרכי העבודה של סוג תובלה זה לתנאים הבינלאומיים. חשיבותו של החוק הנידון בשביל

(*) „דברי הכנסת“, חוב' ל"ג, עמ' 2161; נספחות.

(**) „דברי הכנסת“, חוב' י"ז, עמ' 956; נספחות.

ישיבה קמ"ו, כ"ג סיון תשכ"ב (25 יוני 1962)
— חוק התובלה האווירית (אבניאל, בן-אליעזר) —

מסתיימת באסון ולא במקרה שנגרם נזק בתאונה. הוועדה הבהירה את הסעיף באומרה שהכוונה לא רק לגבי אסון המסתיים במוות, אלא גם במקרה של נזקים.

הוועדה הכניסה גם תיקון בסעיף 15. בסעיף המקורי נאמר ששר התחבורה רשאי לקבוע בהודעה ברשומות את המדינות שהן צדדים לאמנה או לפרוטוקול. הוועדה מציעה לומר, שהשר יפרסם הודעה כזו ברשומות. הוועדה החליטה על נוסח זה לא רק כדי לחייב את השר לעשות כן, אלא כדי למנוע תקלות עקב אי-פרסום ההודעה. לעתים, אם הדבר אינו מתפרסם, והדברים מגיעים לכלל משפט — יש קשיים רבים בהוכחת הענינים ובהבהרתם.

הוספנו גם סעיף 18 האומר, שהחוק ייכנס לתקפו כעבור שישה חודשים מיום פרסומו ברשומות, וזאת כדי לאפשר לחברות התעופה, ובמיוחד לחברות העוסקות בתובלת פנים ארצית, להתאים את המסמכים המוצאים עליהן לנוהגים הקיימים בחוץ-לארץ. הוועדה היתה סבורה שיש לתת להן שנות מספקת להתכונן כדי לא להעמידן בפני מצבים שלא יוכלו להתגבר עליהם.

אלה התיקונים המהותיים שהכניסה הוועדה, ואשר מצאתי לנכון להביאם לידיעת המלאכה.

לחוק זה אין הסתייגויות, ואני מבקש לאשרו בקריאה שניה ושלישית.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד להצבעה את הסעיפים 1 עד 18 של החוק.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1 — 18 נתקבלו.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אני מעמיד את חוק התובלה האווירית, תשכ"ב—1962, להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק התובלה האווירית, תשכ"ב—1962, נתקבל.

היו"ר א. בן-אליעזר:

הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 15.00. ישיבה זו נעולה.

ועדת הכלכלה מצאה לנכון להכניס בחוק המוצע כמה תיקונים, ואלה החשובים שבהם: על-פי סעיף 7 להצעת החוק, היה שר התחבורה רשאי לפטור כל תובלה בפנים הארץ מתחולת הוראות החוק והאמנה. הוועדה מצאה שזה קצת יותר מדי, כי בהתאם לכך יוכל שר התחבורה לפטור את החברות הפועלות בתוך הארץ אפילו מאותן ההתחייבויות הבסיסיות והיסודיות הבאות להגן על הנוסע, ולכן קבעה הוועדה שסעיף זה לא יחול על אותם תנאי יסוד והם: א) עצם הקביעה שהמוביל אחראי לנזקי גוף או לנזקים למטען הנגרמים בתאונות אוויר; ב) הנסיבות אשר בהן, לפי האמנה, יהיה המוביל פטור מאחריות זו; ג) ההוראות באמנה אשר אוסרות למוביל להתנות כל תנאי אשר יפטור אותו מן האחריות או יקטין אותה (מחוז לאלה שצויינו באמנה עצמה); ד) ההוראות באמנה הקובעות את הסכום המאכסני מלי שבו מוגבלת האחריות, וכן את הנסיבות שבהן לא יהיה זכאי להגדלת האחריות בשיעור סכום מאכסימלי זה. ה) ההר"אות באמנה בדבר הנסיבות שבהן רשאי הסוכן של המוביל להיוקק להגבלת האחריות כאמור.

ביחס לסעיפים אלה מצאה הוועדה שאין צידוק למסור לשר התחבורה את הסמכות לפטור את חברות התובלה מן ההתחייבויות הבסיסיות הללו, ולכן תיקנה, שהוא זכאי לפטור תוך שמירת התנאים היסודיים הללו.

תיקון שני הכניסה הוועדה בסעיפים 4 ו-5: תובלה בפנים הארץ ותובלה בין ישראל ומדינה אחרת, אשר אמנת וארשה והתיקון לאמנת וארשה אינם חלים עליהן, יחולו עליהן הור"אות אמנת וארשה והפרוטוקול של האג, ושר התחבורה יהיה מוסמך להתחשב בנסיבות השונות והמיוחדות שבהן מבוצעות תובלות אלו ולהורות על אי-תחולת הוראות מסויי"מות של האמנה בפרוטוקול לגביהן.

בסעיף 7 (2) ניתנה עלידי הצעת החוק סמכות לשר התחבורה להורות בצו — לאחר שייכנס לתקפו הפרוטוקול של האג, המכפיל את השיעור המאכסימלי של הפיצויים — שמותר לבתי-המשפט לפסוק בגבול השיעור הקבוע באמנת וארשה (לסכום של 16,500 דולר של ארצות-הברית, במקום 8,250 דולר); הוועדה נהגה בהתאם לכמה חוקים של ארצות מתקדמות יותר בנדון. היא מצאה לנכון לאפשר לבתי-המשפט, אם ימצאו זאת לנכון, להגדיל את הסכום.

בסעיף 9 הכניסה הוועדה תיקון בנוסח המקורי, שממנו יכול היה להשתמע כי ההתחייבות חלה רק במקרה שהתאונה

הישיבה ננעלה בשעה 20.50.